

Слободіяга, који сам ја писао, није у владигину руко-
пису бети у претиску (по дој припису то је рукопис Вукча Врсе-
вича, као што он напомиње) и на томе рукопису биле су мно-
ге примедбе Тацитовом руком писане.

Л. П. Ненадовић, Свѣт. Буровићу (Годишњица Н. у-
чилишта VII, б. 1885, стр. 374.)

С-П 956 Губ А

5447

СЛОБОДИЈА

ЕПІЈСКІЙ СПѢВЪ У ДЕСЕТЪ ПѢСАМА.

ПОСМРТНЫЙ ОСТАТОКЪ

ВЛАДИКЕ ЦРНОГОРСКОГЪ

ПЕТРА ПЕТРОВИЧА НЪГОША.

(Издао Л. П. Ненадовићъ.)

У ВЕНУЧУ,

ПЕЧАТАНО КНИГОПЕЧАТНЬОМЪ І. К. СОПРОНА.

1854.

244

67122

Q. 1956

ВЪЗВОДИЩА.

Завършена ере 20. юна 1835.
(Лавров, стр. 243.)

3 4521/05

ПЪСМА ПРВА.

О висока неба кѣри!
Коіомъ вѣчностъ види човѣкъ
Коя увѣкъ свезу хранишъ
Међу малимъ чойка умомъ
И високимъ неба духомъ.
Разпусти ми крила умна,
Да с' у ове стихе мое,
Види дара вишнѣгъ сила,
Величаство душе твое.
Дай ми пѣват' славна дѣла,
Отачаства бранителях';
Нѣх' юнаштва казат' фална,
Одъ нестаня ербекогъ царства.
Кои крвцу како воду,
Вѣчно лише, и садъ лію,
За обрану и свободу,
Непрестано бое бію,
Кои рода славу бойну,
Сачуваше и дигоше,
Изподъ ногах' варварскихъ,
Хукомъ сѣйна оружія.
Одъ кудъ свѣтлостъ истѣцаше,

И ума се фебъ раѣаше;
 Ђе у храме пророчества,
 Сынъ божества свѣту сиде;
 Од' кудъ извре рѣка чиста,
 Ученія мирногъ Хрїста, —
 Ту се сада раѣа мрска
 Зла глупости свакогъ граѣа.
 Азія е людства мати,
 Садъ робиня глупогъ Турства.
 Мрачна глупость азїятска,
 На три свѣта половине
 Разпространи мрачно царство,
 Тавне ноѣи и Ереба.
 Нѣна мрачность воеваше,
 Противъ людскогъ просвѣштена,
 Како мрачный облакъ густый,
 Кадъ га Еоль займи хитрый,
 Изъ нѣдарахъ океана; —
 Докъ вѣимъ затми бистре луче,
 Кое сяю и сиплю се,
 На свѣтове неизбройне,
 Изъ саянога круга вѣнца
 Кои чело гордо кити,
 Воздушнога свѣтовладца,
Шта слѣпый крвожедный
 Приврженцы Алкорана,
 Сташе питать ненавишѣу,
 Своя звѣрска срца, душе,
 Противъ србске владе царства,
 Тадъ вптешствомъ сяюѣга.
 Докъ Косовскїй боякъ знатный,
 Раздрїеши грозну судбу,

И Видов-данъ данакъ страшный,
 С' двїе главе круну диже,
 Са Лазара и Мурата.
 Клоу слабїй предъ силнїемъ,
 Изнемогша мишца Срба,
 У Косову царство даде,
 И потоци крвлю течни
 Понесоше саяну круну,
 Са Лазара србскогъ цара,
 На Султана Баязита. —
 Србска сила и држава,
 На Косову тадъ погибе!
 Али слава и витештво,
 У цѣломъ се виду каза;
 А свѣдокъ е тога правый,
 Обилиѣа мачъ крвавый,
 Кои цару Амурату,
 Даде смрти горку чашу,
 У Косову полю испит'. —
 Срѣ витеза обезсмрѣа,
 Славна смртца и гробница
 Ка с' добиѣу славанъ животъ.
 По косовскомъ плачномъ бою,
 Сынови се туркистана,
 По држави падшой Срба,
 Разасуше, умножише,
 И тиранска своя срца
 Крвлю србскомъ напоише:
 Ка бїесны ненаситни
 Горски вуцы и тигрови,
 Кадъ у мирно стадо уѣу,
 Кое нема свогъ пастира,

Већъ сметено и безглавно,
 По горама обліеће,
 И постав жертва сама,
 Ненаситногъ срца звѣрскогъ. — 90
 Име Срба свудъ потону,
 И свіѣћу србства сѣйну,
 Бѣсный вихоръ азіятскій,
 Тадъ угаси предъ світомъ.
 Юнацы се поскиташе,
 Изтурчи се сва господа,
 Народъ храбрый поче носитъ
 Ярамъ тешкій гнусна робства.
 И ты музо твоѣ жице,
 У плачь сада прсокрени;
 Виђ' потомке Славянове,
 И войнике Душанове
 Ђе на врату носе тешкій
 И поганый ярамъ робства.
 Обилићу и Топлица,
 Косанчићу, Юговићи,
 Срећни ли сте витезови,
 Ёрѣ у бою Косовскоме
 Свиколицы погибосте;
 За обрану отачаства;
 Да очима не гледате,
 Нарбдъ србскій подярмѣный;
 Ђе уздише и ђе плаче,
 А у плачу васъ кликуѣ,
 Да г' пуштите, одрешите,
 Изъ синцира несноснога; —
 У кои га Османъ свеца.
 Како грозне воеводе,

Азіятски владатели,
 Тирянскоме своѣ скиптру, 120
 Савиш' србску побѣђену
 И никоме неприклону,
 Храбру главу и витешку,
 Одма стали войске дизать,
 Мачемъ огнѣмъ свіѣтъ требить,
 И народе земне многе,
 Безчовѣчною своіою влади,
 Подчиняти покорати. —
 Свудъ идући кровь дѣху,
 Народъ людскій изстребляше,
 Све имъ жертва бѣше сама,
 Безчовѣчногъ славолюба.
 Но ньнова буйность луда
 И слѣпо завладанѣ,
 Поче Србу умъ разтварать,
 И одъ сна га тешкогъ будить,
 Сташе отцы, тужне майке,
 Своіою ђецы казивати,
 Ка су пређе ньини предцы,
 У свободи уживали;
 Како л' сада они живе,
 Подъ несносногъ робства сѣнкомъ,
 Противнога Алкорана.
 Савѣтъ майке, отца, дѣте
 Ка' природно, к' себе прима.
 Ђе годъ витезъ особитый,
 По косовскомъ тужномъ бою,
 Одъ Србкниѣ породи се,
 Коег' Турство неуграби;
 Свакій кућу, отца, майку 150

Све остави, па побѣже,
 У савито крвлю гнѣздо;
 Ђе свободе искра сјаше.
 Поче духомъ Немезисе,
 Противъ Турства, свакиј дисагъ,
 И за вѣру, отачество
 Свою крвцу проливати.
 Па Данила по храбрости,
 Себи вождомъ изабраше.
 Како Срби опазише,
 Да Данило, съ Горомъ Црномъ,
 Изгна Турке и посѣче,
 Изъ области Горе Црне;
 Одма сташе долеиватъ,
 На гласъ милій одъ свободе,
 Како хитри Соколићи
 Кадъ ихъ зивне царъ свѣтлости,
 И тешкій имъ синциръ сломи,
 У кои ихъ ий ноѣца веже.
 Па почеше четовати,
 Бов съ Турцъма честе бити;
 Босне равне, Албаніе
 И гласите Херцеговске,
 Зулумѣаре гнусне Турке,
 Кои раи додіяху,
 Свудъ біяху и ѣраху.
 Сташе србски мачи оштри,
 Оковъ робства прекидати
 И џеферданъ съ хучнымъ гласомъ
 Гласъ свободе каживати.
 Ста мраморъ често ницатъ,
 Изъ просуте крви Турства;

И у многа србска срца,
 Стаде тешка и жалостна,
 Рана дата на Косову,
 Зарастати преболяти.

Шта ли Ахметъ султанъ гордый,
 Кадъ разумъ поче зборитъ,
 У Дивану безбожноме;
 Ђено вулканъ гнусна турства,
 Куе свагда отровите,
 И пламене стреле, маче;
 Съ коиѣма право людство, —
 С' лица землѣ изтребляю,
 И невину крвь му лію?
 „Шта л' то рече, оѣе бити,
 Заръ се мртва сміе рая,
 Жива казатъ у момъ царству;
 Кою ми е мачъ праѣда,
 На Косову с' крвлю тешкомъ,
 Покорио и добио? —
 Заръ непамти ниска рая,
 Да се царскомъ скупомъ крвлю,
 Нѣ свобода угасила?
 Заръ се она дигла бити
 С' сыномъ неба, братомъ сунца,
 И свечевомъ всемогућомъ,
 Сабљомъ рукомъ и мишицомъ
 Те но ков оштру мачу
 И божества безсамртна,
 Своя царства уступаю;
 Одъ ков се страха тресу,
 Мрачна мора, круте горе,

Ономе д' се та противи,
 Што изъ руке Юпитера,
 Узе страшный трескъ громовахъ;
 Што изъ руке грозну Марсу
 Узе копль, шитиъ и саблю;
 Кое га се крѣпкой воли
 Посидона страшно царство,
 Покорило и предало;
 Предъ коіомъ е отачаство,
 Александра и Ликурга,
 Повалѣно у прахъ пало;
 Коя се е славомъ браномъ,
 Потомакахъ Египтовихъ
 Окрунила и подигла;
 Коіойзи е храбрость свою,
 Уступила и предала,
 Хитра Перса, на бой руке, —
 Ярость люта Сатрапова,
 Кою нѣму мучительско,
 Звѣрско чело кажеваше,
 Спрамъ поникше искре Србства.
 У страхъ робскій диванъ врже.
 Но тадъ владаць Дарданелахъ,
 Све на страну мисли тури,
 И умекша лютость срца;
 Поче одма зло умишлять,
 И огнѣне стреле ковать,
 Да свободе с' нѣма гнѣздо
 Кое но е савіено
 У Аждае седмоглаве
 Страшнымъ устма и жвалама
 Сжеже, спали и задави.

Пошто совѣтъ безчовѣчный
 У Дивану утврдю, —
 Талъ дозвиль Серасѣра,
 Ахмет-пашу войсковоѣу;
 Па му гордимъ поче гласомъ
 Царъ Ахмете говорити: —
 „Ахмет-пашо вѣрна слуго!
 Већ' ми тужбе доядише! —
 Често мене доліѣху,
 С' крѣлю людскомъ написате,
 Танке кнѣиге са Краини
 Коя се е одъ поскора,
 У момъ царству заметнула.
 Моя рая Гора Црна
 Скоро ми се одметнула
 И с' Турцыма кавгу люту,
 Заметнула, крѣв пролила. —
 Юштъ знай слуго! прошлогъ года —
 Кадъ храбрости нашей правой
 Побѣдитель Шведа Карла
 Прутска поля сва уступи,
 Онда ми е Гора Црна
 По навѣту Москве цара
 Мое земль похарала,
 И паланке попалила.
 Тадаръ су ми три везира,
 Одъ нѣ боя проплакали.
 Треба искру ту погаситъ;
 Ако ли се неугаси,
 С' угледа се нѣна може
 Неугасный пламенъ хитрый,
 Разасути, распалити,

И опалит' наша крила,
 На широко распуштена.
 Но ме слушай вѣрна слуго!
 Сераѣера име носи;
 Припаш' мача крвобойна,
 Кои ти е моя рука,
 За побѣде честе дала;
 Разви барякъ Османизма
 А коѣга погледъ, сѣнка
 Побѣђава сопротивне.
 Скупи войску на бой хитру,
 Одъ коѣ се поднебескій,
 Просторъ тресе, убојава,
 Непобѣдну силу крени,
 Спршти раю непокорну,
 Све ратнике изсиѣцы
 Кои су се усудили,
 Диѣи слабу свою руку
 На свечева прапотомка,
 Правог' неба наслѣдника,
 Кои но е посредственикъ,
 Међу небомъ и свѣтомъ,
 И коѣга сабля брани
 Селению плаво царство.
 Мужко, лудо, и све женско
 Доведъ робѣмъ у Стамболу;
 Дарданелах' избе мрачне
 И желѣзне тврде везе
 Безъ робя су остануле.
 То е свѣта воля свѣтца,
 Да се раѣ непокорне,
 Сви синцири и све избе,

То е свѣта воля свѣтца

(То е и виѣ дѣла иста иста (дѣлка))

За гивѣвъ нѣговъ садъ напуне.
 Ахметъ прими заповиедъ
 Па Беллони турской каза,
 Да му кола брзотечна
 Sprema брже и приправля;
 У нѣих' с' крилма конѣ спреже
 Да наредно сѣст' му буде,
 У воѣна лучна кола.
 Онѣ подкове диже храбре,
 Яничаре убоите,
 И спахѣ гласовите,
 Четрдесетъ управъ броемъ,
 Што хилядах' собомъ узе,
 У Беллоне громоносна
 Сѣде кола и кочиѣ;
 Па безбожну крену силу,
 Да загуши гласъ свободе,
 Име србства, да у тешкій
 Тада синциръ, вѣчно свеже. —
 Но ѣе бодрость рѣшителна,
 Коя смрти име горко,
 Чут' неоѣе ни познати
 Камог' га се убояти;
 Ту се мука одржати,
 А камо ли надвладати.
 Ње за вѣру и свободу,
 Народу се славно чини,
 Умрѣти крѣв пролити;
 Ту е ову искру живу,
 Кою но е обшта мати,
 И сва людска срца дала,
 Немогуѣе утулити.

Гласъ допаде ратоборце,
 Ево на нѣхъ сила турска,
 Разярена хитро иде.
 Када они разумѣше
 Какавъ нѣма мрскій синцирь
 Куе Стамболъ ненасытъ,
 Шта л' ненависть подла турска
 Мисли одъ нѣх' да поради;
 (Црногорца око бистро
 Виђе турско намѣренѣ,
 И ако га турска лажа,
 Подъ завѣсомъ своіомъ слабомъ
 Покриваше и таяше.)
 Одма хитро искупъ храбри,
 На Цетинѣ искупише,
 Те виђе за све граде,
 Како ѣ се тужный бранит',
 Одъ Стамболска люта змая.
 Слуша Даниль вождь имъ храбрый
 На бойный се мачъ нагнуо
 На имъ храбримъ гласомъ поче,
 Ове рѣчи говорити:
 „Слушайте ме витезови!
 Одъ како намъ азіятска,
 На грабежу хитра рука
 С' безакономъ силомъ узе,
 Наше царство и државу;
 Отад' сръско храбро племе,
 На себ' ярамъ робства узе,
 Отадъ слава и витешство
 У мраку се срамно сакри,
 Светинѣ ти отадъ наше,

И црквене и народнѣ,
 Азіятска нога згази;
 Витезове наше храбре,
 Ђе гође се кои яви,
 Свакоѣга приведоше,
 На невиный олтаръ жертве,
 Яроснога и лютога,
 Оштра мача османскога:
 Синцири су азіятски,
 Пуни сръског' тужног' робя.
 Ненасита безчовѣчность
 Чула сада разумѣла
 Ђе изъ крви, наше ядне,
 Свободнѣмъ духомъ сръства,
 Иза ярма несноснога
 Одахнусмо пофатисмо;
 Па е с' тога многу войску,
 На насъ дигла да насъ сгняви,
 И свободе свѣћу нашу,
 Да вѣчнѣмъ мракомъ скривъ,
 Да насъ редомъ витезове
 Све яросну мачу преда,
 Наше друго плачно робѣ,
 Да синциромъ лотимъ вежу
 И на сваке муке муче. —
 Слушайте ме Црногорцы!
 Я самъ пастирь вашъ црковный,
 Ал' неправда турства гнусна,
 Пригнала ме мачъ носити,
 С' нѣмъ свободу отачества,
 До последнѣ капли крви,
 Одъ турскога ярма бранит'.

Ал' намъ браћо поштеніе
 Са мачевма у рукама,
 На мегдану смръть добити;
 Него женскій невалятно
 У крвничке руке пасти,
 Да насъ скврни Турцы муче,
 А потомцы Србства бруче?
 Истина є, да є много,
 У Турчина силне войске;
 Ал' се слава с' множествомъ бойна,
 На мегдану недобива;
 Већ' са слогомъ и преглођомъ,
 Юнаштва се вѣнцы грабе.
 Што є више турске войске,
 То є наша виша слава:
 Еръ ако є добиємо, —
 С' тіємъ ћемо бесамртну,
 И вѣчиту славу добит';
 Ако л' она насъ добиє, —
 Мы сви одъ нѣ на мегдану
 Изгинемо, крвь проспемо;
 Опетъ нъойзи славе нема,
 Што са множествомъ манѣ доби.
 Него ћемо славе вѣнце
 Мы понести у гробъ собомъ.
 Онда храбре воеводе,
 И воицици сви повичу:
 „Чуй владико и нашъ вожде!
 Сви мы храбрость твою знамо,
 И ненависть противъ робства.
 Твоє мишце храбрость тврда,
 Сави гнѣздо одъ свободе

420

У аждає люта жвала.
 Мы готови сви стоимо,
 Ће намъ речешъ крвь пролити;
 За свободу отачства,
 Сви волимо погинути,
 Но нѣ име изгубити! — “
 Тада Данилъ, све войводе,
 И остали сви воицици
 Даше жертву непорочну,
 Одъ чистога срца к' небу;
 На се храбра войска диже
 Петъ хиљада витезова
 Све дружине Леонида;
 Или своє отачество
 Одъ аждає ненасите
 Одбранити, сачувати,
 Ил' последню каплю крви,
 На олтаръ му жертве дати.
 Кадъ окрену храбра войска,
 Развише се ратни знацы.
 Свободе се любке гнѣздо,
 У три пута све потресе:
 Убоя се заръ синовма,
 Да му саяно име своє,
 На мегдану неизгубе. —
 Гласъ се вилахъ у облаке,
 Већ' многима причуяше
 Ће добића пѣсне пою.
 Свакій витезъ на бой хити,
 Када свакій прозираше,
 Да ће славу бесамртну,
 У нѣмъ стећи и добити.

450

Бесамртни

Цефердара бистра хука,
 Гласъ пѣсамахъ Скендербега,
 И Србкинѣ подбунише,
 Да с' витезма на бой иду
 Отачества свободь бранить.
 Дође войска утруѣна
 Међу брда два висока
 Међу Враньомъ и Пржникомъ,
 На источникъ бистротечный
 Одъ Влахинѣ знатне воде,
 Ђе се виле планикинѣ,
 По три пута на годъ купе,
 Те витезма Горе Црне,
 Плету вѣнце неувехле,
 Те ихъ отлень носе хитре,
 Да храмъ вѣчный безсмртїа
 С' нима ките и поносе.
 Ахметъ сильный своіой войсцы
 Бѣше ово дивно мѣсто
 Изабрао, обрекао;
 Да на нѣму око' силни
 Метне Турцма и постави,
 Пакъ отолень, да разреди,
 На четверо силну войску;
 Да с' нѣомъ згази и изстреби,
 Младолико, но гласито,
 Зачетїе храбра Србства.
 Вѣшта бойма Црногорска
 Текъ што бѣше храбра войска
 Мало трудна одахнула,
 И одъ сна се разтрезнила,
 Текъ весели майски пѣвцы,

Бѣху ясность свога гласа
 По горама разпустили,
 И пояху пѣсме дичне
 За побѣду саяна Феба,
 Надъ Ереба тавномъ владомъ
 Кою брзо предвиѣху.
 Текъ вѣстница бѣла дана,
 Бѣше своя бистра крила,
 Изъ источне мрачне свезе,
 Изтргнула, разширила.
 И за златне горде власе
 Потезаше и тегляне
 Уранова свѣтилника
 А громови бѣсна турства
 У станове страшне войске
 Загрмѣше заечаше
 И планиа една другой
 Ньихъ гласове предаваше.
 Съкъ громавахъ Црногорцма
 Каза управъ да се креѣе
 На побѣду турска войска.
 Витезъ Данилъ тада бѣше
 И све храбре войсковоѣе
 Кодъ бистрога источника
 Те молитве Небовладцу
 Са сузама пошылаху.
 Да имъ войсцы буде малой
 Онъ вѣчитый предводитель.
 Па кадъ дужность чойка к' небу
 Совршише одправише;
 Онда мудрый савѣтъ чине,
 Како ѣе се на бусїе,

Разредити и покрити.
 И кое ће войсковође
 Предъ воинцма поставити.
 За све дивный мудрый вѣшь
 Поглавице учиниле
 На три мѣста храбру войску
 На бусіе поставише
 Едну собомъ узе Даниль
 С' нбомъ западе на друмъ тврдый
 Кудіемъ ће турска войска
 Са своимъ силомъ ударити.
 Другой вожда знатна даде
 Миѣуловићъ силна Вука
 Коега се мача Турцы
 Ка' огнѣна грома бое.
 Витешку му войску даде
 „Држ' ты Вуче ову войску,
 С' нбомъ запани у планину
 У дно Вранье, на край друма,
 Скри се у листь и у траву,
 Боякъ немой заметати,
 Докъ на мене на друмъ турска
 Неударит прва войска;
 А кадъ она на ме удри
 На пушчанный неудри,
 Докъ нечуешь клепеть мача.
 А кадъ клепеть мача чуешь
 Удри Вуче са своимъ силомъ
 На средину турске войске,
 Насъ неиздай на невольи
 Да те майке, србска дѣца
 Довіска непроклиню.

(Или в 6. 6. 6.)

[Гласъ?

Буж?

в ср. 21

в Лавров, сф. 237

Трећу даде войску хитру
 Ђурашковић' знатну Янку:
 „На ти Янко ову войску,
 С' нбомъ западни у Пржнику
 С' Турцма кавгу непочини
 Докле Вуче неударит
 На средъ турске многе войске
 А кадъ Вуче с' войскомъ удри
 Удри Янко што мож' болѣ,
 Ако л' снажно неударите
 Я љу главомъ погинути
 И остала моя войска.“
 Войсковође войске свое
 У бусіе поставише
 Мало затимъ Источна се
 Отворише златна врата
 И данъ майскій цвѣтъ времена
 Альномъ се бѣломъ покри,
 У та доба Ахметъ паша
 На ђемовскомъ равномъ полю
 У три дуга реда пружи
 Крвожедну турску войску.
 Па найпрвомъ рече њѣ
 Яничарскомъ бѣсномъ полку
 А за њиме сустопице,
 Скендербега котомцима
 Огнѣвитой Арбани,
 А онъ у редъ задњи оста
 Предъ господомъ међ' спацие.
 Кадъ вкнуше шумныи бубныи
 А писнуше гласне свирке
 Узиграше турска срца

570

Разширите изнадъ войске
 Бойни знацы своя крила.
 Блишѣху людске очи
 Када погледъ ѣху бацитъ
 На оружѣ пламно турско
 У коєму царь свѣтлости
 Свое лице огледаше.
 Морао бы Римъ витешкій
 Како што є и Гркъ храбрый
 Овой сили уступити.
 Али тврдость постоянна
 Славенскога срца, душе,
 Неуступа с' бойна поля
 Докле л' витезъ циглий тече.
 Гледе силу страховиту
 К' себ' идућу Црногорцы
 Одъ кое се горе тресу
 И дубраве єче мрачне,
 Али храбрость Црногорца
 Све на єдној мѣри стои.
 Ту ти друге мислы нема,
 Нити єзыкъ зна што рећи,
 Већ', ал' мегданъ задобити
 Али на нѣмъ сви изгинутъ
 Са срамотомъ нема куће
 Коя ће му к' себи дати,
 Прође зорна прва войска
 Мимо Вранѣ и Пржника
 Право друмомъ путь Влахинѣ;
 Неопази двіє зміє
 Коє ће іой очи црне
 И вѣ срце изчувати,

Докъ нагази люта войска,
 На бусію Данилову
 Крвавый се бой заѣде.
 Зацелихта свака пушка
 Запишѣше зміовидни
 Црногорски цецердани;
 Яничари силни Турцы
 Сташе вити како вуцы.
 Яничарскимъ месомъ друма,
 Одъ Влахинѣ затворише.
 Ал' се боемъ пушчаниємъ
 По сахата с' Турцима бише
 Па на саблѣ и мачеве
 Удрише се Црногорцы
 И гласити яничари,
 По мегдану широкоме.
 Стаде клевет' оштра мача
 Бритке саблѣ и палаша.
 Мићуновић' како зачу
 Да се пушка на Влахинѣ
 Чут' нїєдна већъ неможе,
 Но да оштра гвожђа звече
 А кликтаю витезови
 Онда с' Якомъ побратимомъ
 На средъ войске турске удри,
 Бой се згусну, магла паде
 Прекиде се турска войска
 Врела крвлю потекоше,
 Задня с' пашомъ юришь чини,
 Да првойзи припоможе.
 А прва се силна смете
 Єрь в люте сръске зміє

Са свихъ странахъ обкожише,
 Садъ високе жителнице
 Геликона и Парнаса
 Живи пламень вашъ улите
 У мой разумъ и перо ми,
 Да баръ мало свѣту кажемъ
 Овай данакъ крволитный! —
 Ахметъ грозный када виђе,
 Да неможе надвладати
 С' множествомъ турства храбрость
 Поче бѣжатъ безъ обзира,
 Яничарско племе само
 Оста црну лити крвду
 Ёръ му бѣжатъ, недаваше
 Миѣуновић' с' побратимомъ,
 Славоносна Црногорска
 Када виђе хитра войска,
 Да са стражњомъ Ахмет-паша
 Одъ крвава люта боя
 Стаде с' самртна мѣста битке
 Измицати и бѣжати;
 Онда храбрость Пелевића
 И одважность Обилића
 У срцыма свѣма уђе
 Тере люте яничарске
 Двадестъ хиляд' силне войске
 На дружь тврды затекоше,
 Поче Гипсонъ првый санакъ
 Изъ вѣдара Танонаса
 Одъ мачева и сабальхъ
 И палоса пламенехъ
 Крзъ обіе войске шилятъ,

Сташе падатъ бойноносна
 Одъ барякахъ турска крида
 Изподъ ногахъ Црногорца.
 Ту владика Даниль збильскій
 Одъ пламене яничара
 Сабль бритке, рану доби
 По прсима витешкима.
 Вѣшто бойни Црногорцы
 Вѣшти мѣсту земли своіой,
 Са свихъ странахъ притекоше
 Тере войску яничарску
 У кршъ тврды тады угнаше,
 Па мачеве у ножнице
 Свое бойне уѣдоше,
 Око турске войске кругомъ
 У кршеве засѣдоше,
 Па почеше смртоносне,
 Свое сѣйне цефердане
 На бѣсне яничаре
 Окретати ны гаѣати,
 Праска стои цефердана
 Яукъ сильный яничара;
 Докъ Аполлонъ бистрый сакри
 Свое чело поносито,
 У Тритона мрачно царство,
 Яничарска храбра войска
 Паде жертвомъ сва колика,
 Предъ витежствомъ Црногорца.
 Црногорце мрачна ноѣца
 Подъ ніемо свое крило
 Узе трудне да почиу
 Одъ крвава дана тога,

Постельомъ имъ бѣше слатко
 Нѣжна трава и цвѣѣе
 А узглавлѣ яничарско
 Крвовидно мртво трупѣ.
 Изходъ нѣжне любичице
 Аргона и Хитоне
 Преходнице Аполлона
 Тадъ славабой войсцы яви
 Крикъ, лаянѣ месоедне
 Ненаситне птице и пса
 Кои люти међу собомъ
 Бой чиняху заметаху
 Око мртва турска меса.
 Войска скочи одморена
 Изводъ танке Гибсонове
 Владе любке и осѣнке.
 И смршене баци мисли
 Морфевве пробирати.
 Па ти скупи сви войници
 Оштре маче повадише
 Нѣхъ врхове смртоносне
 Црной земли обратише,
 Пакъ свевладцу благодарностъ
 Сташе с' душе срца шилатъ
 Зашто имъ е вѣнце носне
 Храбре главе, храбра дѣла
 С' вѣнцима славоноснымъ
 Окигю и вѣнчао.
 По молитви сви войници
 Окупише придобиѣ
 Што е кои у бой вруѣи
 С' крвника уграбио

И добиѣ на войнике
 Све еднако подѣлише.
 А владицы и главарма
 Кои войску предвоѣаху
 Даше по одну турску саблю
 За витешество старѣшинство.
 Па с' крвава бойна поля
 Вратише се пѣваюћи
 У слободе србске гнѣздо
 Носеѣ' многе турске знаке
 Одъ побѣде и добиѣа.
 Крвавоме томе мѣсту
 Ђе Ахмета гордостъ люту
 Предобише и згазише,
 Царев-Лазъ му име вѣчно
 Нарекосе да се зове
 За споменикъ страшна боя
 У комъ турска многа войска
 Безброена мртва паде,
 Одъ Србина мишце крѣпке,
 И зва ѣе се тимъ именовъ
 Докъ слободе гнѣздо трае
 И имена Црногорскогъ.

ПЪСМА ДРУГА.

У врѣме оно исто,
Када султанъ Ахметъ гордый,
Гласъ побѣде очекаше;
И кадъ мрске Мекке жрецъ
Бѣше звати наредію,
Да онъ с' њима уѣдничке,
Дае жертве богомрске,
На олтару поганоме,
Абдолаха и Амене,
Човѣчества гнусну сыну
За побѣду кою саняше
Да ѣе турска непобѣдна
Одржати многа войска
Надъ блеснувшомъ искромъ србства
У то доба Бѣлай паша
(И участникъ славна мира
Ради турства учинѣна
На широка прутска поля,
С' побѣдникомъ, великога
Скиптроносца Шведске краля)
У простране царске дворе,
Уѣе, стиднимъ челомъ, лицемъ,

И са срамомъ затупѣнимъ,
Витешкога ока видомъ;
Безъ оружя свѣтлога,
И безъ китне страшне чалме,
Коя паше и везире
У найпрве стоце сѣда,
Паде искутъ главомъ царскій,
Па му поче са сузама
Робскій причат' све на реду,
Како турске славе, име,
Црногорска крѣпка мишца
У крвавый бой помрачи,
Византіе владаць древне,
Кадъ разумъ ниске рѣчи
Ниска дѣла турству стидна,
Серасѣра Ахметъ паше;
У њму се душа стѣсни
Славолюбѣмъ дишаюћа,
Коя ніе навикнула,
О изгубу турства слушать,
Сумрачно му лице, лютость
Прекомерну казиваше,
И лютость му беше погледъ
Са жаркосѣу прекинула;
Ка Африке вруѣе тигру
Кад' се на бой, себе равномъ
Спрема борит', и приправля;
Док' ал' лютость свою звѣрску
Противногъ му крвь угаси,
Ал' на олтаръ исте, свою
Онъ непросне свуголику,
Ахметъ смрти чашу попи

Одъ целатске дрске руке,
 За срамоту кою турству,
 С' бойна поля онъ донесе.
 Султанову ярость звѣрску
 Удвостручи и распали,
 Побіѣда одержана,
 Црногорца надъ Турцыма
 Па яростнымъ гласомъ крикну
 Како лютій царъ звѣровахъ
 Кадъ се на бой хитрій спрема;
 Те везира великога
 Дозва к' себе, Думан-пашу,
 Ђупрелића гласитога
 Па крилате поче нѣму,
 Ове рѣчи говорити:
 „Думан-пашо крѣпка мишцо,
 Турства славо, перянице;
 Кое га є іоштъ праѣде,
 Мачъ Османовъ припасао,
 Кое га є племе храбро
 Божествена кѣрь Юнона,
 Своимъ млекоу задоила;
 Знашъ по приѣ ка бієсмо
 Нашу многу храбру войску
 Одправили Црной Гори;
 И предъ ньоме Серасѣра
 Ахметъ силна Ђехай-пашу,
 Да загуши гласъ свободе
 С' коіємъ се мало Србахъ
 У планине Црногорске
 Садъ подигло и опило
 И свободомъ ошівны,

Излічу на све стране,
 Непрестано крвцу лію
 Са Стамбола синовима. —
 Па ми синоѣ гласъ срамотный
 Ахметъ нискій паша каза,
 Да су сплну войску мою
 Црногорцы надячали;
 Да Азіе крѣпка мишца,
 На мегдана бойну полю,
 Клону силна, приклони се,
 Предъ храброшчу Црногорскомъ; —
 Да витешке вѣнде славе
 Понесоме србске главе,
 Са турскієх' витешкієхъ,
 Кое су ихъ вазда брале,
 И на мегданъ добіяле. —
 Већ' на неге Ђупрелићу,
 Бранителю Орканове
 Славе, царства надъ царствама.
 Свемогући Исламизма
 Мачъ истргни браноносный
 Светый покоръ и срамоту
 Нанесене сунцу свѣта
 Одъ Србаля мишце слабе,
 Войске дигни, што мож' више
 Све остроме саблѣ предай
 Мужко, женско, младо, старо,
 Неостави живо ништа. —
 Црногорска сва гнѣезда,
 У кое се люте зміє
 Непрестано многе легу —
 Сва изтражи и сажежи

Да већ' светлостъ спрама сунца
 Казат' песмъ та звѣзда,
 Зубля кратка, с' плавомъ луномъ. —
 Да се више неєдначи
 Нини напредъ, да се когођ',
 У момъ царству сміе наћи
 Да се с' турскомъ многомъ силомъ
 Біе боємъ и єдначи.
 Тартара су мрачна врата
 Отворена, да их' приме!! —
 Како Думанъ везиръ сильный,
 Прими ферманъ и заповѣдь — 130
 Одмах' са свих' странах' поче,
 Силновиту бойну войску
 На Стамболска поля купитъ,
 На кадъ силу многу скупи,
 Одъ Азіе и Стамбола,
 И Єдрене дична града,
 Кои славу Византіе
 Своіомъ силомъ, снагомъ доби. —
 Но и Стамболъ за освету,
 Нъ врховну власть и круну
 Властителномъ рукомъ узе; —
 Пакъ окрену силу многу,
 Сто хилядахъ брѣмъ войске
 Да свободе цвѣтъ дичный,
 Мрскомъ турства ногомъ згази.
 Войска хитро, турско царство,
 Пређе силна и пролеће,
 Ка ждралъвах' ято крично; —
 Кадъ Еола лудый вихоръ,
 Нних' с' запада Феба займи,

Путь истока нѣгова. —
 Докъ одъ єдномъ сила бохну,
 На широка зетска поля; —
 Пакъ отолень сила крену,
 На газове брзотечне,
 Одъ Мораче, хитро пређе
 Лѣшкополю пространоме
 Таборъ сави непрегледный
 Међу бистре двіе воде,
 И планине двіе гласне; 160
 Међ' Морачомъ и Ситницомъ
 Жутомъ Стѣномъ и Горицомъ.
 Турска сила ту є пала,
 На єдно се искупила,
 Како да се окренула,
 Пити цриа источника,
 Кои турству истіече
 Изъ нѣдарахъ Алкорана.
 Ныногъ светца узет' мрско
 Поученъ, разумлѣнъ
 И Ресула лажна дѣла
 Притиснути подъ каменъ
 Када храбрость Црногорска
 Виђе бистримъ ума окомъ
 Да є сильный змай Стамболскій 175
 Огнѣвита разширію,
 Своя крила, свое перъ,
 Да сажеже србства гнѣздо; —
 Одма висну кликъ витезах',
 Цефердана гласъ захуча; 180
 На ноге се витезови. —
 Е є турска вѣра мрска,

Опазила и зачула,
 Да Данила дома нема,
 Па се на насъ силна войска
 Одъ Стамбола подигнула,
 Да преваромъ на насъ удри,
 И свободе свете име,
 Да намъ згази и почанѣ, —
 И безсмертна наша дѣла,
 Кое но смо с' крвлю нашомъ,
 На мегдану кодъ Влахинѣ,
 И на друга маня мѣста,
 Задобили са витешствомъ, —
 Оѣе да нѣх' вѣчно скрѣе
 Подъ мрачнѣемъ своимъ криломъ.
 Но на ноге, ко е витезъ,
 Како свуда и садъ овѣнѣ,
 Да крвь свою нештедимо,
 Сву рад' славе и свободе,
 Отачаства пролит' свою.
 Мы смо они исти први
 Кои име вѣчно славно
 Да смо роднѣой земли нашой. —
 А оно су исти Турцы
 Кои храбрость нашу памте,
 И данъ Лаза царевога.
 Ласнѣе е садъ с' Турцѣма
 Крвь пролити, боякъ быти,
 Кадъ се с' Турцѣма познаемо;
 Еръ садъ Турке добро знамо,
 А Турцы насъ болъ памте; —
 Спозна е насъ крвотечный
 Бой Влахинѣ безсамртный, —

Витезови брже болъ
 На границе изтрчаше
 Спрама силне огѣвноснѣ,
 Ђуприлиѣа бойне войске.
 И на Крусе знатно село
 Станъ свой войсцы поставише,
 Па свилене бойне знаке,
 Спрама турске силне войске,
 Поставише и развише;
 Па витешкимъ дозивыма,
 И огѣвнимъ пушке гласомъ,
 Сташе Турке затицати,
 У краву игру звати —
 Када Думанъ прѣварный,
 Виѣе паша, Приогорце,
 Да су хитро долеѣли,
 На границе отачества,
 Дочекати турску войску; —
 Онъ несмѣде войскомъ своѣомъ,
 На нѣхъ силомъ ударати,
 Еръ се люто препадоше,
 Да ѣе войску и поштенѣ,
 У бой с' нѣма изгубити, —
 Ахметъ паше бой, поступакъ
 Сиршене му много мисли,
 У витешкѣй умъ и главу
 Пораѣаше и ставляше.
 А кравый бой Влахинѣ,
 Природу му бойну преглостъ,
 Убиаше, узтезаше,
 Те витешкѣй несмѣ боємъ,
 На Србалах' племе мало

Окренути ударити. —
 Већ' лукавства поче гнусна,
 Пріеварну мрежу плести,
 Да пофата и заплете
 У ню храбрость црногорску.
 Найвишега ума човѣкъ,
 Може ласно погрѣшити. —
 Но природа ђе усіе,
 Са десницомъ своіомъ штедромъ,
 Умъ истинный размишленъ,
 Ту се сасвимъ неда пасти;
 Но и када мало падне,
 Да' се брзо опетъ дићи. —
 Думанъ везиръ диванъ купи,
 Подъ чадоромъ свилениемъ,
 У нѣмъ паше зивну листомъ,
 И стамболске воеводе,
 Те вѣћу за све чине,
 Ка ђе силну дићи войску,
 С' нбомъ на Гору Црну удритъ.
 Па почеше вѣшти паше,
 Разређиватъ турске войске,
 Одъ куда ђе коя сила
 На Србаляхъ племе удритъ. —
 Па два паше двотугліе
 На нахіе србске двіе
 Наредише да ударе; —
 На црмничку и ріечку,
 Ђуприлићу великоме,
 Турства ступу и везиру,
 Даше войске половину;
 Да онъ удри, преко Крусахъ,

На катунско гиѣздо храбро. —
 Слуша Думанъ везиръ вельій
 Луде мисли и разреду,
 Войсковоѣхъ византіе.
 Па имъ турскимъ крутимъ гласомъ
 Поче гордо говорити:
 „Чуйте паше и бегови,
 И воеводе сви остали,
 Кои сте се дигли самномъ,
 Светитъ бруку Шегиншаха (цара царева)
 Нанесену, нѣговоме
 Громоносномъ величаству, —
 Одъ племена новородногъ,
 У области Црногорской, —
 Вы совѣте сви чините,
 Да са силномъ нашомъ войскомъ,
 Боемъ на нѣхъ ударимо. —
 А знате ли силу страшну,
 Ахмет-паше Серасѣра,
 То в клето племе србско,
 Ону силу саломію,
 И Ахмета мудру главу,
 Подъ цлатскій мачъ привело.
 Иста судба Ахметова,
 Насъ главаре, све очека;
 Ако име Османово
 У бой сада помрачимо,
 Ако г' на нѣхъ, силномъ войскомъ,
 Како што вы говорите,
 Ударимо, навалимо;
 Мы сву нашу силну войску
 Наше главе и поштенъ,

У томъ ѣмо крвною бою,
 Изгубити, оцрнити.
 Еръ войничка храбра дѣла,
 Тогъ народа и племена,
 Све самртне превзилази; —
 Веѣ вы мене послушайте,
 Мы немоймо тако силомъ,
 На ныхъ нашомъ ударити, —
 Него умне наше силе
 С' присваромъ окренимо;
 Не бы смо ли среѣомъ нашомъ,
 Поглавице Црногорске
 На бокойзи вѣри тврдой
 С' намъ се стати, домамили; —
 Па на станку присваромъ
 На ныхъ сложио ударимо.
 Ако тиемъ путемъ тайнимъ,
 Ово трудно и крваво,
 Дѣло наше, несвршимо; —
 Другіемъ се свршитъ неѣ,
 Безъ срамоте с' погибіомъ.
 Я се, вѣрне слуге, надамъ,
 Да ѣмо ихъ вѣромъ божомъ
 На састанку домамити,
 И са овимъ мудримъ дѣломъ
 То гнѣздо разрушити. —
 Сви му наше и главари,
 Предузето мрско дѣло
 Одобрше, похвалише. —
 Ради луне, штиту крѣпку
 Све како те пророкъ учи,
 Кои такве мисли дѣ

У високой твоіой глави,
 Да са нѣма славно име,
 Пророкова светогъ рода
 Сабльомъ бранишь, славомъ крунишь.
 Онда Думанъ злобный паша,
 Изъ свилена двора свога,
 Диванъ листомъ савъ растури;
 Пакъ окрену кнѣгу лажну,
 Црногорской войсцы писатъ:
 „Поздравъ вама Црногорска
 На границе храбра войско!
 Што сте тако долеѣли!,
 Да бой с' Турциа замеѣете?
 Заръ мислите да самъ доша,
 И довео силну войску,
 Да са нѣме ваше храбро
 Племе, огитѣ, качемъ, ћерамъ,
 И да ваше робѣ робимъ?
 Тиемъ осветъ да учинимъ
 Што сте силну Ахмет-паши,
 Са нѣговомъ многомъ войскомъ,
 На бойничко стидно полѣ
 Славу бойну утрабили; —
 И войску му силиовиту
 Погубили, нагрдили; —
 Што е на васъ доходила,
 Са Ахметомъ силна войска,
 За ню царе знава нѣе, —
 Нитъ е царскій ферманъ быо,
 Да се войска на васъ диже, —
 Но е Ахметъ своевольно
 Безъ питаня Султанова,

С' войскомъ на васъ ударю;
 Ерз на землю ударисте,
 Отмановиѣ' силна цара,
 За помоѣи Москве кралою. —
 Са конемъ рате люте
 И боеве завоѣасмо? —
 С' тога ти се Ахмет-паша
 С' синомъ войскомъ уснут' сврати,
 Да осветомъ вама врене
 Ваша дѣла против' цара,
 Е мишляше, да ѣе тиемъ
 Свомъ Султану уродити.
 А Султану то бы мучно,
 Кадъ с' Московомъ миръ учини, —
 Што е на васъ Ахметъ с' войскомъ
 Ударао, нападао.
 А сѣдокъ вы тога явний
 Може быти мртва глава,
 Ахметъ паше Серасѣра;
 Кою му е царъ честитый
 За преступакъ тай посѣка;
 А мене е к' вама посла'
 С' вамъ се стати на границе,
 Миръ вѣчитый учинити;
 Ферманомъ вам' ваша права,
 Кояно сте крвлю вашомъ
 Заплатили и купили, —
 Потврдити и браштити,
 Свак' да вашу чува славу,
 Ка цареву свету главу.
 Но главари ваши храбри
 Нек' на станак' мени доѣу,

На тиздавый мость Ситнице,
 Да се скупа ту станемо,
 Миръ за вазда учинимо; —
 Ал' невѣромъ немой кой
 Што на мене помислити;
 Ерз у мене те подлюсти,
 Нитя има, нит' ѣе быти,
 Докъ е здраво моя глава
 И са ньоме турска слава,
 Ђупрелиѣ' самъ я везире,
 С' конемъ рате кралю воде
 И безъ цара самномъ мире, —
 Него сютра како сунце
 Почне истокъ осветляти,
 Креянте се, седамдесетъ
 Одъ племенах' бираниех'
 Воеводах' и главарах',
 На Ситнице мость доѣите
 Да на тврду божю вѣру
 Ту састанакъ учинимо.
 А и я ѣу одовуда
 Су толико другах' доѣи.
 Када кнѣига безчовѣчна
 У станъ войске пригорске
 Доѣе, хитро проучи се;
 Ратоборцы када кнѣигу
 Проучише, разумѣше,
 Чисто срце и искрено,
 И духъ вѣромъ постояный,
 Помислити незна друго,
 Нит' се може досѣтити,
 Што то на свѣтъ друго има,

Што бы с' места честь шенуло. —
 Веѣ' на позивъ ѣе ихъ зваше
 Седамдесетъ бираниехъ
 Поглавицахъ отидоше.
 Како дошли на край моста
 Ёе углавлѣнь станакъ бѣше,
 Виде, нѣко нема на мостъ! — 475
 Одма ти се яду своме
 И превари ниской турской
 Домислише, да ѣе быти;
 Ал' се с' пута невраѣаю,
 Веѣе на мостъ управъ яду;
 Мишляху ихъ далѣ виѣет' —
 Но текъ на мостъ наступише,
 Изъ бусѣв удри войска,
 С' ѣуприлиѣемъ сакривена,
 На главаре Црногорске.
 Главарах' се седамдесетъ,
 Око моста мужки бране,
 И ту крви много турске,
 Свакѣй одъ нѣих' тада просу;
 Него на нѣих' удри сила,
 Са свѣих' странах' сакривена,
 Тридестъ и петъ погибоше,
 Бранеѣи се око моста;
 Тридестъ и петъ ране лоте
 Одъ Туракахъ допадоше,
 Те ранѣне поглавице
 Одма Турцы савезаше;
 Свезане ихъ воде тужне,
 У околу турске войске
 Подъ чадоромъ ѣуприлиѣа;

475
 А грѣдесетъ и петъ главахъ
 Посѣчено донесоше. —
 Кадъ ѣуприлиѣ' войске воѣа,
 Гласовите Црногорце,
 Виѣе у станъ турске войске
 Савезане, прѣваромъ
 Гнусномъ, везомъ азѣятскомъ, —
 Онда нѣима поче гнусный
 Безобразимъ гласомъ зборитъ:
 „Вы каурске поглавице!
 Кадъ сте тако уловѣни!
 У дугачкѣй синѣиръ турства,
 Садъ доиста све морате,
 Што вы речемъ, чинити; —
 Али ѣе ви са раменахъ
 Ваше главе одскочити.
 Држ' артию са дивитомъ,
 Прифатите, па пишите,
 Войсцы вашей сѣтѣу кнѣигу
 Како смо васъ дочекали,
 И господскѣй даровали;
 Миръ вѣчитый на састанку
 С' вама тврдѣй учинили; —
 И кажите войсцы вашей
 Да се враѣа са границе;
 А да ѣете и вы брзо
 К' нѣима с' даромъ велѣимъ поѣи.“
 Онда вѣчу изъ синѣира
 Савезане поглавице:
 „ѣуприлиѣу безобразна
 И безвѣрна ирска главо,
 То се дѣло храбро мужко,

Зват' неможе, ни ти се зове; —
 Насъ ако си безвѣриче,
 Вѣромъ божомъ, на састанку
 Преварию, погубио,
 Одъ свог' ята одвоио; —
 Па заръ мислишь смртнимъ страхомъ
 Да ћешъ сада, ты насъ нагнашь
 Да преваре стидна писма,
 Нашой браћи, пошалъмо
 И срамота отачества
 Да живота штить намъ буде?
 Мы писати то нећемо,
 А погинут' сви оћемо; —
 За животе наше зна ћешъ,
 За свакога десеть даћешъ. —
 Но преварный турскій сыне,
 На ных' немой приеваромъ
 Безчовѣчно ударати; —
 Ёре боякъ с' приеваромъ,
 Побѣднику славе збильске
 Не приноси, ни додае;
 Већъ у свѣтъ стидъ и бруку,
 Вѣчиту му свагда гласе.
 Кадъ подлосѣу, безчестіемъ,
 Задобный сынъ Станбола,
 Поглавицахъ, духа храбрость
 И презренъ смртне чаше,
 Добро виће и познаде;
 Онда ярость безчовѣчну,
 И природну турскомъ роду,
 На ныхъ изли и показа; —
 Све нареди поглавице,

Да на остро колъ ставе;
 Безакону волю грозну
 Воеводе срамотнога,
 Текъ е чуше, испунише,
 И главаре Горе Црне,
 На дугачко остро колъ,
 Натакоше, поперише; —
 Па ихъ на брегъ одъ Мораче;
 Тридестъ и петъ исправише.
 Кадъ орлове Србства сиве,
 Кои ята црногорска,
 Предвођаху, управляху,
 Виће везиръ богомрскій
 Ће послѣдний духъ с' удахомъ
 Са острога коля к' небу;
 Одправляху и даваху; —
 Онда сѣде подъ шаторомъ,
 Па онъ поче ситну кнѣгу,
 Одъ именахъ поглавицахъ
 Црногорской войсцы писат':
 „Поздравъ вама браћо наша!
 Одъ вашихъ седамдесеть,
 Войсковођахъ, поглавицахъ!
 Мы смо здраво, мирно, дошли,
 На састанакъ Ћуприлићу;
 Насъ е дивно и господски,
 Онъ, с' Турцыма дочекао,
 Миръ смо тврды и вѣчитый
 Међу собомъ учинили;
 А чули сте на састанку
 Кадъ веселъмъ изъ пушакахъ
 Миръ и дуго прѣтельство,

Са Турцѣма притврдисмо; —
 И мы ви се налазимо,
 У табору турске войске
 Подъ шаторомъ Ћуприлића,
 Изпјемо прну кафу,
 И ракію брзореку. —
 Но се дома браћо наша
 Са границахъ повратите,
 Те послове свое друге,
 Изпуњайте, одправљайте;
 А нама се немој кои,
 Што бојати, ал' бринути,
 Брзо ћемо и мы тамо,
 Наши сиви Соколићи,
 Одъ овјехъ данахъ доћи,
 Превесели с' много дара. —
 Немојте се штогођ' браћо,
 Убојати препанути;
 Што се много силне войске
 У Туракахъ окомъ види; —
 Што се многа войска види,
 Ћуприлић' е први везиръ,
 У пространо турско царство; —
 Власть е Стамболъ њму дао,
 Равну с' царемъ њговіемъ.
 На када се онъ подига,
 За њиме се благо дигло,
 А за благомъ незнанія,
 Теке само, да се хлѣбомъ
 За кои данъ, с' њим' прерани.
 Ова друга войска не,
 Осимъ гола Стамболія,

И са њиме крцајлія
 И дервиши безпослени,
 Кои прошњомъ турскій свіетъ
 Опразнише оголише;
 Него како писмо наше
 Прочитате и чуєте, —
 У мах' дома сви хайдете. —
 Пође књига изъ окола,
 Турске войске, приварне;
 Дође у станъ црногорскій;
 Око њъ се ратни синцы,
 Окупише свиколицы, —
 Када чуше разумѣше,
 Што имъ она књига каже,
 Лукавству се срамотиоме
 Досѣтити немогоше.
 Него одма сви рекоше,
 Да е књига њиме браће,
 И да су имъ браћа здраво,
 Подъ шаторомъ Ћуприлића;
 А не на ту безчовѣчну
 Постављени смртну муку.
 Па ми одма сви скочише,
 И веселъ изъ пушакахъ,
 Спрамъ Туракахъ учинише,
 И дома се са појивъ,
 Окренуше, отидоше,
 Ковъ же се њима скоро
 У плачъ ядний окренути.
 Кадъ Ћуприлић' нечовѣчный,
 И остале поглавице,
 Одъ грабљиве турске войске,

Разумѣше и зачуше,
 Да отиде жельбойна,
 Са границе Црногорска,
 Войска, дома свеколика;
 Онда своє войске брже,
 На баряке раздѣлише;
 Па са сваке стране хитро
 На гнѣезда соколовска
 Навалише, ударише; —
 Яукъ! майке, плачь ђетета,
 Гласъ допаде Црногорца,
 Да их' Турцы преварише —
 Када ови гласъ стравичимй,
 Разумѣше и зачуше,
 Онда брже луда челядъ,
 Коя бѣжат' немогаху
 У висока брда своя,
 И планине занесоше; —
 Коя доспѣт' немогаху,
 Да занесу прозь планине,
 Ону Боки и приморю
 Понесоше свуколику,
 Подъ крилима светог' Марка,
 Имаюћи вѣру тврду
 Да вѣнчаникъ адриятскогъ
 Мора знатна, дат' их' неће,
 У стамболске, звѣрске руке;
 Него да ће помислити,
 На услуге непрестане,
 И на многу крвь пролиту,
 Што е за нѣг' црногорска,
 Дала мишца на мегдану,

640

Са аждаіомъ азіятскомъ. —
 Па текъ ђецу свою луду
 На прилична мѣста скрише; —
 Онда войникъ свакиъ храбрый
 Хитаюћи у бой пође,
 Против' войске Ђуприлића.
 Ал' се храбри опознише;! —
 Пређе нѣх' су друмомъ Турцы
 Сва племена попалили,
 И нејке ђеце луде
 Три стотине заробили.
 На Цетинѣ полѣ равно
 Око' войска поставила,
 И ту едну ноћу тавну
 Коначила, преноћила.
 Па тек' дневна звѣзда бистра
 Са зракама цкленіема,
 Лице свѣта оку каза, —
 Онда турска войска силна
 Са Цетиня снажно удри;
 Све Нѣгуше и Цетинѣ,
 Ненаситый пламъ изгорѣ!
 Димъ се дига' одъ племенах'
 У средъ подне, мракъ е пао!
 Двіе су се бойне войске
 На крвавый путъ смѣшале,
 Пушка пуче, витезъ кличе,
 Пада Турчинѣ ка листъ е' горе;
 Витезови Црногорски
 Пограбише три стотине,
 Изъ турскиехъ руках' ђеце,
 Коє бяху пређе Турцы

675

VE

На юришу заробили,
 Турчинъ гине безпрестана,
 Одъ мачевахъ и пушакахъ;
 Али ка ће шака войске
 Преварене пригорске,
 Азіятскогъ брзотечногъ,
 Океана уставити,
 Ковгъ лютошь, вала хитра
 Хемусъ гордый, нити Кавказъ,
 Уставити нѣ мога —
 А камогъ ће мало Србахъ
 Безъ главара никаквога,
 Еръ нѣ Данилъ бѣше витезь
 У то врѣме отишао;
 На сѣверу поклонитъ се
 Славенскоме цару храбру;
 А остале войсковоѣ,
 И главаре све врстнѣ
 Бѣше Думанъ гордый паша,
 У лажаву мрежу турства
 Уловіо, пофатао.
 Войска горомъ проѣе црномъ
 Путъ приморя которскога,
 За нѣоме се припучило
 Двѣ хиляде сръбске войске,
 Те ихъ прате и ѣраю
 Изъ гвѣезда свободнога,
 Гоне Турке Пригорци,
 До Солилахъ дична поля
 Пакъ се отленъ повратише
 Турска како войска спаде,
 На край мора на Солила

740

Оѣе око страховиди
 Учинила поставила.
 Кады срамотный Венеціе
 Дука зачу и разумъ,
 Да Ђуприлићъ сѣ войскомъ своіомъ
 Око држи на Солила,
 Завидливаць сръбске славе,
 И свободѣ ненавистнякъ,
 Ёдва душомъ то дочека,
 Заръ помисли да в сръбско
 Име племе погинуло,
 Да гласника турска войска
 Одъ нѣгъ нѣ оставила,
 Не доѣе му до памети
 Да витеза бойне муке
 Учврѣую поправляю,
 И да одъ нѣихъ све постае,
 Храбри духомъ срцемъ умомъ;
 Како оганъ сребро злато,
 Што пречисѣа и поправля,
 Тако крвѣа трудна дѣла
 Валятности витезовахъ,
 Све бистріе свѣту каже,
 Дука нѣскій са Сенатомъ
 Бржъ заповѣдъ посла стидну,
 У которска окружіа,
 Да се челядъ пригорска
 По Приморю сва пофата,
 И свакоѣ да предаю
 У рукама Ђуприлићу;
 Войске глуше наредъ мрску,
 Владаоца Венеціе,

755

Безчовѣчна послушаше,
 По Приморю луду ђецу,
 Свуколику пофаташе,
 Седамъ стотин' мужке ђеце
 Коя бѣжат' немогаху
 Већ' ихъ тужне майке нѣне,
 На рукама све носаху,
 Предадоше у безбожне
 Ђуприлића звѣрске руке;
 Ето фала Горы Црной,
 И млѣтачка благодарностъ,
 За боеве што е била
 И кровь свою проливала,
 За млѣтачкѣй дворъ срамотный,
 Признаности дугъ ѿи врати,
 Венеція гласовита,
 За услуге неизбройне
 Храбра гвѣзда црногорска,
 У руке му турске даде
 Седамъ стотин' Соколићахъ
 Коиема безчовѣчностъ,
 Турска, сломи хитра крила,
 Да у предѣлъ већ' свободный
 Не излећу, ни полећу,
 Кадъ Ђупрелић' ђецу луду
 У тиранске прими руке,
 Онда свако мушко дѣте,
 Мачемъ рече безчовѣчнымъ
 Да заколю у околу,
 Колю праву и невину,
 У околу луду ђецу,
 Башъ на ядне и жалостие,

Руке майках' нѣновнихъ,
 Полу мртве многе майке
 На земљицу попадаше
 Кадъ очима своима,
 Смрть синовну погледаху,
 А предъ тога ђе ручице
 Путь маякахъ пружаваху,
 И гласомъ ихъ жалостнимъ
 Кликоваху дозиваху:
 „Недайте насъ миле майке
 У погане турске руке,
 Но зовите наше тайке,
 Да насъ бране одъ Туракахъ.“
 Узъ жалостне те дозиве
 Плачу, камъ бы проплакао
 И найлюћи Рись и Тигаръ,
 Одъ таквога проћ' натуре
 Безчовѣчна сидна зора,
 Аполонъ е своѣ очи
 Одъ неправде те сакрѣо,
 И Астреа сѣине дворе,
 Предъ турскимъ окомъ на вѣкъ
 Затворила и сакрила,
 Е неправда Ђуприлића,
 Божествено срце нѣно
 Увредила уцвѣлила,
 Али око мучительско,
 Безбожнога тирянина,
 Равнодушно то погледа.
 О! проклета и погана
 Противъ чойства Ђуди турска,
 Малу ђецу бити луду

Зароблѣну робствомъ видитъ,
 Но сувише безчовѣчства
 Жертвомъ све ихъ учинити,
 Срца у тебъ, душе людске
 Нитъ в было, ниће быти,
 Свудъ ти правди ѣно можешъ
 Дрема плаче и крив се.
 Ђуприлићу приъ ти образъ
 Спомени се што си тада,
 Одъ човѣчства учинио,
 С' тимъ си твою гласну славу
 Предъ свѣтомъ помрачио,
 И войничку твою главу,
 За довиѣкъ оцрнио.
 Пошту праву крвь ѣетиньску
 Проли турскій мачъ неправый
 Онда њине майке тужне
 И осталу женску челядъ,
 Войска робствомъ собомъ узе
 И одведе путь Стамбола
 У крилате морске лађе,
 Ков њима у сусрету
 Мора турскогъ воевода
 Башъ капетанъ гордый паша
 Тадъ доведе и одведе.
 Но кадъ многе лађе дошле,
 На прехитра своя крила
 Близу Кипра и Кандіе
 И храброшћу прославлена
 Отчества Аристида.
 Онда войску страховиту,
 На острове окренуше

Кои до тадъ подъ Млетачку
 Бѣху владу и управу,
 Освоише Кипаръ знатный,
 И Кандію поносити,
 Ка острове многе манъ
 И Морею тадъ узеше,
 И са тиѣмъ безчовѣччу
 Венеціе Дуки гнусну
 Приятельство повратише;
 Што имъ челядъ пригорску
 У деспотске руке даде,
 Тимъ приморѣ подъ которско
 Све награди и обручи
 Сва племена попалѣна,
 И све робъ одведено
 Мачемъ турскимъ посѣчено,
 Троструко в тадъ Ђуприлићъ
 Одъ мишице пригорске
 Све платио, намирио,
 Не са златомъ ни са сребромъ
 Нити свитомъ и оружѣмъ;
 Веће турскимъ месомъ, крвлю,
 Коіѣмъ се све планине
 Сви путови и сва брда;
 Кудъ пролази турска войска
 Бѣху яко усмрѣли,
 А за свако кога Дужде
 И млетачкій дворъ предаде,
 Лудо дѣте на мученѣ
 Подъ мачъ оштрый Ђуприлића,
 И безбожне турске руке
 За свакога преданога

Дає десетъ за єднога
 А сувише чести бои,
 Чести бои крволитни
 Око града одъ Котора,
 И са свѣма градовима,
 Покрай мора и Приморя,
 И тада се ради спора
 Међу србскомъ Горомъ Црномъ
 И међу Которъ градъ приморскій,
 И трая в докъ нестаете
 Кривосудне Венеціе
 Нѣ верховне Тронъ и владе.

ПЪСМА ТРЕЋА.

Безчовѣчна дѣла мрска
 Думанъ паше Ђуприлића,
 И невина крвь ђетиньска,
 Кою турство безрасудно,
 На приморска поля просу,
 Срце душу Црногорца
 Раздражише увредише;
 Поче права крвь ђетиньска
 По држави турской викатъ,
 И на осветъ дозивати
 Црногорску храбру мишцу,
 И потомке неутрудне
 Немезисе дѣломъ страшне,
 Сташе отцы, браћа ђеце
 Турскомъ рукомъ посѣчене,
 На ята се бойна вити
 По држави Османовой,
 Стаде турска непрестано,
 Дневно ноћно крвь се лити,
 На све стране и краеве,
 Господски се турскій сарай,
 Свакій крвлю турскомъ уми,

Низъ друмове, низъ калдрме,
 Низъ планине гордевидне,
 Низъ пространа равна поля,
 Честа врела, крвлю турскомъ
 Цриотечна потокоше,
 Сташе често долеживатъ
 Книге крвлю црномъ турскомъ
 Нагрѣне, написане,
 На Ченгиѣа дворъ гласитый
 На витеза два Ченгиѣа,
 А два паше двотугліе,
 Пише Турчикъ с' сваке стране
 Аманъ паше сунде наше,
 Видите ли многе яде
 Што ви влашка Црна Гора,
 Одъ синовах' царевіеихъ,
 Непрестано ради, гради,
 Крвь се турска свудъ просицѣ,
 Пушка пушцы гласомъ неда
 Одмакнути ни утеѣи,
 Нит' Турчину турскомъ сыну
 Яукъ гласа кадъ престае,
 Свакій виши оцакъ турскій
 У коему свѣѣа турства,
 Право сяше и гораше,
 Свакоме се свѣѣа саяна
 Крвлю своіомъ угасила,
 Кадуне су дичне турске,
 Одъ жалости многе тужне,
 Помашѣне поскиташе,
 Прозъ дубраве и планине
 Ђе ти приѣе по границы

Муязіе съ яснимъ гласомъ,
 Са мунарахъ високиехъ
 Пошилаху са изрикомъ
 Фалу светцу громогласну,
 Тудиена садъ Куряцы
 Крвожедни ненаситни,
 На небройна ята хитра,
 Завіяю и яучу,
 Робъ турско неизброино
 У каурскій синцирь плаче,
 Мушко яче сѣку мачемъ
 А неяче даю нама,
 За дукате на одкупе,
 А женско ни много лудо
 Изкрстише, оскврнише,
 С' Каурима извѣчаше,
 И сотиємъ законъ светый,
 Алкорана увредише.
 Веѣ' Ченгиѣи храбри паше,
 Турства сиви соколови,
 Садъ на ноге устаните
 Силновите войске одсвудъ
 Сакупите, подигните,
 Крвь васъ турска проливена
 На освету ту позива,
 А нашъ пророкъ увреѣеный
 Онъ ѣе вама пут' отворити,
 Невидимомъ своіомъ снагомъ,
 Коимъ ѣете невѣрники
 Изтражити гордо племе,
 А мы Турцы с' края свакогъ
 Кои Мекке храмъ свештеный

Божествено почитамо,
 Сви устати кадъ речете,
 Готови смо крвь продити.
 Книге с' крвлю написане,
 Два Ченгића силне паше,
 За бой мислит' обратише,
 Па одмаха кнѣиге многе
 На све стране и Краине
 Написаше, одправише,
 И кнѣиге имъ брже танке
 Капетане и войводе,
 Кои войске турске воде,
 Херцеговске и босанске
 На Загорѣ искупише,
 Па предъ нѣима кнѣиге танке,
 С' крвлю турскомъ написате,
 Извесоше, прочиташе.
 Кадъ се кнѣиге прочиташе,
 Ту тиранско срце едно
 Неостаде, ни се каза,
 Кое сузу жалостиву
 Низъ сумрачно свое лице
 Са уздыхомъ необали.
 Но кадъ кнѣиге жалостиве
 Поглавице разумѣше,
 Онда скочи и устаде
 Любовићу Беглербеже,
 На витежке свое ноге,
 Међу паше и бегове
 И гласите капетане,
 Па имъ лютимъ поче гласомъ,
 Ове рѣчи говорити:

„Послушайте Турцы браћо,
 Намъ в Ахметъ Султанъ дао
 Власть у руке, мачъ о бедри
 Да са нѣиме турско име,
 Турскій народъ и поштень,
 Одъ невѣрне смѣле руке
 Сачувамо и бранимо.
 Мы се хлѣбомъ царевіемъ
 Сви описмо, потровасмо,
 И наредбу свету царску,
 У безбрижность затурисмо,
 Дневни ноћи непрестано
 Свудъ се турска крвь пролива,
 Одъ невѣрне руке србске,
 Турско робѣ на стотине
 У кавурскій синцирѣ стень,
 А мы што смо капетани
 Беглербези и главари,
 Турке браћу нежалимо
 Одъ крвничке дрске руке,
 Већ' те яде све очима
 Погледамо и трпимо,
 А царевый ферманъ ево
 У кои намъ царе пише,
 Да на вѣру, на миръ и ратъ
 Непрестана зла и штете
 Динъ душманской Гори Црной,
 Да чинимо и радимо,
 За увреду громометногъ
 Нѣговога величества.
 Већ' на ноге браћо сада,
 Са храброшћу окаляна,

Войсковође и главари,
 Херцеговски и босански
 Да мы силне и витешке
 Наше войске подигнемо,
 И да с' њима са свомъ силомъ,
 Са витешствомъ и преглосѣу
 На Кавурску Гору Црну,
 Навалимо; ударимо,
 Да светимо срамъ и бруку
 И велику крвь и штету
 Херцеговску и босанску;
 Кою крепка Црногорца
 Просу рука на све стране,
 Ёрь подъ овимъ срамомъ више
 Турска бистра слава и часть,
 Тавновати већ' неможе,
 Треба крви влашке потокъ
 Да јой с' лица мрачность скине.
 И бистру е свѣту каже.
 Онда паше два Ченгића
 Сви бегови капетани,
 Беглербегу Любовићу,
 На витешку храбру ріечь
 Срцемъ душомъ захвалише.
 Хвала тебе Любовићу,
 Нашъ витешства угледниче,
 А турачке славе бойне
 Штите крепкій подржниче,
 Свакій храбру твою ріечь,
 Са дѣломъ ће протегнути
 Па одъ маха сви главари
 Крвожедни србске крви,

170

На све стране и градове
 Разлећеше ка орлови,
 Па ми силне турске войске,
 Са свихъ странахъ сакупише
 На Загорѣ полѣ знатно,
 Кодъ Ченгића гласна двора.
 Па пошто ми войске силне
 Триестъ хиляд' убойника
 Све лютога Краичника,
 На воєну ногу стаде
 Онда Турцы по храбрости
 Воводе вѣште бою
 Предъ войницма поставише,
 И на двоє силну войску
 На Загорѣ раздѣлише,
 Два дѣла даше войске
 Да их' воде два Ченгића,
 Два Ченгића паше вѣште
 Мучну бою и крвльню.
 Трекій діо силне войске
 Даше вѣшту Любовићу
 Беглербегу, да имъ буде
 Человођа и войвода.
 Па када се мудро вѣшто
 Раздіели турска войска,
 Онда зорно крену сила
 Са Загоря турскомъ земљомъ,
 Одъ нѣ зора и нѣ силе
 Куд' пролази земля дркти
 А облакъ се одъ прашине,
 Надъ њомъ густый бѣше дига;
 И одъ ока гурске войске

205

Свѣтлость сунце затаміо
 Силна войска махомъ удри
 На витешствомъ знатно племе,
 Храбре Цуце Краишнике,
 Три юначка нѣму села
 Кругъ, Ровине и Трнѣине
 Са живіемъ огнѣмъ ужди,
 Па и далѣ крену войска
 Раздражена освет' чинит'
 Огнѣмъ мачемъ и робѣнѣмъ
 Него у то исто врѣме
 Приспѣ Даниль знатный витезъ,
 С' три хиляде храбре войске
 На бой хитре црногорске,
 Како Даниль с' войскомъ дође
 Бой жестокий с' турскомъ войскомъ 250
 И огнѣни заметнуше,
 Насрнуше Црногорцы
 Са природномъ валяношчу
 Ка на прве турске войске;
 Али Бошнякъ, Херцеговаць
 Србъ в турске вѣре збильскій
 Нек ѣ с' мѣста и мегдана
 Шенути се узмакнути,
 Безъ велика меса, крви,
 Веѣ' се боякъ прекрвави
 Три дни бѣла и три ноѣи;
 Све на едно мѣсто држи.
 Босанске се шеишане,
 И гласити црногорски
 Цефердани, гласовима
 Надметаху, претѣцаху.

Ко ѣ коме ясность гласа
 Са своимъ преузети,
 Нѣина зрна смртоносна
 На обіе храбре войске
 Ка градъ лѣтний просипаху.
 Гине юнакъ непрестано,
 С' те и друге равно стране,
 Мѣсто плача и жалости,
 У обѣ се войске чуе
 Гласъ веселый и поянѣ;
 Ал' захиру Црногорцы
 Турску на друмъ прекидоше,
 Те безъ ране и таина
 Турска войска сва остаде,
 Турчинъ свашто ка пасъ еде,
 А коньско имъ месо тада
 Бѣше ка часть найславнѣя,
 Мрачне пасхе байрамове,
 Ал' храбросчу на мегдану
 Уступити неоѣаху,
 Нит' се натрагъ повратити,
 Безъ крвава много пота
 Да стиднѣемъ побѣгомъ
 Траже глави спасеніе. 270
 Но калъ храбра войска србска,
 Виѣ Турке у невольи,
 И да нужда у бой крвнѣи
 Нагони их' говорити
 Кудѣнъ ѣ натрагъ бѣжат'
 Онда са свихъ странахъ силно,
 На упорну войску турску
 Ударише, насрнуше.

Обіе се храбре войске,
 На мегдану измѣшаше
 Три сахата мегданъ бойный,
 На мачеве и на саблѣ,
 С' крвлю тешкомъ дієлише,
 Док' найпосле вѣштобойна
 Хитрость мище Црногорске,
 Погна с' поля битке страшне
 Херцеговце витезове,
 И бошняке непреклоне,
 Сва побѣже у гомилу,
 Турска войска са мегдана,
 Са њима се Црногорцы
 У бѣжанѣ измѣшаше,
 Непрестано пушка пуца
 И пламенный мачъ сієва,
 Пада Турчинъ неизбройни
 Одъ крваве руке сръбске,
 Свиємъ друмомъ кадъ бєрахау
 Турску войску устрашену,
 Са равнога друма многу
 Са бєраше и сагнаше,
 И у тврдѣй непролазный
 Кришъ и богазъ у бєраше,
 Па у богазъ силну войску
 Затворише, обтекоше,
 И ту сложно са свихъ странахъ,
 Учинише юришъ на ню
 У три сата турске войске
 Три хиляде погибоше,
 И два паше с' Бєглербегомъ
 И осталомъ своемъ господомъ,

Ту ми врстне свое главе
 На мегдану погубише,
 Друга силна но сметена
 Войска прште на све стране,
 Ка гусакахъ ято глупо
 Кадъ их' соко хитрый смете,
 Са полетомъ смртоноснымъ
 Те гачући бѣжи свака
 Тражи себи спасенія,
 И криє се на све стране
 У плотове грмъ и яме,
 Крозъ планине непознате,
 Црногорцы знаке многе,
 Одъ храбрости на мегдану
 С' оружаномъ рукомъ бойномъ
 Задобише, уграбише :
 Двіє главе, са две паше,
 Трећу знатна Любвића,
 Бєглербєга у бой страшна,
 А войводахъ поманьнехъ,
 Кєпетанахъ и бєговахъ,
 Седамдесетъ и цетъ управъ,
 У томъ бою изсѣкоше.
 Друге турске силне войске
 На све стране и мегдане
 Изброит' се немогаше,
 То крвави тога боя,
 Црногорской войсцы храброй
 Бѣ добитакъ бойна поля.
 Двіє главе два Чєнгића,
 Трећу силна Любвића,
 Са барякахъ триєсть и шєсть

Дароваше своѣмъ владыцы,
 Да триумфомъ тиѣмъ фалнымъ
 Храмъ витѣшства црногорскогъ
 Вѣчно кити и поноси,
 И безсмертно славно име,
 Бою томе свето храни
 Док' Славенства вѣкъ трае.

(За споменъ овог' боя дао е владыка Данило
 ову цркву на Цетнию сазидати.)

ПЪСМА ЧЕТВРТА.

Текъ витѣшке херцеговске
 И босанске бѣху майке,
 Дичне сестре и любовце,
 Яукъ гласа оставиле,
 И одъ суза жалостнѣхъ
 Своя лица осушиле;
 Текъ бѣху мало тужне
 Господаре и сынове,
 Врстну браћу и сроднике,
 Нарипати оставиле;
 Већ' Кадуне бѣху често,
 Проклиняти прекинуле
 Крѣпку мишцу Црногорца,
 Коя нѣма црно срце
 На мегдане Цуцке даде;
 Али момчадъ вруће крви,
 Погиблѣхъ витезовахъ,
 У боеве црногорске
 Извише се, устадоше,
 И оружѣмъ витѣшкіемъ
 Себе дивно накитише,
 А срца имъ бѣху душе

Са освете грознимъ духомъ
 Задовна, наповна:
 У матерска јоштъ наруча
 Почеше се окупати,
 На алас и на ята
 И причати еданъ другомъ,
 Ће имъ отце браћу храбру,
 И витешку њину славу,
 Сакри у гробъ пригорска
 Славна боемъ чврста рука.
 Свудъ се момчадъ више хитра,
 Ноћу дневлю непрестано,
 Тражећ' себе предводника,
 Кои ће ихъ вѣшто водит',
 Да освете крв' очевахъ
 Своє браће и сродникахъ,
 На три цуцка храбра села,
 Пригорцемъ проливеву
 Докъ нађоше и ставише,
 Врховниємъ себе вождомъ
 Погибшега Чевгић' паше
 Младолика сына врла,
 Бећиръ пашу извѣстнаго.
 Момчадъ тада нѣга пашомъ
 Поставише, начинише,
 Што имъ Стамболъ како зачу
 Са ферманомъ всемогућимъ,
 Одобри то и потврди, 50
 Преко свога брзотечна
 Татарина и вѣстника,
 Отачество Обилића
 И крилата воводе

Омућевић' силна Релѣ.
 Како главу Ченгић' паше
 Виђе дивно накићену
 Су два царска мрка туга;
 Онда срца у витезе
 Херцеговске и босанске
 Узлећеше на воєна
 Хитра крила, брзе ноге
 И витезе сташе бити
 Са освете полетима
 Убойничке њине прси.
 Младый Ченгић' Бећиръ паша
 И онъ духомъ Немезисе
 За крв' паше два Ченгића,
 Свога отца и свог' стрица,
 Са жестокиимъ рата духомъ
 Поваташе себ' питаше
 Противъ мишце и оружја
 Рѣшителногъ србска гнѣзда
 Укоръ острый и срамотный
 Владателю гордельиву
 Недаваше почивала,
 Нит' витешка младеж' турска
 Већ' га пашомъ звати шѣаше,
 Да на лаке приђе ноге
 Неускочи и неуста, 80
 И съ књигама танкіема
 Некупи силну войску
 По избору херцеговце
 И бошняке соколове,
 Коиех' се мишца храбростъ
 Са войничкомъ славомъ збильскомъ

У народу прославляше,
 И коє ти на освету
 Родительска крвь и братска
 Позиваше да отиду;
 Кадъ витешку на Загорѣ
 Скупи Ченгиѣ паша войску
 Дваестъ хилядъ броемъ храбре,
 Па войницма ову рієчъ
 Ста витешку говорити:
 „О войници славносни
 И стамболска вѣрна ђецо
 Ваша дрска рука рієчъ
 Мене паше вѣнацъ даше,
 Ваша хитра и могућа
 Рука ми га узетъ може,
 Наши отцы храброносни
 Свудъ войничке славе име
 Подъ баряке Отманове
 Задобише сѣ крвлю своіомъ,
 И у руке сѣ остромъ сабљомъ
 Ньиховой се бойной слави
 Мачъ божества удивлява,
 Крѣпость духа ньине мишце
 Славе су имъ напуниле,
 Све народе земска царства
 Предъ витешствомъ ньивіємъ,
 Кавурска су царства многа
 Мачъ кривавый преклоняла,
 И Виена царе родна
 У оковъ є ньинъ плакала,
 Азіятска поля многа
 Славомъ ньина оружия

Грмогласномъ фаломъ грме
 По просторе безсмертнога
 Марсового славна царства,
 Стамболъ имъ є обѣручно,
 За витешства дава вѣнце
 И првенство предъ другіємъ
 Ратницма византіє;
 Па ко ньину светлу славу
 Да помрачи, и потрачи,
 Чія лѣ рука сѣ мачемъ дрска
 Ньихъ сѣ ньиховомъ славомъ бистромъ
 Усуди се у гробъ скрити.
 Нама браћо треба свѣма
 Наше главе и крвь нашу
 Нештеђети сву пролити,
 Докъ витешку крвь очевахъ
 Пролизену осветимо,
 Докъ сѣ войничкомъ славомъ првомъ
 Наше главе навѣнчамо,
 Нетреба намъ помишляти
 Нитъ се тога убояти
 Што є наше отце браћу
 Црногорска слаба мишца
 Подъ широка мрачна крила
 Грозне смрти преклонила,
 Свакіи правый боя витезъ
 На мегдану сладко піє
 Чашу смрти непроходну,
 За стидъ бы се ньму нашло
 Убоятъ се одъ нь штогодъ
 Алъ се сѣ пута на мегдану
 Одъ нь помаћъ, уклонити,

Страхъ в слабость брат'ништавства
 Храбрость, витезъ вѣчно живи,
 Већ' на ноге храбра войско,
 Траяти се нема када,
 Већ' се хитро на халав
 Раздвоите пакъ развите
 Надъ халаемъ свакоиемъ
 Халай барякъ вождъ крвѣня.
 Войска храбра владателя
 У свемъ хитро послушала
 Гласъ одъ бубнѣ таламбаса
 Надъ нѣомъ бойне знаке разви,
 Войсковође на хатове
 На крмише предъ Турцыма,
 Узиграше бойни коньи
 Зафискаше зорни Турцы,
 Крену войска и обрну
 Трагомъ исте прве войске
 Путь гнѣезда свободнога,
 Да га сможди и разчупа,
 И пепео огаринахъ
 Нѣговіех' да загаси.
 Да се у нѣмъ искра цигла
 Незатаи ватре живе,
 Већ' последню божествену
 Искру огня да утули
 Скупомъ турству крви србске.
 Войска брзо дође силна
 На границе црногорске
 И удари снажно иста
 На три села босмъ знатна
 На Трнѣине кругъ Ровине,

Али цуцки витезсви
 Побѣх' войсцы несѣдоше,
 Већ' се двѣсти затворише
 У біеле куле свос
 Те се бране огнѣноснымъ
 Оружіемъ одъ Туракахъ,
 Али силна турска войска
 У првый махъ силно удри
 На камене цуцке куле
 И живіемъ огнѣмъ десетъ
 Изгорѣше на юришу,
 И у нѣима неколико
 Витезовахъ биранихъ,
 А остали бране себе
 И просипю турску крвцу
 А кликую Црногорце:
 „Хай ње сте ни наши сиви
 Соколови црногорски,
 Прискочите вашой браћи
 Са помоћу у затвору
 Ђрѣ насъ турска силна войска
 Са жестокимъ огня пламомъ
 Све изгорѣ и погуби;
 Ал' мы нашу погибію
 Нежалимо одъ Туракахъ
 Мы нећемо у затвору
 Вама женски помрѣети,
 Да васъ Турцы са насъ коре
 Веће мушкій у затвору
 Погинути мы оћемо,
 Но жалимо наша браћо
 Што насъ застат' у животу

Кадъ доѣдете вы неѣете,
 Да се яда турской войсцы
 У побѣгу нагледамо.“
 Текъ витешкій гласъ престаде
 Кликовати Црногорце,
 У то приспѣ три стотине
 Витезовахъ валятніехъ
 Одъ витешствомъ гласна Кчева
 И Бѣлицахъ боемъ чврстна
 Знатна гнѣзда и племена;
 Како триста соколовахъ
 Приспѣ хитро и долеѣе,
 У путь юришь учинише
 Преломише турску войску
 И у бойне брже куле,
 Ёе стотинахъ Цуца бѣше, 230
 Улеѣеше да помогну
 Одъ турскогъ се огня бранятъ,
 Четириста витезовахъ
 Кадъ у себе затворише
 Десетъ кулахъ Цуце храбре,
 Загрмеше цефердани
 Ка громови лѣта шумни
 Одъ кулахъ се войска турска
 Сва одаби и размаче
 И модрый се пламенъ огня
 Одъ гореѣнихъ тада кулахъ
 С' крвлю турскомъ савъ угаси;
 Но ваздашня хитрость турска
 Брже сѣна с' сваке стране
 Око кулахъ запалише,
 Али храбрость црногорску

19
 Ня то стравитъ немогаше,
 Но у коле яснымъ гласомъ
 Храбра дѣла прославляху
 Црне Горе витезовахъ
 И прозь пламенъ цефердарска
 Смртоносна вруѣа зрна
 На даръ турской бойной войсцы
 Пошиляху и даваху,
 Крвава се бойна игра 250
 Све еднако продужаше
 Меѣу куле и Турцма
 И жешѣя крвавія
 У напредакъ све біяше,
 Него у та' сахатъ истый
 Приспѣ с' войскомъ црногорскомъ
 Владика имъ Даниль збильскій,
 И са Турцма упалише
 Бой огняный сасвихъ странахъ,
 Четириста витезовахъ
 Излеѣеше изъ затвора,
 У то турска войска плеѣи
 Бѣжатъ свое обратила,
 Ал' е хитри црногорски
 Соколови обліеѣу,
 Одъ свакога края стране
 На средину нѣ с' юришомъ
 Непрестано удараю,
 Докъ сву силу турску войску
 На алаб разѣераше
 По брдима и долима
 Ка вуковахъ ято хитро
 Кадъ у овче стадо удри,

Разжене га на булюке
 На све стране и краеве,
 Вадећи му жива срца
 Док' пиличникъ неутече
 Хитрый Бефиръ Ченгићъ паша
 Како войску и Данила
 Виђе на бой ње хитаю,
 Одма с' тридестъ пашалияхъ
 На брзине коньске умче
 Убоя се да га судба,
 Свога предка не пристигне,
 Одъ србскога остра мача
 Друге войске ками ледни
 С' тога боя крвавога
 Тадъ утече и спасе се.
 Осимъ войске ту погибше
 Юштъ у робству уфатише
 Седамдесетъ бираниехъ
 Капетанахъ и беговахъ
 Ньихъ посѣћи ту нехѣше
 Већ' ихъ даше на одкупе
 За свакога по жутнехъ
 Сто дукатахъ прифатише,
 Па за истый одкупъ турскій
 Прахъ олово закупише
 И то исто приправише
 Кадгођ' турска воля буде
 Гору Црну с' войскомъ своіомъ
 Полазити и виђети
 Да имъ одкуп' та' поврате
 Изъ пушаках' шарениехъ.

ПЪСМА ПЕТА.

Послѣ много побѣдахъ,
 Кое мишца црногорска
 На различна мѣста знатна
 Доби крвлю и уграби
 Одъ сыновахъ Цариграда,
 Већ' бѣсне турске войске
 Бѣху водит' престануле
 Силни паше и везири
 На области црногорске,
 Бѣше рука хитра србска
 Бедемъ тврдый непроходный
 Одъ турскіехъ кости дигла
 Међ' свободномъ Горомъ Црномъ
 И Турчина грознимъ царствомъ,
 Ал' грабљива смрти рука
 Црногорце тада люто
 Уврѣди и уцвѣли
 Ёрѣ имъ вожда и владику
 Башъ Данила митроносна
 И витешствомъ знатна Срба
 У наручѣ свое мрачно
 Узе, сакри и однесе.

За Даниломъ заплакаше
 Витезови и ратници,
 Плачу майке, луда ђеца,
 Све у едно гласъ е слило
 Одъ куканя и жалости
 Одзивима плачне вике,
 Плачу круте горе брда
 И литице стрмогледне
 На погребъ се нѣговъ знатный
 Народъ сръбске Горе Црне
 Васъ количакъ окупю,
 Па баряке многе турске
 И добиѣа неизбройна,
 Саблѣ турске и оружя
 На гробъ су му искупили,
 Пакъ се вию црногорске
 У небройна кола многа
 Око гроба Данилова,
 И с' яснѣмъ жалостнѣхъ
 Наричу му гласомъ поредъ,
 Сва нѣгова храбра дѣла
 Коя с' умомъ и витешствомъ
 У боеве турске доби;
 Сунце тада лице свое
 Три бѣла дана некѣ
 Црной Гори показати;
 Веѣ три дана и три ноѣи,
 И природа каза себе
 Сузну оку Црногорца
 У жалостно а и тамно
 Одѣло обучена.
 Како Турцы разумѣше

Да у гробу Данилѣ сиѣ
 Помислише да се храбрость
 Црногорска са нѣмъ у гробъ
 Вѣчно сакри и утече,
 И да ѣе нѣмъ тай догаѣай
 Путъ отворитъ коиѣмъ ѣе
 Гору Црну покорити,
 Нѣ витешства дотадашня
 Погазити и сакрити
 Да се с' нѣима Срба име
 И свободе личне племе,
 Не кажуе свѣту славно;
 Па Травника везиръ брже
 Силновите войске скупи,
 Триѣсть хилядъ витезовахъ,
 Па гласита ѣехай пашу
 Зовну себе на капию
 И поче му говорити:
 „Ето теби силна войска
 С' войскомъ брже пашо хайде,
 На душманску Црну Гору
 Те е счепай и похарай,
 Саблѣи предай и пороби;
 Садъ е згода томе дѣлу
 Испанула да се сврши.
 Кавурскій е войсковоѣа
 С' овогъ свѣта преминуо
 Смртъ нѣгова садъ е влашкій
 Духъ с' жалосѣу утудила,
 Садъ оружя противъ тебе
 Нико неѣе обратити.“
 ѣехай брже паша скочи

И окрену силну войску,
 Да с' ньомъ узме и побере
 Вѣнце славе браноносне,
 Са жалосѣу тад' сметене
 Храбре главе црногорске.
 Паша хитро с' войскомъ спаде
 На простране цуцке убле,
 На планини ње издижу
 Црногорске многе овце
 Преко лѣта на пасиште;
 Па отоденъ кнѣиге многе
 Црномъ Г'оромъ одправіо:
 „На знанѣ вамъ Црногорцы
 Како ме е Босне везиръ
 С' многомъ войскомъ одправіо,
 Да цареву прву раю
 А потонѣ хайнине,
 Опет' царскомъ правомъ раіомъ
 Цару своме подъ могуће
 Вратимъ крило и обратимъ,
 Немойте се штогођ' одъ шта
 Препанути, убояти,
 Што сте силне многе Турке,
 Добіяли на мегдану,
 И што многу крвь просусте,
 Турске войске гласовите;
 Криви томе вы ниесте
 Већ' владика вашъ Данило,
 И остали войсковође,
 У животу те ніесу
 Кои су васъ на то дѣло
 Обрађали и водили,

И зато се вама дае
 Опроштенѣ Црногорцы,
 За сва ваша досадашня
 Крвна дѣла и боеве;
 Ако њете садъ витешке
 Свое главе приклонити,
 Безъ біеня и крвлѣня
 Подъ милостномъ рукомъ царскомъ,
 Коя ње васъ помиловат'
 Ка сынове храбре праве;
 Ако ли се приклонити
 Безъ боевахъ вы неѡете,
 Са многомъ има изабране
 Триестъ хилад' силне войске,
 Силомъ њемо нашомъ на васъ
 Турцы снажно ударити.
 Ваше главе нашомъ рукомъ
 Посѣчене цару дати;
 Васъ та судба минут' сада
 Нити може, нити оѡе,
 Него треба ваше главе
 Али живе, али мртве,
 Да преклоне свое чело,
 Предъ Махмута првог' мишцомъ
 И скиптеромъ громометнымъ.“
 Црногорцы када кнѣиге
 Њехай паше разумѣше,
 Турска подлостъ духъ витешкій
 Црногорца уврїеди,
 И свободе огань драгій
 Распали имъ у прсима;
 Те и тада како свагда

Полеѣше соколовскій,
 На границе и мегдане
 Да их' крвлю сквасе турскою,
 И омеѣе турскимъ трупѣмъ;
 Но кадъ хитро долеѣли
 На поляне одъ мегдана,
 Ђе с' надаху да ѣе удрит'
 Сила турска с' ѣехай пашомъ,
 Онда войске воеводе
 Сви кнезиви и сердари,
 К' войсци своіой стане зборит'
 Са сузама и с' уздахомъ:
 „Видите ли витезови
 Ка безбожно племе турско,
 Са свихъ странахъ очекуе
 Кадъ му згода и врїеме,
 Покаже се и испане,
 Да разтрза смртоносною
 И варварскою своіомъ рукою,
 Зачетїе наше славе
 И свободе любке дворе.
 Садъ в оно упрежало
 Ђе природа смртномъ рукою,
 Узе нама вожда умна,
 И свиѣма храбра срца
 Томъ жалостномъ стреломъ рани,
 С' тога су се Турци мрски
 Подигнули на насъ войскомъ,
 Мисли њїна слѣпа глупость
 Да се у храмъ нашъ витешства,
 Искра славе боеносне
 С' Даниловомъ смрѣу славномъ,

Угасила затамила;
 Мисли турска прїеварность
 Да веѣ' груди црногорске,
 Са свободе духомъ сладкимъ
 Пофатати нигда неѣе,
 Може л' рана смртоносна
 Витешкоме срцу бити
 Много слаѣа и лакшїа
 Одъ неправде ове гнусне,
 Коіомъ турство безаконо
 Наша мушка срца пара;
 Сви да бы смо знали браѣо
 У бой овий крвь продити,
 Одъ тирянске руке турске
 Не валя му са мегдана
 Стопу землѣ уступити;
 Треба турска безчовѣчность
 Да у челикъ наша срца,
 Наше прси преокрене,
 Треба сѣ бойна поля битке
 Турску войску подагнати,
 И потоци крви турске
 Одъ оружя руке наше,
 Да потеку и проспу сѣ
 Треба наше ране люте
 Ков намъ в ударила,
 Турска глупость и неправда
 Турскою крвлю угасити;
 А Данило и ако се
 У безсмртность преселїо,
 Ево нама Василїе
 Младодїика умна вожда,

Кое га е Данилова
 Вѣшта рука изабрала,
 У повою ђетиньскоме
 За свога преемника.
 Тада войска главарима
 Єдногласно сва повика,
 Крвь се наша на мегдану
 Наше главе штеџет' неџе,
 За поштенѣ и за име
 Отачества наше славе
 До послѣднѣ пролит' капи.
 У тай доба Томановиѣхъ,
 Витезъ Никацъ одъ Ровинахъ,
 Кое му џе дѣла славит'
 Црне Горе предѣлъ вѣчно,
 Су четверестъ бираниѣхъ
 Витезовахъ одъ племенахъ,
 Тадъ изиде предъ свомъ войскомъ
 Меџу коло и главаре,
 Па витешкимъ поче гласомъ
 Црногорцма говорити:
 „Храбра войско и главари!
 Ево намъ е турска сила
 На границе приступила,
 И огнѣный пламенъ Травникъ
 Да насъ пали обратио,
 Богъ то знаде, другій нико,
 Али џе насъ войска турска
 Попалити и добити,
 Али одъ насъ предъ свѣтомъ
 Вѣчну бруку и срамоту,
 Турскомъ царству и имену,

у горахъ
 и селенъ
 мислит

Дониѣти и навити;
 Веџ' ви мене послушайте,
 Е я стоимъ на краини
 Вѣштъ самъ рату и крвѣню,
 И поганой турской џуди;
 Турска войска кад' удари
 За войскомъ џе бити паша,
 И господа сва врстнѣя,
 Ако іой се одапремо,
 Ста џе бѣжат' безъ обзира,
 Войске џе се много турске
 Ако силна прегне бѣжат',
 Моџ' посѣћи у побѣгу,
 Ал' џе паша и господа
 Сва знатнѣя утеџ' браџо,
 На хатове ка' вѣтрове,
 Ни еданъ ви главе неџе
 Одъ нѣих' у бой изгубити,
 А џе глава побѣной
 Непогине войсцы єдной,
 Ту добиџе славе бойне,
 Не покаже сѣйность свою
 Предъ свѣтомъ и народомъ;
 Ако л' бѣсна турска войска
 Нас' приџера с' бойна поля,
 Ту с' оддвѣ струке плете
 Али листомъ погинуџе
 Ал' свободе име свето,
 И насъ са нѣимъ изтражити
 У славе га име свое
 Утопити и предити.
 Него мене чуите добро!

260

црне горе
 и селенъ
 мислит

Вы се войско и главари,
 Ноѣсѣ ноѣно привлachte,
 Близу турске войске страшне,
 Али добро себе скрите,
 У дубраве густо мрачне
 И долине вѣчно тамне,
 Ђе васѣ турска неѣе стража
 Опазити ни виѣети,
 Ту сѣдите потаено,
 А Турцы ѣе у околу
 Умиляте одговоре,
 На ложава писма чекатъ;
 А я поѣохъ су четрдестъ
 Бираниѣхъ витезовахъ,
 У средѣ турске войске многе
 Пріеваромъ и криюѣи,
 Да ѣеѣаю силна пашу
 Подѣ шаторомъ убиѣмо,
 Ако среѣа то витешка,
 Нама даде учинити,
 Чути ѣете наше пушке
 На ѣеѣаю силна пашу,
 Кое ѣе му срце живо
 Ако Богъ да изгорѣти;
 По што наше пушке пукну
 Чути ѣете одѣ турскиехъ,
 Грмявину кадѣ захучи
 На насѣ другахъ четрдесетъ;
 Богъ то знаде, другій нико,
 Што ѣе одъ насѣ туна быти,
 Но што буде, то ѣе быти.
 Вы кадѣ пушке зачуѣте,

Сви витешки установите,
 И на силу турску войску
 Сложно, храбро ударите,
 Е ѣе войска тада турска
 Быти смутна и сметена;
 Витезови кадѣ васѣ виде
 Ђе летите ка орлови,
 Да удрите на околу,
 Побѣѣи ѣе безѣ обзира,
 Ту витезу благо свакомъ
 Кои хитре ноге има
 И юначко носи срце,
 Окину ѣе главахъ доста
 Са туракахъ витезовахъ.
 Текъ ріѣчи ове Никацѣ
 Меѣу войскомъ изговори,
 Су четрдестъ витезовахъ
 Поѣе хитро узѣ планину,
 А остаде црногорска
 Храбра войска и главари,
 Сузе ронеѣ жалостиве
 За четрдестъ соколовахъ,
 Кои нѣима одлеѣеше
 Да за славу и свободу
 Родне землѣ, родна мѣста,
 Умру сѣ мачемъ у рукама,
 Ка витези Термопилахъ
 Што за вѣрность отачества,
 Бесамртну смртъ примише
 Одѣ персиска оштра мача,
 На жалостна войска оде
 Вруѣе сузе отируѣи,

И западе близу турске
 У покрита мракомъ мѣста,
 Ђе имъ соко Никацъ каза
 Па ту чека громъ пушакахъ,
 Кои ђе имъ знакъ побѣде
 Са жалосѣу прогласити,
 Никацъ пође са дружиномъ
 Нођу на друмъ одъ Рудинахъ,
 Коиѣмъ е войска турска 350
 На крваве убле прошла,
 Па у краю истогъ друма
 Са дружиномъ преноћю.
 Зора бѣла и весела
 И пѣвацахъ ясни гласи,
 Кои вѣнце цвѣтне плету
 С' коиема окићаю
 Аврорино бистро чело,
 Изведоше витезови
 На друмъ чистый и широкій,
 Са коиемъ к' войсцы турской
 Обратише, отидоше;
 Но кад' дошли и улѣгли
 У велику турску войску,
 Питаю их' силни Турцы:
 „Одъ куда сте Власи море
 И докленъ сте наумили,
 Ёсте л' дошли у индати
 Честитоме Ђехай паши?“
 Никацъ њима одговара:
 „Мы смо Турцы одовуда
 О чобана одъ племена
 Дробнячкога познатога,

Па када смо чули силна
 Ђе пролази ваша войска,
 С' честитиѣмъ Ђехай пашомъ
 На душмана одъ старине
 Непокорну Гору Црну,
 Све смо наше овце бѣле, 380
 У Дурмиторъ поноситый
 Оставили нека пасу
 Безъ чобанах' с' чобанкама;
 А мы смо се подигнули
 У помоћи Ђехай паши,
 И њѣговой войсцы многой.
 Но васъ Турцы сви молимо
 Да насъ паши одведете
 Подъ шаторомъ свилениѣмъ
 Да му скуте и папуче
 По дужности целивамо.“
 Турцы брже устадоше
 Путъ шатора отидоше,
 А за њима Томановићъ
 Су четрдесть витезовахъ.
 Кодъ шатора кадъ дођоше
 Онда Турцы подъ шаторомъ
 Улѣгоше Ђехай паши,
 Да му кажу е чобани
 Желе к' њѣму пристуити,
 Да му скуте и папуче
 Целиваю и привате.
 Паша рече да приступе
 И свилена њима врата
 Да отворе у ширину.
 Шатора се врата брже

Отворише и запеше,
 Томановићъ са дружиномъ
 На шаторска врага дође,
 Ту свакоме другу дође
 На умъ дрско Обилића
 И косовско страшно дѣло,
 На четрдестъ цефердарахъ
 Хитро брже упалише
 На Ђехаю силна пашу,
 Ту ми смртна цефердарска
 Са огниномъ своіомъ силомъ
 Разнише зрна пашу.
 Како пушке запуцаше
 Узбуни се турска войска,
 Виђе пашу подъ шаторомъ
 Ђе безъ духа мртавъ лежи,
 А побѣже Томановићъ
 Са юнакахъ четрдесетъ,
 Прозъ ордію турску многу
 За њима е огань лютый,
 Изъ пушакахъ наложила
 Силна войска сваколика;
 Ал' витезма божа помоћъ
 У невољи прискочила,
 Те сви главе недадоше
 Одъ многога просутога
 За њимъ огня изъ пушакахъ,
 Паде густа непрогледна
 Магла праха ядоносна,
 Тере войска силна турска
 Невиђаше управ' гађат',
 Већ' по гласу одъ бѣжаниа

И танкога цефердара,
 Црногорце погађаху;
 Дваестъ и петъ витезовахъ,
 Обилића браће праве
 Кодъ шатора пашинога
 Погибоше и падоше.
 Међу њима найзнатнїя
 Два витеза црногорски:
 Жутковићу Нѣгошъ Томо
 И кнезъ Станко одъ Бѣлицахъ,
 Погибоше и осташе,
 А петнаестъ рана люти
 Допадоше одъ Туракахъ,
 Те ми бѣже предъ Турцыма
 А предъ њима Томановићъ
 Су шесть ранахъ на тіело.
 Истомъ Турцы што их' бѣху
 Пристигнули свеколике
 Да имъ главе посівку,
 Ал' недаде црногорска
 У потаю сакривена
 Силна войска и витешка,
 Већ' како е пушке чула,
 Коє силна Ђежай пашу
 Подъ шаторомъ осмртише;
 Трчећи е сва хитала
 Док' се с' турскомъ срете войскомъ,
 Те ранѣне витезове
 Крвавіемъ трагомъ хода
 Пристизаше и гађаше;
 Текъ се войске двіє храбре
 Сусретоше на мегдану,

Почеше се старе игре
 Црногорцы са Турцыма
 Смртоносне поиграват;
 Ал' орлови србски сиви
 Тад' безглавну турску войску,
 У кржаве укле Цуцке
 Облећаше с' сваке стране,
 Те іой натрагъ недаваху
 Низъ рудине друмомъ бѣжат,
 А наприѣдъ незнаваше
 Куд' ће одит', ни сміяше.
 Вы свештене неба кѣри
 Те піете воду бистру,
 С' источника божествене
 Хипокрене Геликонске,
 Саплетите вѣнце славе
 Лавровове палмово'ме
 Те витешка дѣла храбра,
 Побѣдникахъ турске силе
 Са безсмертномъ славомъ вашомъ,
 Прогласите и вѣнчате.
 Црногорске бистре шарке,
 Са свакога края Турцма
 Травну бою нѣину многу,
 У првено омастише
 И шалове турске горде,
 Брзолетна пушке зрна
 Изъ краише на Турцыма.
 Поче грозный владаць ада
 На мрачнойзи колестниці,
 Су четири врана коня
 Прозъ ордію турску лебет',

500

И мишицомъ владательскомъ
 Турску войску на алаѣ,
 У предѣле свога царства
 Уводити и керати;
 У то ето црна шѣрца
 Разпространи мрачна крила
 И стриѣла бистра Феба,
 Океана чклена мрачность
 У пространа своя нѣдра
 Скупи брзо и затупи.
 Турска войска тек' се смрачи,
 Измѣша се с' црногорскомъ,
 Па побѣже низъ Рудине
 Широкиѣмъ друма путомъ;
 С' нѣомъ се колю Црногорцы,
 Али силу войску турску
 Уставити немогаше,
 Да ту ноѣцу и сютра-данъ
 Пиличника неоставе
 Да се була нѣимъ заклина;
 Већ' побѣже турска войска
 Како вазда безъ обзира,
 А врати се црногорска
 Те добића бойна многа
 Одъ Туракахъ раздіѣли,
 А владицы главу паше,
 Чадорове и хатове
 С' баяцыма поклонише,
 Главе турске неизбройне
 На врхове шумахъ поби,
 Нека Турцы виде глупцы
 Ка високо подрастаю,

530

Одъ боєвахъ са Србима
 И нека є наручнїе,
 Сиву орлу и гаврану
 Полюбити турску главу.
 Црногорска войска пође
 Са веселѣмъ дома храбра,
 И понесе Томановићъ
 Никца свою перяницу,
 Су петнаестъ ранѣникахъ
 На ихъ даше на лѣкаре
 Да имъ ране люте лѣче;
 Лѣчише се за годину
 Докъ се дивно извидаше,
 На виданѣ лѣкарима
 Подмирише голомъ паромъ,
 Што имъ войска бѣше дала
 Витешкога старѣшинства,
 И даше имъ брозмъ управъ
 По стотину маѣарліахъ.
 Поноси се Горо Црна
 Светый храмє србске славе,
 Докъ свободе твоє гнѣздо
 Излежує соколове.
 Како Никца одъ Ровинахъ
 И нѣгово дружство храбро
 Свагда ће ти предъ оружѣмъ 560
 Противника сила падатъ,
 И вѣичеве боємъ плетно
 Твоя хитра брати рука.

ПѢСМА ШЕСТА.

Звукъ пламена оружїа
 И побѣдахъ хвале яснє,
 Коиєма непрестано
 Црногорско знатно имє,
 На све стране грміяше,
 И пиперскїй мачъ крвавый
 Изъ ножвице триста лѣтиѣ,
 Хитро нагла изтргнути
 И гола га показати,
 Противъ трона византїє;
 Врєла турске крви хитро
 Одъ нѣгова остра врха,
 Многовидна потекоше
 Око града два царева:
 Тврда Служа, Подгорице,
 И рїєке двїє знатнє:
 Тихє Зетє и богате
 И Морачє брзотечнє.
 Докъ Турцїма чєсти бои
 И крвѣня свакогъ дана
 Доядише досадише;
 Пакъ бєгови оба града,

Горди аге и кадје
 Покупише одіела
 Са Туракахъ погибшихъ,
 Коя бѣше Пиперъ храбри,
 Остримъ мачомъ и шарицомъ
 Искроіо омастіо,
 Мрскомъ многомъ турскомъ крвлю
 На ихъ носе на капію,
 Огнѣнога дивна Скадра
 Къ Топал-Османъ силну паши,
 Скадра владцу и везиру.
 Кадъ пиперске дрзность руке
 Арбаніе гордый владаць
 Хитро зачу и развиђе,
 Силну брже войску скупы,
 Да пиперско племе храбро
 Истриѣби и задуши,
 Што се смѣло усудило
 Са прегледа Горе Црне
 Ярамъ турскій с' врата бацит',
 И свободе име родит'
 Одъ куканя турске майке.
 На кадъ с' войскомъ Топалъ дође
 К' Тугомира древной грађи
 Подгорицы гласовитой,
 Онда к' себе дозва брже
 Капетане и бегове,
 Кое к' бою и крвльню
 Налазаше за способне,
 И пиперска мачъ и рука
 Кое бѣше увредила
 На боеве и мегдане,

На ихъ гордый поче зборит':
 „Чуйте турски соколови
 И Стамбола противникахъ,
 Крвопіе и лафови
 Ево вама войске силне
 Башъ хилядахъ седамнаестъ;
 С' войскомъ храбромъ ударите
 На упорно влашко племе,
 Све имъ огню мртво дате,
 А мушкића сваку главу
 Окните бриткомъ сабљомъ,
 Да ихъ даромъ витешкіемъ
 У стамболске руке дамо.
 Женско мачемъ несѣдите
 Веђъ га робомъ доведите,
 А я с' войскомъ одит' веђу
 Е в брука и срамота,
 Да везири царски иду
 На толико мало племе,
 Веђъ се ођу примакнути
 Су хиляду коняникахъ
 На Мораче бриегъ гордый,
 Да очима гледимъ войске
 Турске храбрость и витешство,
 И како ће турске саблѣ
 Пиперима сѣћи главе.“
 Капетани и бегови
 Окренуше войску бойну,
 На пиперско племе храбро,
 Войска газомъ прегазила
 Бистротечный токъ Мораче,
 Топалъ паша за њомъ стаде

По брѣгу исте воде.
 Кадъ пиперски витезови
 Угледаше силу турску,
 Ђе се сила на нѣхъ дигла
 Да ихъ огню, мачу преда,
 Онда до два воеводе
 Божовићу витезъ Пею
 И Пилетићъ знатный Зетко,
 Окупише све пиперско
 Храбро племе и нахию,
 Па имъ ову храбру рѣчь
 Одпочеше говорити:
 „Чуйте браћо и витези
 Видители турску силу,
 Коя се в обратила
 Да нахию нашу врже
 Подъ копита своя мрска.
 Сада ови бой с' Турцыма
 Али ће намъ синциръ робства
 С' врата вѣчно одтурити,
 Али ће насъ вѣчно држатъ
 У гвоздену свою алку,
 Безъ врућа се много пота
 Онъ прекинутъ неда ласно,
 Шта ћемо ви примѣръ часовъ
 Изъ вѣковахъ утеклиехъ
 Приводити кажевати;
 Кадъ ви живыи примѣръ стои
 Предъ очима видите га,
 Споменте се дѣла славни
 Кое мишца храбра чини
 Ваше родне миле браће,

Нека крепость и преглоћу
 Срца, душе Црногорца,
 Вашъ витежкій духъ породи,
 То едино више ништа
 Робства везу прекидаю,
 То едино друго ништа
 Славе име и свободе,
 Изъ просуте крви людске
 На мегданъ ви може дати;
 Турска войска нека пали
 Сваколика села наша,
 Робѣ скримо у платіе
 Мы пушкарѣ што смо листомъ,
 У стѣнске куле тврде
 Затворимо себе тврдо,
 И на куле дочекамо
 Войску бозмъ огнявиту,
 Е безъ кулахъ мы нисмо
 Кадри боякъ с' Турцма быти.
 Сви Пипери послушаше
 Своє храбре воеводе,
 По наредби нѣиной свашто
 Учинише што рекоше,
 Пакъ у тврде куле стѣнске
 Затворише с' мужкій хитро,
 Шестъ стотинахъ витезовахъ.
 У то турска сила рупи
 Сва пиперска села редомъ,
 У облачне диже мраке
 До стѣне докленъ дође.
 На стѣну юришь снажно
 Учинила войска турска,

Да и нѣно село гласно
 Ка и прва огнѣмъ спали;
 Ал' ведаю шестстотинахъ
 Изъ затвора витезовахъ,
 Веѣ' се мужки са Турцима
 Око села поиграше.
 Пушка грми кровь се лѣ
 Пиперь кличе и холаче,
 Кула кулу охрабруе
 Пушкарица свака лѣ,
 Пламъ огнѣный смртоносный
 Пали жеже непрестано,
 Турчинъ вршти и яуче
 И на перчинъ мртавъ пада,
 Ал' бѣсанъ боемъ нехѣ
 Узмакнути ни устегнутъ,
 Веѣ' на село юришь чини;
 Прозъ таму се брза праха
 Многе праве и огнѣне
 Лию дуге непрекидне,
 Меѣу двѣ храбре войске,
 По коему огнѣноме
 Брзотечну пламну току
 Една другой пошилаше,
 Неразбудный вѣчный санакъ
 Екомъ боя на Пипере
 Узтресе се и заеча,
 Вѣнаць Кома брилянтни
 Кома вѣчно царъ свѣтлости,
 Са погледомъ своимъ бистримъ
 Главу круни пленовидну.
 Како кучко плѣме храбро

Зачу одзивъ громогласный,
 Кома горда и висока
 Одмах' се е бою люту
 Досѣтило, домислило,
 Ал' незнаше ѣе ѣе быти
 Докъ виѣше облакъ мрачный
 Одъ жестока крвна боя,
 И одъ селах' запагѣнихъ
 Изнадъ гнѣзда пиперскога,
 Тадъ знадаше да су Турцы
 На нѣхъ силни ударили,
 Па одмаха полеѣше
 Петъ стотинахъ витезовахъ,
 А предъ нѣма Дрекалова
 Храбра рода и племена
 Раданъ знатный воевода,
 Брзо Кучки долеѣше
 Витезови и ратници
 У помоѣи своіой браѣи.
 Кадъ Пипере боемъ храбре
 Погледаше и зачуже,
 У какву су тешку муку
 Одъ турачке войске збѣни,
 Каквиѣмъ ли яснымъ гласомъ
 Изъ пламена вруѣа боя
 Кликоваху браѣу ближню:
 „Хай на ноге браѣо Кучи
 И Брѣани сви остави,
 Прискочите данасъ нама
 У помоѣи на неволю,
 А мы ѣемо сютра вама,
 Ако ико живъ претече

Одъ пламене турске саблѣ,
 И да нїе люта змія
 Седмоглава Стамболя,
 Насъ одсѣкла раздвоила
 Одъ витезахъ Горе Црне,
 Мы васъ данасъ и небысмо
 На неволю кликовали
 Ни васъ с' Турцма заваћали,
 Него бы намъ Црногорцы
 Наша браћа прискочили
 На невољи крвь пролити.“
 У юнакахъ горе кучке
 Попуцаше срца жива,
 Па у войску турску загонъ
 Ка лафови учинише
 И напола турску войску
 Око села пресѣкоше,
 Путь до кулах', чистъ и крвавъ
 Просѣкоше, учинише.
 У тай доба шесть стотинахъ
 Пиперских' соколовахъ,
 Изъ затвора излећеше
 И с' кучкомъ се войскомъ хитромъ
 Измѣшаше познадоше,
 Па на турску договорно
 Два ваятна боемъ знатна 240
 Србска брда ударише,
 Низъ Пипере силу турску
 Саломише призаимише,
 У село іой петстотинахъ
 Витезовахъ посѣкоше.
 Но кадъ войска у побѣгу

Спрамъ орлуйске стѣне дође,
 Онда брчки витезови
 На средину нѣ удрише,
 Три хиляде турске войске
 По деснойзи страни хитро
 Одвоише призаимише,
 Низъ орлуйску горду стѣну
 Нагнаше ихъ врућимъ боемъ,
 Ту ми турскомъ пѣшцу хатли
 Подрастоше у махъ крила
 Како мраву по старости,
 Те на ята сташе густа
 Низъ орлуйске лећет' стѣне
 У предѣле турског' рая.
 Кадъ Брћани одправише
 Три хиляде турске войске,
 У садове Тандарихе
 На пирове вѣчно сляне,
 Да одахну и почину
 На постелѣ меке рая,
 Кое имъ е пророкова
 Приправила лажна рука,
 Међу црне и голубе
 Очи шћери безсмртнїехъ 270
 И богинях' алкорана,
 Онда ти се одмахъ хитро
 За бежећомъ войскомъ другомъ
 Повратише у поганю,
 И на бриегъ одъ Мораче
 Кодъ пространа древна града
 Диоклев разорене,
 Пристигоше турску войску

Угнаше в у Морачу,
 Турци бѣже безъ обзира
 А брдска ихъ момчадъ прате
 Изъ пушакахъ дугачкіехъ,
 Ту небѣше ниѣ близу
 Моста згодна ни преласка,
 Ал' Брѣани десетъ брже
 Одъ турскога мяса мртва
 Направише са' шаркама,
 Теръ преко нѣх' турска войска
 Сва пребѣже и утече,
 Коя мртва неостаде
 Одъ брдскога остра мача,
 И Морача кою брза
 Незанесе у цѣдрима.
 Брѣани се отленъ дома
 Са витежства вѣнчевима
 Повратише у Брдина,
 Са добиѣа многа бойна
 А юштъ више вѣчне славе.
 А побѣже Топалъ наша,
 По изгнуте много главе
 Разбѣнъ грданъ кукаюѣи
 Уздишуѣи и плачуѣи,
 За именовъ првимъ сѣйнимъ
 Ков нѣму преѣе тога,
 У народу грміяше
 Славно дично и похвално.

ПЪСМА СЕДМА.

Бой пиперскій с' Топалъ Осмавъ
 Скадра пашомъ и везиромъ,
 У витешка брдска срца
 Изъ просуте крви заче,
 Име славе боеносне
 И свободе людству драге,
 Сташе брдски витезови
 Преко Турске пролеѣати,
 Саставлят' се с' Горомъ Црномъ
 Са нѣомъ братску свезу тврдит',
 Како ѣе се тужни бранит' —
 Одъ огнѣна змая турске;
 Свеза брдска съ Горомъ Црномъ,
 Побѣѣну гордость турску
 Опетъ ужди и распали,
 Да побѣде и освете
 Са оружѣмъ славу тражи
 На нахію кучку храбру,
 Кою мяше да ѣе опетъ
 Обладати покорити,
 И мртвомъ в раіомъ турскомъ
 Вѣковѣчно учинити;

Како едно спрама турске
 Слабо племе и неяко,
 Ков се е увалило
 У челюсти огнѣвите
 Арбаніе бовмъ славне
 За довршит' ово дѣло,
 По храбрости турство избра
 Прапотомка Махмут-бега,
 Ходаверди силна пашу
 И везира су три туга
 Одъ Призрена трононосна,
 Кому храбрость и везирство
 По наслѣдству долазаше,
 Гласъ громовахъ огнѣноснихъ
 И вѣстникахъ крвна боя
 Огласише турской войсцы,
 Да се главаръ нѣихъ верховный
 У порфиру браноносну
 Облачіо и кренуо;
 Те се одмахъ крвожедна
 Са свих' странахъ слеѣе войска,
 На златичко равно полѣ;
 Меѣ нахіомъ Куча храбромъ
 И варошемъ Подгорице,
 Ту е войска едну ноѣцу
 Обноѣила коначила,
 Проводеѣи разговоре
 Одъ витешства и храбрости;
 Но текъ зоре свѣтла рука
 Скупи мрачну завѣсу,
 И сакріе у дубину
 Валовита мрачногъ поля,

30

Текъ цвѣѣе майско дично
 Посла трону живоносну,
 Аполлона свѣтлописца
 Бриллианте росне каплѣ
 Дужномъ жертвомъ нѣжне душе,
 Кодъ везирска горда стана,
 Развише се дугокрили
 Са сабляма у рукама
 Хитролетни ратни знацы,
 Устресоше полѣ екомъ
 Гласне свирке ечни бубнѣи,
 Узвришѣеше желѣомъ на бой
 У везама повезани
 Сви хатови ка лафови,
 А вѣстницы войске турске
 По околу заурлаше
 Курячкіемъ харапскіемъ
 Мукло хучнимъ дугимъ гласомъ
 И дозивомъ владѣтелскимъ,
 Да одкреѣе силна войска
 Е е везиръ горду своме
 Силну хату и немирну
 На крилата леѣа сѣо,
 Войске турске са везиромъ
 Двадестъ хилядъ хитро крену
 Узъ доляне путь Златице,
 И са бовмъ крвавѣемъ
 Сву Сѣницу село кучко
 Изгореше, похараше,
 Па на Медунъ главно Турцы
 Кучко село ударише,
 И с' крвлю га многомъ турскомъ

Ка Свинце опалише,
 Ал' наприедь войски сильной
 Кучка храбрость недаваше,
 Већ' е с' чела бѣху сильно 90
 Уставили и узбили
 На юнакородный Медунъ
 Свуколику окупили.
 Па се боемъ жестокиемъ
 Са нѣомъ бию соколовски
 И по гласу пушчаноме
 И халаку витешкоме,
 У помоћъ имъ доскакаху
 Ратолубцы дальнихъ селахъ,
 Ал' хиляда кучке войске
 Дваестъ хилядъ силе турске,
 Коя бѣше бойне куле
 Уфатила и притисла,
 Немогаху надячати
 Ни у бѣгство обратити
 Безъ помоћи чіе друге,
 Но у брякъ вайжесточій
 И найвишу муку кучку
 Присяъ нѣима помоћъ добра
 Два пиперски воеводе,
 А за нѣима шестстотинахъ
 Витезовахъ ка орловахъ
 Одъ племена пиперскога.
 Кадъ пиперска лака войска
 Удри боемъ на Турчина,
 Утруфеной кучкой войсцы
 Срце с' мишцомъ тадъ узигра,
 Те на Турке са витешствомъ

Удариле оба брда,
 Поклаше се да се прича 120
 С' турскомъ войскомъ по Медуну,
 Безъ узмака мачи брдски
 Сташе свою сѣйность мрачит',
 Са првеномъ турскомъ крвлю
 Стаде Турке србска мишца
 На црвена многа ята
 Одъ Медуна одгонити
 У смртный их' лапаць везагъ.
 Кадъ дояди турской сили
 Бой огнѣный и кравый
 Одъ Брѣанахъ по Медуну,
 Онда везиръ своіомъ войскомъ
 Безъ обратка бѣжат' поче,
 Ал' госпode друге турске
 Седамдесетъ изабране
 Све беговахъ и спаяхъ
 Нема када избѣжати
 Изъ високе и простране
 Куле Радонъ воеводе,
 Већъ в брже облећеше
 Витезови брдске горе,
 Па на кулу нешѣдоше
 Одмах' с' войскомъ ударити
 Да имъ сила са везиромъ
 Тадъ мрцино неутече,
 Већъ стотину око куле
 Витезовахъ оставише,
 Да чуваю смртну стражу
 Беговима спаяма;
 А остала брдска войска 150

Займи Турке и везира,
 Низъ Сѣницу путь Златице,
 Докъ до поля силу турску
 Доѣраше вруѣимъ боемъ,
 Посѣкоше деветстотинъ
 Одъ Туракахъ храбрихъ главахъ,
 Одъ край поля до Рибнице
 Коя тече близу града
 Старинскога Подгорице
 Шестстотинахъ посѣкоше,
 Па с' брѣга одъ Рибнице
 Дозиваю Призренскога
 Горда пашу и везира:
 „Обрати се силанъ пашо
 И захвали Брѣанима,
 Кои су те данасъ дивно
 И везирски испратили
 Са веселѣмъ изъ пушакахъ,
 Што си главу преклоню
 У средину войске турске,
 Те наприѣлъ често кланашъ
 Ка невѣста многостидна,
 Међу китомъ и сватове
 Кадъ захваля на здравице,
 Своме роду и племену;
 Обрати се мало пашо
 Да намъ кажешъ кад' ѣнешъ писат',
 К' Махмут' цару твоѣмъ Султану
 У Стамбулу фална писма,
 Да му штогођ' даже у нѣихъ
 Неприметнешъ хвалећи се.“
 Отоленъ се витезови

Натрагъ брже повратише,
 И на кулу войводину
 У којоизи бѣху Турцы
 Затворени обколѣни,
 Снажно храбро ударише;
 И живіемъ огнѣмъ кулу
 Одсвудъ брже запалише,
 Па Брѣани сташе турске
 Поглавице дозивати:

„Манѣ Турцы ватре ложте
 Манѣ тутунъ запалюйте,
 Ёре ѣе васъ тама саде
 Обузети, притиснути,
 А врата су куле тврда
 Бы сте могли турске браде
 До отвора попалити.“
 Седамдесетъ ту у кули
 Поглавицахъ остадоше
 Смртни тутунъ дуваюћи,
 А Брѣани отиђоше
 Са добиѣемъ пѣваюћи.

І҃БСМА ОСМА.

Кадъ безумный неяситый
Са тирянскомъ рукою владаць,
Манья народъ и неяви
Покорити себ' неможе,
Нит' га свезат' у несносный
И тирянскій синцирь вѣговъ,
Онда себе предъ свѣтомъ
Са порфиромъ приварвомъ
Онъ покріе и одіе,
Тобож' о҃не са томъ лажомъ
Да свѣту каже свену,
Е овъ оно и презире
Ка маленкость едвавидну,
Спрама свога величества
О коіой е стидно нѣму
Помислити и зборити
Камо г' са нымъ ратъ водити,
У о҃зелу овомъ лажномъ
С' пригорске стране мале
Предъ свѣтъ се кажеваху
Кичельиви владоцы
Византіе столодрже,

Ахметъ тре҃ій Махмутъ првый
Сынъ Мустафе Османъ другій,
Докъ на гордый тронъ Стамбола
Сѣде Муставъ сынъ Ахметовъ,
Како сѣде поче мислит'
И огнѣну Отманову
Изостривать смртну стрелу,
Да свободе срѣске срце
С' нѣомъ прободе и умртви,
Пакъ у диванъ турства кѣри
И у матеръ зла глупости,
҃е ніема и безъ крилахъ
Лежи правда у синциру,
Мучительскомъ рукою ирскомъ
Савезана и скрѣчана,
А неправде и злочинства
҃е гласъ грми и царуе,
҃е добія лака крила
За злоносный людства полеть
Поче лютый Муставъ зборит':
„Чуйте кнези воеводе
Кох' сабля хитра рука,
Брани име величество
Отманове славе, главе,
Кох' е умность мишца
Непобѣдный Юпитеровъ
Штитъ узела уграбила,
Минервиной божественной
Умноу руцы всемогу҃хой,
Кох' славою браномъ
Све планине подъ уранске
Одзиваю громогласно

Куд годъ наше силне войске
 Обратише полетъ хитрый
 И яросѣу барякъ турства
 Разширише и дигоше,
 Свудъ предъ нѣма противника
 Горда сила нички паде,
 И пливуѣа крвлю поля
 Свудъ осташе у рукама
 Османове ѣце хитре;
 Али едно влашко племе
 И гнѣздо Србахъ мало
 У предѣлу црногорскомъ,
 Наша мишца наша сабля
 Не бы кадра покорити
 Высокоме турства трону.
 Наше паше и везири,
 Са ферманомъ турству светимъ,
 Често войске поводише
 И са нѣма лютимъ боемъ
 На то племе насрташе,
 С' нѣга славу никадъ бойну
 Турска мишца ведонесе,
 Но срамоту и стидъ свагда.
 Треба сада непремѣнно
 Наше силе обратити,
 И данъ првый, данъ великій
 Могъ изласка на престолу
 Тимъ добиѣемъ честитоватъ.
 Онда диванъ рабовидный
 Властителю своему грозну
 Нискимъ гласомъ одговара:
 „Рѣчь ѣе твоя света быти

До издаха турске силе,
 Ал' в твоя круноносна
 Юштъ невѣшта глава царска
 Ратовима и боима,
 Треба славу и поштень
 Турскогъ царства и имена
 Више чуват' него главу.
 Мы можемо силномъ войскомъ
 Тако махомъ ударити,
 Нѣина села и племена
 С' крвлю многомъ попалити,
 Ал' ѣе они скрити челяди
 И имуѣе све остало
 У висока своя брда,
 По брег' мора немирнога
 Мы одовудъ ударити
 А одъ мора неѣе никол
 Наша войска вѣчно неѣе
 У гнѣздо црногорско
 Останути, воввати;
 Веѣъ се натрагъ оѣе вратит'
 А они се пуштит' за нѣомъ,
 Поломит' в и посѣни
 Одъ нѣ бруку и грдило
 Ка одъ сваке начинити,
 Да юй бручный споменъ даю
 Віекови еданъ другомъ;
 Веѣ' овіемъ путомъ бы смо
 Могли племе то крваво
 Поробити истражити,
 Кадъ надмена бы ошѣела
 Венеція моредржна,

Свою силу окренути
 И одъ мора са нъомъ удритъ ¹⁸⁰
 На племена црногорска,
 А мы с' края свакоєга
 Наше владе и државе
 Да удримо силомъ снажно
 На кавурско племе чврсто,
 Докъ се с' войскомъ састанемо
 Млетачкога двора давна,
 Тиемъ бы смо путемъ само
 Могли име црногорско
 Вѣчно сакрит' одъ свѣта.
 Ако л' гекъ Венеція
 То криво дѣло с' нама
 Діелити по наполи,
 Проѣимо се дизат' войску
 Безъ грдила и срамоте.
 Славолубный Муставъ поѣе
 Изъ дивана у дворъ гордый;
 Како доѣе поче писат'
 Приятельска мрска писма
 К' млетачкоме двору подлу:
 „Свакій данакъ любовь веѣа
 Расте видно и тврди се,
 Меѣу наша два велика
 Двора, трона и народа,
 Свѣдоцы су тога гласни
 Приятельска и взаимна
 Наша дѣла сваког' дана,
 Коя теку непрестано
 Крозь пресретна два народа,
 Кои свако земно добро

Подъ высоке и широке
 Наше сѣнке уживаю,
 Наше руке скиптроносне
 Надмеѣу се непрестано,
 Коя ноѣе коіой приѣе
 Доказъ новый високога
 Приятельства учинити.
 Садъ у руке ваше стои
 Темель вѣчногъ приятельства,
 Меѣу двіе равносилне
 И државе свѣту страшне
 Поставити утврдити;
 Ал' му силу божествену
 Вѣчно скрити угасити
 Меѣу Млетке и Стамболомъ,
 Знате србско племе едно,
 Кое се в скоро дигло
 Пробудило и явило,
 Изподъ скиптра громометна
 Отаргнула знатногъ сына.
 Наше войске непобѣдне
 Славу бойну много путахъ
 Клето племе то помрачи,
 Блистателна турства слава
 Моє царско высочество
 То трпѣти више неѣе.
 Османовъ се крводитный
 Мачъ пламенный изъ ножнице
 Са лютосѣу изтргао,
 И остроту крвожедну
 К' Црной Гори обратио.
 Моє войске с' нестриѣимъ

Очехую на мигъ едапъ,
 Кои ће имъ знакъ подати
 Да са сваке стране удре
 На то племе новородно.
 Већ' ако сте ко што мыслимъ
 Пріятели мое главе,
 И државе мени дате
 Пророковомъ рукою светомъ,
 Ваше войске истурите
 По границы поставите
 Кругомъ влашке Горе Црне
 Одъ Грахова до край Бара,
 Да недаю бѣжатъ роблю
 Кое войска моя займи
 У приморска ваша мѣста,
 Пакъ се нека войске ваше
 Како чую бой огнѣный
 Межу моіомъ и Србима
 Све нависше попримичу,
 Докъ се стану с' моіомъ войскомъ
 У средину Горе Црне,
 Кадъ се стану пиличника
 Одъ Србяхъ остатъ неће,
 Ови случай рађа любовь
 Ал' ненависть вѣковѣчну,
 Межу турскомъ Византіомъ
 И латинскомъ Венеціомъ.
 Како Дука са Сенатомъ
 Прими писмо гордовладца
 Дарданелахъ пропонтиде,
 Одмахъ нѣму одписаше
 Са радосћу глупомъ пискомъ:

„Муставъ царе турства главо
 И високи властителю
 Половине земногъ круга!
 Твое писмо громогласно
 Прочитасмо, разумѣсмо,
 Твое умно рѣшительно
 Намбрень мы видимо,
 Кое славу честь и фазу
 Дав твоіой вѣнценосной
 Прозорливой ханской глави,
 Нашъ могућій блистательный
 Дворъ е готовъ учинити,
 По желаню Византіе
 И нѣ трона царедржна,
 Наше силне многе войске
 Свимъ приморѣмъ которскіемъ,
 Одъ край Бара до Грахова
 Поставити мы оѣмо.
 Робъ се еланъ црногорскій
 У држави нашей неће
 Моѣ сакрити ни примити.
 Но свакога кои трне
 Вашой сильной побѣѣ войсцы,
 Наша ће га непобѣдна
 Уфатити вашей дати;
 Праха они купитъ неће
 У држави Венеціе,
 Нати друге потребности
 Што мегданско полѣ иште,
 Мы са нѣма одъ времена
 Думанъ паше Куприлића
 Непрестано кровь ліемо,

Већ' су и намъ додіяли
 Са боима честієма
 По приморю пространоме.
 Већъ на ноге твою силу
 Садъ окрени и обрати,
 Путь крвавахъ Срба гнѣзда
 Садъ в згода и врієме,
 Да споменешъ прошлу бруку
 С' коіомъ турску мишцу храбру
 Оцрнише на мегдану;
 Наше двіє силне войске
 Са помоћу една друге,
 Могу тиємъ поступањмъ
 Црногорце истражити,
 Да свободне главе више
 У кравый предѣль нѣиовъ
 Неподраста ни явля се,
 Него како наше писмо
 У државну руку примишъ,
 Некъ се твоя сила креће
 А мы наше войске много
 Одправлямо у приморѣ,
 Да на мѣста билъжена
 Стану редомъ утврде се.
 Кадъ два града скиптроносна
 Међу ков до тадера
 Споръ вѣчитый царствоваше,
 Безчовѣчно дѣло волю
 На тай предметъ сѣдинише
 Султанъ Муставъ текъ разумъ,
 Повольно му Венеціє
 Дружелюбно посланіє,

Радосніємъ гласомъ хучнымъ
 Сводъ дивана савъ потресе,
 Ка звѣровахъ громогласни
 Царъ властитель грабельивый,
 Кадъ пеѣине своде горде
 Своимъ гласомъ све потресе,
 Па фермана три танана
 Изъ дивана полеѣеше
 На татарске хитре ноге:
 Еданъ граду едренскоме
 Кои гордость свога лица
 Огледує дневно ноѣно
 Надъ Марицамъ бистротечномъ,
 Другій Босни воєродной
 И Травнику нѣ властнику,
 Трећу знатной боемъ лютимъ
 Отачеству Скендербега,
 У кравый край Бояне
 Скадаръ тврдыи и гласитый,
 У фермане везирима
 Сынъ свієта владалице
 Владательскимъ гласомъ виче:
 „Брже слуге, силне войске
 Што можете сакупите,
 И с' войскомъ се брже болъ
 Одкрените и дигните
 Путь кавурске Горе Црне;
 Ты везире Босне гласне
 Дигни твою силну войску
 Херцеговце и Бошняке,
 Хайде са нѣомъ управ' друмомъ
 Острашкіємъ низъ та брда,

Ка бешъ силомъ твоіомъ изистъ
 На крваво сръбско Кчево,
 Ту войничкій таборъ сави
 Кавге немой заметати
 Ко те са нъомъ непонуди,
 Веће чека Романіе,
 Силну войску и войводу,
 Де у едно бой чините.
 Каде войску прикупите,
 Ты Ёдрене тронносне,
 Началниче су три туга,
 Дигли силу Романіе,
 Све полкове жельобойне,
 С' войскомъ хайде преко Турске,
 Управъ Кчеву гласитоме,
 Ђе везира Босне чуешъ,
 Ту ми силне браносне,
 Мое войске измѣшате,
 Али боя іоштъ немойте,
 Са Србима пожижати,
 Ако мога войска твоя,
 Прођъ без' нѣга и кояко,
 До табора босанскога,
 Приђе топе нечуєте,
 Скадранина паше зорна,
 С' коиємъ ће знакъ подати,
 Каде удри на нахию,
 На Црмицу плодоносну,
 А кадъ топе зачуєте
 Силну войску разширите,
 На гнѣздо црногорско
 Ударите огнѣвито,

Што фатате све кольите
 Да одъ врага турске славе
 Неостане ниђе трага,
 Некъ ви цигла люга змиа
 Коя турству очи вади
 Неутече остру мачу,
 Пакъ са боемъ хайте широмъ
 Докъ се с' войскомъ састанете,
 Приятеля узданого
 Млетачкога Дуке храбра;
 Кадъ се с' войскомъ томъ станете
 Што ви робя она даде
 Све га сабљи поклоните.
 Кадъ витешко ово дѣло
 Докончите и свршите,
 И то клето и упорно
 Када племе изребите,
 Онда силну войску вашу
 Сву спуштите у приморѣ,
 Пакъ се с' твоіомъ ты увези
 Главный пашо надъ пашама
 У бродове наше многе,
 Кои ће васъ ту сусрести
 У Романи истурити.
 А босанскій сильный везиръ
 Нек' се с' своіомъ войскомъ врати,
 Преко Рисна и Грахова
 У витешко-родной Босни,
 А скадарскій витезъ везиръ
 Мехмедъ паша Учтуглия,
 Нека краємъ приморскіємъ
 Онъ обрати силну войску,

Ка ће доћи подъ барскіємъ
 Управъ градомъ на Краину.
 Ты скадарскій краичниче
 Мехмедъ пашо Бушатлію,
 Дигни войску свудъ хвалѣну
 На Црмницу хайде са ньомъ
 Црногорску усамлѣну,
 Када на ню удришь храбро
 Жежи топе гласовите,
 Да по гласу ньовоме
 Све еданакъ удре войске,
 Попали е и пороби
 Са витешкомъ славомъ твоіомъ,
 Немой мужкиѣ нѣзинъ његоѣ,
 Да утече своіомъ главомъ,
 Када мужки ты савршишь 390
 То витешко дѣло хвално,
 Са войскомъ се твоіомъ дигни
 Узъ Граѣене племе храбро,
 Ка Црмницу изтріеби
 Огнѣмъ мачомъ и мишицомъ
 Сву нахію ріечанску,
 Па отолень войску дигни
 На Цетинѣ шньомъ удари,
 На нѣмъ влашкій храмъ разури
 У кои се задоива
 Крепка мишца црногорска
 Славомъ бойномъ и витешкомъ,
 И кои е духомъ своимъ
 Рае маче наострію
 Да сієку турске главе;
 А владику тога луда

Њина вожда и главара,
 Жива предай у рукама
 Єдренскога главна паше,
 Да га мени робомъ пошлѣ
 Ал' нѣгову мртву главу,
 Па отолень войскомъ крени
 У юначко племе Нѣгушѣ,
 Ако буде друга прошла
 Прозъ Нѣгуше путь Приморя
 Хайде за ньомъ сустопице,
 Небуде ли пашо прошла
 Ту в чекай докъ доспіє,
 Да заєдно одкренете
 Путь Приморя млетачкога.
 Кадъ доѣдете у Приморѣ
 Каза ће вамъ главный везирѣ
 Одъ Єдрене много-гласне
 Кудъ ће коя войска поѣи.
 Гле Муставе кратковидна
 Онъ одправля войске свое,
 Наредбе имъ дава такве
 Ка готова да ихъ чека
 Побієда и добиѣе,
 Те башъ онѣнъ њено драже
 Мртве главе носе вѣице
 Одъ побѣде у гробъ тавный,
 Него живе стидна робства
 По свієту біеломе.
 Три везира брже боль
 Послушаше наслѣдника
 Отманова царства славе,
 И велике свое войске

Одъ по' Турске подигоше,
 А млетачкій дворъ безчестный
 Дуже войске, генерале,
 Те границе црногорске
 Одъ Грахова до край Бара,
 Све са войскомъ непрекидномъ
 Онъ утврди и увати. —
 Кадъ Србіе храбри сынци
 Са очима видіше,
 Е су люти океяни
 Одъ истока и запада,
 Своє вале мутнотечне
 Путь гнѣезда нѣховога
 С' жестокошу обратили,
 Да га токомъ нѣховіемъ
 У дубока мрачна нѣдра
 Своя скрію и утопе.
 Са свакогъ се края стране
 Узмоташе и узвише
 И на едно саставише,
 Да витешкимъ соколенѣмъ
 Еданъ другомъ духъ учврсти,
 Не одъ силе да се много
 Тадъ одбране и сохрание,
 Но да мужкій и витежкій
 На мегдану помру листомъ,
 Да нѣнова погибія
 Не бы турской и латинской
 Войсцы дала славе праве,
 Па на искупъ предъ свіема
 На краинско соколовско
 Кчево племе црногорско.

Тадъ владика Петаръ младый
 Башъ Даниловъ унукъ правый
 Црногорцма поче зборитъ:
 „Видители браћо храбра!
 Како се е с' єдне стране
 Седмоглавыи ненаситый
 Змай Азіе и Европе,
 Са огнѣномъ своіомъ силомъ
 Разлетіо и дигао
 Путь нашега отачества;
 С' друге стране Лавъ срдитый
 Венеціе богомрске
 Два страшила та свіетска,
 Оће своимъ поліетомъ
 Да намъ име уничтоже,
 Завидливцы наше славе
 И свободе крвлю платне,
 Мисле да ће наша рука
 Оружана пасти одмахъ
 К' величини нѣиной гордой,
 Да се неће смѣт' усудит'
 Просут' рѣке непроходне
 Крви свое за честь свою.
 Ласнѣ бы было трпѣт'
 Часну сыну отачества,
 И народу славомъ правомъ
 Увѣнчану задоену,
 Све тартара мрачне муке
 Него ярамъ стидный тешкій,
 Кои мисле да остатку
 Нашегъ рода на вратъ метну
 Венеція Византія;

Болѣ бы намъ и часніе
 Предъ свѣтомъ правимъ было,
 Да смртнога нигда ухъ
 Наше име чуло не,
 Него да се да савршитъ
 То Венеци и Стамбулу,
 Што су сада наумили
 Безъ просућа многе крви, 510
 Што се крвлю плати скупомъ
 То већ' храбрость права неће
 Ни продати ни пуштити
 Осимъ за крвь већ' ни зашто,
 Я приликомъ ненаходимъ
 Да ће име одъ побѣде
 Пастъ у нашу малу войску,
 Но и то е тврдо скрито
 Одъ смртнога ока зная,
 Али треба да за славу
 Отачества и имена
 Сви помремо крвь проспемо,
 По едномъ се мре и раѣа
 До поштена све е мртво
 Оно живи вѣковѣчно,
 Гробъ е частанъ вѣчанъ животъ
 Животъ стиданъ гробъ вѣчитый.
 Онда войска сва скуплѣна
 Остре маче брже киде,
 Па врхове нѣине остре
 К' срцу своме обратише,
 Пакъ се войска и главари
 Еданъ другомъ ту заклеше:
 „Врх' му мача свога остра

Своє срце провицао,
 Ко за своє отачество
 Неће сваку каплю крви
 На мегданско полѣ излитъ,
 И ко ће се живъ предати
 У погане скверне руке 510
 Млечанина и Турчина,
 Ко ли ће се с' мѣста маѣи
 Да кудъ жену ѣду крие,
 Веће нека сами бѣже
 Изъ племенахъ граничкіехъ
 У средину наше землѣ,
 Ту безъ страха нека стое
 Докъ мы листомъ сви войници
 Одъ душманахъ погинемо,
 А кадъ наше главе падну
 Ето жене, ѣда, куће,
 И остало све имуће
 Ко до нѣга први допре
 На поклонъ му вѣчно было.
 Тадъ войводе и сердари
 И главари сви войнички,
 Црногорску войску брже
 Умно главно разредише,
 И хиляду брже другохъ
 Одправише на границе
 Супроћъ войске Млечанина,
 А црничку войску храбру
 Одправише нахи своіой
 Да на себе чека силна
 Мехмедъ пашу Бушатлію,
 А на Кчево остадоше

Пять хлядакъ соколоважъ,
 Одъ нахіе сръбске двіе
 Одъ катунске и ривчке,
 Да на себе дочекаю
 Два одъ турске хитра змая,
 Два везира Учугліе
 Босанскога Бдренскога.
 Но текъ бѣше войска пошла
 На границу у Црмнцу,
 У то момче црногорско
 Са острожке страже дође,
 У околу войске сръбске
 На средъ Кчева каменогя,
 Те іой младо хитро каза
 Е босанска сила спала
 На крзаво равнио Сливль.
 Како храбри Црногорцы
 Разумѣше врстно момче,
 На лаке се ноге брже
 Подигоше отрчаше,
 На острошкій друмъ широкій
 Међу Брда и Никшиће,
 На друмъ тврдый и великій
 Шанаць брже направилше,
 И у шанцу бой с' Турцыма
 С' нестрпѣнѣмъ очекаху.
 По царевой и ферманской
 Воли гордой и наредби,
 Крену везиръ с' войскомъ турскомъ.
 Да са Сливя путемъ иде
 Низъ племена брдска равна
 Ка ѣ Кчеву црногорску.

Но босанска када сила
 На метеризъ црногорскій
 Лютый, дође и нагази,
 Петъ хлядакъ изъ фитиля
 Пуче пушке црногорске
 На небройну войску турску,
 А босанске ни броя се
 Незна казат' ни уміе,
 Па се облакъ густъ и крзавъ
 Надъ обіе войске диже,
 Одъ вруѣга боя тога
 И одъ наре кою роди
 Ту просута крвца многа,
 Бой ватреный два дни трая
 У еднакой жестокости,
 Нит' се една оной другой
 Войска с' мѣста бойна шену,
 Но кадъ трефомъ бой показа
 Изъ предѣла Тритонова,
 Бѣловласа шѣръ Олимпа
 Стаде воздухъ мучанъ тутнѣтъ
 Одъ пламена огня жива,
 По тутню се обратила
 Црногорска войска мала,
 Кадъ за собомъ погледала
 Своє село Загораче,
 Аль е на нѣмъ Романіе
 Страшный владаць ударіо,
 Живіемъ га огнѣмъ свега
 У облаке претворіо,
 Па одъ нѣга друмомъ Кчеву
 Са своимъ войскомъ обратіо.

Кадъ ту силу Црногорцы
 Са очима видѣше,
 Ђе иза нѣхъ ври, улази
 Путь средине нѣхъ гнѣвзда,
 Не бы когѣ шаваць бранитъ
 Ня с' бошнякомъ боя бити,
 Веѣ' путь куѣахъ олтрчаше
 Да нѣхъ бране одъ Туракахъ,
 Но на Кчево кадъ приспѣше
 Али одъ нѣхъ бѣше приѣдо
 Турска войска притиснула,
 Прва око на вѣмъ пенѣ
 А задня се юшгъ одкреѣе
 Одъ вароши Подгорице,
 Мало стаде сва се скупн
 У широко мрачный око,
 Докъ ево ти одмахъ за нѣомъ
 Везиръ Босне с' войскомъ своіомъ,
 Како доѣе подъ шаторомъ
 Романскога главна паше
 И везира великога
 По дужности одмахъ поѣе,
 А двѣ се силне войске
 Измѣшаше у околу,
 И шаторѣ често свое
 Поперише и распеше,
 Сила бѣше притиснула
 Одно Гарча до дна Лисца,
 Одъ Бѣлицяхъ до Залюта
 Све то Турчинъ кровожедн
 И конь бѣше брзотечн
 А витешке црногорске

Войске бѣше око маля,
 У бѣличко село Предишгъ
 Спрама турске многовидне,
 Турска войска само одну
 Ноѣ преноѣи безъ крвѣя
 У кчевскоме окружю.
 Па сютра данъ текъ Фебова
 Скиде сѣинобѣстра рука
 Башгъ порфиру брилянту
 С' плеѣихъ ноѣи и Ереба,
 Те е сакри одъ погледа
 Подъ завѣсомъ своіомъ свѣтломъ,
 Завчаше гласнѣ тоѣи
 У околу Скадранина
 Мехмедъ паше и везира,
 Кои знаке подадоше
 Турской войсцы неизбройной,
 Да еданакъ сва удари
 На племена црногорска.
 Како силни два везира
 И нѣхова войска храбра
 Чуше гласе огнѣносне,
 Да удари Мехмедъ паша
 На Црминицу ербско крило,
 Онда брже све шаторе
 Покупише и савише,
 Како вихоръ лѣтнн хитрн
 Кадъ облаке танкосѣне
 Своіомъ хитромъ рукомъ скупн,
 Заръ мишляше турска сила
 Да ѣе тай данъ проѣи ласно,
 Безъ крваве сансарине

Прозъ сва гвѣзда црногорска,
 И све одъ нѣхъ што узоће
 Мишцомъ сабљомъ поради,
 И на вече око сили
 Са шаторма разширити
 Покрай мора тавна сива
 У државу срамотнога,
 Пријатеља њива Дуке.
 Но како се турска сила
 Јохну листомъ сваколика,
 И отиде широмъ хитра
 Ка ће србска сва племена
 Обколити задушити,
 Да имъ циглій духъ се небы
 Кудъ сакрио и утека
 Но непошли николико,
 Докъ на войске црногорске
 Петъ хиљадахъ наступише,
 Коя бѣше мѣстомъ сѣла
 Кудіенъ ће кренутъ Турцы,
 Да у срце Гори Црной
 С' острымъ мачемъ своимъ убу
 Турска сила сва наврје,
 Црногорска храбра мишца
 Неуступи неузмаче
 Одъ крвава боя ништа,
 Већъ на оно мѣсто прво
 Ђе се јутромъ бой зађеде
 Ту ихъ мрклий мракъ дочека,
 Јопетъ войска турска сави
 Станъ велики ђе и приђе
 Башъ на прво падалиште.

Ал' се бољкъ прекрвавий
 Непрекида часъ ни тренуѣ
 Одъ двадести и Юлія
 До Августа петнаести,
 Но единако топ' млетачкій
 Топ' турачкій грми свуда,
 Дневни ноћи непрестаю
 Око србске Горе Црне,
 А насрѣу силе двіе
 Венеціе и Стамбула
 Са свакога края войске,
 Бой се свуда на све стране
 Око гвѣзда соколовска
 Уплотио крвосипный,
 Одъ пушчана и тоновска
 Дима густа кололетва,
 Нити една нити друга
 Знаше войска када мрче,
 Кадъ ли бистра зора сине
 И Аполловъ луче проспе,
 Войске мрака шѣаше скрити
 И сліепе измѣшати
 Да оружѣ литни пламъ се
 По воздуху ріекама
 Неіаше непламѣаше,
 Те бліеду смртну свѣтлостъ
 Ратницыма подаваше,
 Црногорске мало войске
 Свудъ се храбро очаяво
 С' Млечићима и Турцыма
 Крвавіемъ боемъ бію,
 Кликомъ яснимъ Црногорца

И смртніемъ яуканіемъ
 Млечанина и Турчина
 Непрестанимъ гласомъ хучнимъ,
 Планине се и долине
 Войницыма одзиваху,
 Незнаше се што страшніе
 Тада смртно ухо слуша,
 Ал' грмяву топа пушке
 Али клевет' саблѣ мача,
 Ал' ратникахъ гласъ хиляде
 Али якъ ранѣніехъ
 На хиляде витезовахъ,
 Али устахъ слабе майке
 И ѣтета цику луда,
 Ков страхомъ обузето
 Све плакаше непрестано,
 Срѣ часъ по часъ све гледаше
 Кадъ ѣе робомъ постанѣ тужнымъ,
 Венеціе люта лафа
 И огнѣна турска змая.
 Планинска се звѣрадъ люта
 Одъ хучаня, дима, огня,
 Узбунише и стравнше,
 Неумѣше бѣжат' никудъ
 Веѣъ се с' войскомъ измѣншаше,
 Сдуѣ лодску кровь и месо
 Док' с' опяше помаише,
 И са войскомъ они дивѣ
 Сташе люте кавге водит',
 Бой огнѣный непрестаны
 Свуда грдни свудъ кровь лю,
 Али ево муке люте

За витешку србску войску,
 Нестаде іой бойна праха
 И олова смртоносна,
 А купит' га ѣе немаше
 Веѣъ с' оніемъ прахомъ боякъ
 За шесть данахъ све чинише,
 Што с' погнбше турске войске
 И латинске узимаше,
 Него седмый среѣный данакъ
 Войникахъ се двѣ хиляде
 Црногорскихъ одвоише,
 Тере на друмъ велеставскій
 Западоше у потоау
 Да чекаю чебахану,
 Коіой войсцы сильной турской
 Пошиляху и даваху
 Скадаръ, Травникъ, Сараево,
 Стара среѣна црногорска
 Са витешствомъ нѣима дата,
 Нанесе имъ на друмъ много
 Чебахане Турцма ходне,
 Текъ витези ню виѣеше
 Учинише юришъ на ню,
 Посѣкоше войску многу
 Те праѣаше друмомъ исту,
 Ту товарахъ осамдесетъ
 Чебахане уграбише,
 И брже с' войсцы своіой
 С' многотрудна боя, крови
 Доѣераше свуколику.
 Кадъ витези црногорски
 У рукама чебахану

Уфатише и виђеше,
 Брже болъ свуколику
 На пушкаре раздѣлише,
 Опда виѣтъ войсковође
 Са владикомъ своимъ чпце,
 Да на Турке око нођно
 Са витешкомъ войскомъ ударе,
 Небы ли се како Турцы
 Помутили и сломили.
 Старѣшине међу собомъ
 Утвердише углавише,
 Да на силна два везира
 Приђе зоре Црногорцы
 Сви нападу и юрише,
 На договоръ войсцы своіой
 У околу сташе причат':
 „Послушајте браћо храбра
 Витезови неуморни!
 Мы главари у скупштини
 Сви за добро изабрасмо,
 Да на Турке ноћасъ сложио
 Приђе зоре сви удримо,
 Зашто се в браћо боякъ
 Много крвний продужио,
 Могу његодъ нашу войску
 Ђе слабія него овђенъ,
 Турцы влети ал' Млечани
 Истребити и изсѣћи,
 На у предѣлъ нашъ витешкій
 Улећети увалити
 Нама с' плећахъ ударити,
 Нетреба намъ у той суйми

Више стоят' ни чекати,
 Кадъ божества бесамртна
 Нашой мишцы поклонише,
 У витешку нѣ неволю
 Цебахану турску многу,
 Треба нама помислити
 На витезе прве храбре
 Отачества наше землѣ
 На три Вука црногорска,
 Миђуновићъ Мандушића
 И сокола Томановићъ,
 Кои бое непрестане
 Са Турцыма свуда бише,
 И витешствомъ безсмртнѣмъ
 Црну Гору прославише,
 Пакъ намъ треба помислити
 На витеза одъ Ровиняхъ,
 Томановићъ знатна Никца
 И на другахъ четрдесетъ,
 Кои са нѣмъ отидоше
 Те силнога Ђехай пашу
 У средъ турске многе войске
 У ублима посѣкоше.“
 Црногорцы боелюбцы
 Сви са гласомъ радостнѣмъ
 Потврдише да ње удрит',
 Войницы се по дужности
 К' храму неба свиколицы
 Причестише светомъ крвлю,
 На петъ хилядъ свое войске
 На петоро раздѣлише,
 Едну даше вовводи

Озриниѣхъ Драгу знатну,
 Да на Турке са нѣомъ удри
 Преко села Воиниѣхъ,
 Другу даю Бѣличкоме
 Милиѣ Вуку воеводи,
 Да онъ са нѣомъ витезъ удри
 На околу турске войске
 Одъ Залюти села мала,
 А хиляду треѣу даю
 Храбру Юву Ріечкоме
 Поглавицы и сердару,
 Да онъ са нѣомъ на Турчина
 Удри снажно и ваятно
 Одъ Предиша села храбра, 900
 А четвртый дію войске
 Даю храбру войсковоѣи,
 Одъ Цетиня Вукотину
 Са витешствомъ знатну Перу,
 Да онъ са нѣомъ ка уміе
 На невѣрне удри Турке
 Одъ Бѣличка тврда друма,
 Пету войску Нѣгушкойзи
 Даше глави и сердару
 Знатну Юву и разумну,
 И соколу Ювовоме
 Одъ Нѣгушахъ храбру Раду,
 Да са нѣоме оба удре
 Одъ високе горе Лисца
 Да около турске войске.
 А стотину витезовахъ
 Бираниѣхъ одъ племенахъ
 Даше Петру вожду храбру,

Да онъ с' нѣима на врх' Лисца
 Станомъ стане и изиде,
 И свѣтлу кадъ опази
 Кѣрѣ истока ѣе помяя
 Да сврх' горе топъ упали,
 С' вѣимъ наредбу да да гласву
 Войводама да ударе
 На крвничкій око турскій
 На речена мѣста брже
 Одъ куда ѣе ударити. —
 Воеводе войске свос
 Поведоше и ставише, 930
 А владика Петаръ умный
 Су стотину витезовахъ,
 На високій врхъ одъ Лисца
 Чека зору и Даницу.
 Мало стаде докъ почеше
 Нѣжна сѣйна нѣна крила
 Крозь прозоре Еге храма
 Издеѣати трепетати,
 Теке нѣне свѣтле знаке
 Позна Петаръ дѣломъ знатный,
 Одмах' слугамъ наредъ даде
 Те три топа звакъ юриша
 Са врхъ Лисца упалише. —
 Кадъ войводе гласомъ топа
 Гласъ владике к' бою звани
 Разумѣше и зачуше,
 Одмах' су петъ странахъ снажно
 На станъ турскій непрегледный
 Са пушчаномъ смртномъ ватромъ
 Насрнуше ка лавови,

И троструке страже турске
 Посѣкоше у махъ првѣй,
 Па нѣхъ мртве прегазише
 А на таборъ два везира
 Наваляше одсвудъ силно,
 Табори се и везири
 Одъ ненадна чуда тога
 Узвѣяше узмиутише,
 Ка. Коловратъ силне воде
 Кадъ се вѣс лудъ и мутанъ
 Надъ поноромъ лакомѣмъ,
 Докъ га прождре у широка
 Вѣчно гладна своя нѣдра.
 Бой се ужди по околу
 Незнаде се ко се с' киме
 Поче клати и ѣрати,
 Ту братъ брату поче лити
 У незнанѣ крвцу многу,
 Свакоме се братъ, другъ, роѣакъ
 Противникомъ ту учини,
 И потоке турске крви
 Турска рука, просу, изли
 Мѣсто храбре сръбске крви.
 С' едне стране Црногорацъ
 С' друге Турчинъ међу собомъ
 Просу крвцу невиѣнену,
 Докъ сметена и крвава
 Крену турска бѣжатъ сила,
 Бѣюћий се међу собомъ
 И с' петиньомъ воеводахъ,
 Ту везирма страхъ подметну
 Хртске ноге брзоходае,

Те бѣжанѣмъ многе Турке
 Престизаху миноваху
 Па поплатахъ юшть голѣхъ,
 Ере чизме неинаху
 Одъ хитаня кадъ навући
 Драче боду камъ ихъ сѣче,
 Ал' се на то необраћу
 Но хитаю да утеку,
 А у нѣи се петъ воеводахъ
 Су петъ хилядъ сръбске войске,
 Ка сивѣхъ петъ орловахъ
 Умутили упуштили.
 Свакій витезъ непрестано
 Турке бѣе крвь имъ лѣе
 Што му руке могу досѣт',
 Док' угнаше силу турску
 У краичный Спужъ крвавый
 Паде мртавъ неизбройный
 Одъ Сръбвске руке Турчинъ.
 Одъ Кчева се до край Спужа
 Васъ количакъ друмъ широкій
 Бѣше мртвимъ турскимъ трупѣмъ
 Прекрилю и покрию;
 Када турску црногорска
 Угна войска, войску у Спужъ,
 Онда храбри воеводе
 Повратише славородну
 Црногорско-сръбску войску
 Путь окола и табора,
 Кои бѣше турске войске
 У околу многу славну
 Наѣе добить войска сръбска,

Шагорове разанете
 И хатове брзотрчае
 У љустеке све попете
 Тадъ добићемъ на мегдану
 Задобитимъ мишцомъ мачемъ,
 Више себе обогати
 Црногорацъ, него игла,
 Ту на Кчево войска трудна
 Ђду воћцу копачила,
 Па сјагра-данъ приђе зоре
 Сва се войска хитро диже,
 Трчи браћи у помоћи
 У Црмичу, на остаду
 Край Млечанахъ сву границу,
 Но кадъ войска добрзала
 Кодъ цетиньска равна поля,
 А кадъ виђе на средъ поля,
 Око войске незна чје
 Само знаке што познаше
 Азията и Венага;
 Кадъ баряке видіше
 Сви рекоше да е войска
 Млечанина и Турчина,
 И да су имъ браћа храбра
 На границе сва изгнбла
 Одъ њихове многе войске,
 Па низъ полъ путъ окола
 Заговъ храбрый учинише,
 Познадоше браћа њива
 Ђре мисле да су Турцы,
 Па веселя гласный оганъ
 Изъ пушакахъ учинише,

По веселю и пояню
 Познадоше Црногорцы
 Ђре турска войска нје,
 Па и они брже болъ
 Па веселъ са веселимъ
 Озваше се браћи гласомъ,
 Но када се црногорска
 Измјена и излюби
 Войска храбра браноносна,
 Тада войска с' Чева пита
 Посестриму одъ Ловћена,
 Ка црмичка и граничка
 Разби войска Мехмедъ пашу
 И млетачку многу силу,
 Онда богомъ посестрима
 Црногорске бойне славе
 А шћеръ Лаза царевога
 Поче яснимъ божественимъ
 Свезнаюћимъ гласомъ причатъ,
 Храбра дѣла њине браће
 Побѣдникахъ Мехмедъ паше
 И млетачке свомъ границомъ
 Многе силе неизбројне:
 „Чуй и слушај мене войско
 Дѣвше љу ви я безсамртна
 Но сва смртна друга уста
 То витешстѣ изяснити,
 Коя ваша дѣла гледамъ
 Са Ловћена високога
 Мога дома и престола,
 Кое га се вѣнацъ плавый
 Надъ облакомъ мркимъ горди,

И кои ни непрестане
 Неумирне рате води 1080
 С' Юпитеромъ громометнилъ
 Блескъ иъгове гаси стреле,
 И вѣзину брзлетность
 У тремуѣ мртву чини,
 Ярость грозну иъну узме
 Ову силу обезсили,
 Одъ кое се свіеть тресе
 И океанъ неуморный,
 Кое ударъ честый трпи
 Те се са нѣомъ брука игра
 Човѣческа слаба рука
 Бой жестокій све однако
 Изнадъ мора по Црмницы,
 Кои кодъ васъ бѣше се
 Турско множество и латинско
 Немогаше одолѣти,
 Храброй мишцы ваше браѣ
 Докъ послѣдний шѣше траятъ;
 Али неба владацъ вельи
 Некѣ више правосуднимъ
 Окомъ гледатъ ту неправду,
 Ђе безбожне ѣе тирянске
 Руке крвцу праву лю,
 Веѣъ иъговомъ непреклономъ
 Путь неправде вольомъ вѣчномъ,
 Еоль роди своіомъ силомъ
 Изъ влажнога океанска
 Нѣдра облакъ мракомъ мутный,
 Те га хитрый люто займи
 С' нѣимъ уранска поля прекри 1110

Текъ додирну лукъ и тетивъ
 Ковѣ кривда Венеціе
 Бѣшъ запела и патегла,
 И огнѣну иъну стрелу
 Нѣ неправда обратила
 По средъ войске иъне главне
 И околѣ метнутога,
 Кодъ ріеке подъ древнѣмъ
 Приморскѣмъ градомъ Будвомъ,
 Громодржацъ за лукъ тегну
 Тетивъ займи огнѣметне
 Своѣ стреле, смртоносне
 Те удрише на средъ войске
 Млетачкога Дуке стилна,
 Неизбройну иъму войску
 Побѣ с'вали и разагна,
 Текъ то моя Богомъ браѣ
 Са очима угледаше,
 Што огнѣный громъ учини
 Одъ млетачке войске тужне,
 Одма они полеѣеше
 На ню снажно ударише,
 И остатакъ исте войске
 Посѣкоше и угнаше
 У градове покрай мора.
 Другій сину іоштъ силнѣ
 Прозъ облака ноѣне мраке,
 И удари у Црмницу
 У край вира на Рѣчицу,
 На средъ войске Мехмедъ паше 1140
 Скадранина Бушатліе,
 Ужди иъму цебахану

Подъ шаторе свуколику,
 Войникахъ му диже много
 Бездушнѣхъ у облаке,
 У тай истый часъ на нѣга
 Ударише вitezови
 Одъ Црмнице препитоме,
 Сломише му войску многу
 И са мачемъ посѣкоше,
 Юштъ е више наѣраше
 Те поскака устрашена
 У дубоко тихо блато,
 А срамотанъ Мехмедъ везиръ
 У лаѣама животъ спасе,
 Оставише чадорове
 Њилимима подастрте,
 И миндере турске меке
 У рукама бoбмъ знатне
 Србске войске непобѣдне
 Одъ Црмнице плодоносне.
 Тако войско славородна
 Ваше браће яка рука,
 Са помоћу небодржаца
 Сломи двѣ силе горде.^а
 Виле ясный гласъ престаде
 А захуча громъ пушакахъ
 И пѣсанахъ гласъ витешкихъ
 У околу црногорскомъ.
 Бoблюбна црногорска
 Войска дома оде листомъ
 Єдна другой причаюћи
 Славу боя безсамртну.
 А осташе мртви Турцы

И Млечани на хиляде
 Кругомъ гнѣзда соколовска,
 Да ихъ пиплю гавранови
 Сиви орли соколови
 Кои имъ е мекше клюватъ
 И да стидни носитани
 Многи вуцы, пси, лисице,
 Приступаю ка господи
 Млечанима и Турцыма,
 Да с' заспате нѣине ноге
 Њима кожне чизме свлаче
 Са вуцанѣмъ и скубанѣмъ.
 Ей стамболскій невѣрниче
 И млетачки срамотниче,
 Заръ мишлясте да е лако
 Црногорско гнѣздо развитъ,
 Кое нѣ ни изашта
 До изъ цвећа побратога,
 На мегдаву мачемъ свито,
 Виѣетте ли одпадници
 Да витештва есу сынцы,
 Громометный царъ Олимпа
 Чули сте га ѣе вамъ рече,
 Да сѣдите посадь с' миромъ
 Одъ те мишце, тога духа,
 Кое му се смрѣу игратъ
 Багатела мала чини,
 Само И ме славно хранитъ
 У правоме смислу, дѣлу,
 Отачаству витешкога
 Срца, душе, свету храму.

ПЪСМА ДЕВЕТА.

Змай Стамбола бѣше лютый,
Веѣть огвѣне варовнице
Пуштавати уставію,
Путь гнѣездахъ Србахъ мала
И деліе Босне нагле,
Бѣху танке сръбске шарке
Умудриле разабрале
Да бѣснѣи свакогъ года
Не юрише истрѣбити
Дичне Горе сръбско племе;
Ал' витешству судба неба
Вѣчито е одсудила,
Да безъ посла витешкога
Данъ ни сахатъ недангуби
Ненавидникъ бѣле луне
Сопротивникъ Византіе,
Сынъ Мехмеда и кадіе
Скадра паше и везира,
Кара-Махмутъ Бушатлія
Силный везиръ и гласитый,
Недаде му црныи ѣаво
Починути и сѣетъ с' миромъ

151

Одъ крилате сръбске змие,
Коя ѣе му очи избость
Нека приѣе, но кадъ прова
Два управо собомъ пута
Кадъ удара с' войске нешто
На два брдска храбра села
На Ђурилацъ и Стисну,
И обадва пута нѣга
Нагрдише и разбише,
Па му на то неда брука
Оставити и прекинутъ,
Веѣть окрену стеѣу войску
Окупляти силновиту
Да срамоту свети свою,
И нахю брдску велю
Бѣлопавлиѣъ неноситый
Тадъ отету нѣговойзи
Острой сабљи грозной руци
Да е нѣима опетъ пода,
И ию уздомъ тешкомъ своіомъ
Да заузда онъ троструко.
Па кадъ люте и крваве
Скупил силне Малесіе
Трибестъ хиляд' броемъ войске;
Онда везиръ величаво
Одправію горде писмо,
На главаре Горе Црне
И владику Петра нѣина,
Овако имъ сильный пише:
„О! владико и главари
Крайне се крвлю ствари
Мѣшаю и преврѣу,

30

Сада к' одной, сада к' другой
 Побѣда се віє страни,
 Ал' ню више путахъ фата
 Множество люди него манѣ,
 Она драже к' нѣма трчи
 Кара-паша вы га знате, 60
 Вама пишемъ Бушатлія
 Я самъ куфомъ одъ старине
 Силный везиръ Бегайлія,
 Я у трону витешкоме
 Съдимъ знатна Скендербега
 И нѣговимъ духомъ саблемъ
 Кое но самъ наслѣдію,
 Противнике гонимъ мое
 Отманова челикова
 Предъ моіомъ се у Липову
 Подвргнула остра сабля,
 Я и Стамболъ и онъ мене
 По еднако чествуемо,
 Нит' Отмана име држимъ
 Врховніемъ надъ моіемъ.
 Саме Мекке храму свету
 Што се кланямъ, више никомъ,
 А свіету целоме
 То свѣдочит' ясно може
 Сила царска коюхъ доби
 Посѣкохъ є саблемъ бриткомъ,
 И везира три велика
 Кое храбрость моя хитра
 Робствомъ узе и уфати.
 Одъ кадъ чврста моя рука
 Саблю држимъ припасуемъ,

Знала се є моя рая
 Нїє смѣла никудъ вратат'
 Нит' се коме прибіяти,
 То ви посадь быти неѣ 90
 Докъ витешка моя рука
 Мою остру саблю креѣе,
 Путь моего славна рода
 И имена противника.
 Брда сва су одъ старине
 Была моя права рая
 Садъ чуєте ка се дижу
 Противъ мене на оружѣ,
 Нѣма краткій умъ кажує
 Да се оѣе одржати
 Непобѣдной моіой войсцы,
 Нѣихъ є оно помамило
 Што ме двапутъ повратише
 Су по мало мое войске,
 С' тога мисле, вараю се
 Да су силу свакомъ знатну
 Тобож' мою побѣдили;
 А незнаду кукавице
 Єрь є очи іоштѣ нѣихове
 Ни виѣде сву нїссу
 Озбиля самъ садъ велику
 Страшну войску окупію
 Мислимъ с' моіомъ силномъ войскомъ
 На сва Брда ударити
 Да ихъ на путь рає праве
 Моя остра сабля метне,
 Да се опетъ непреваре
 На владанца свога права

Рая пушку исправити.
 Но владико и главари 120
 Сви ме ово добро чуйте
 И у главу пометите,
 Немойте се преварити
 Да помоћи Брда дате
 Или њина кога роба
 Међу собомъ да пуштите,
 Чувайте се зміе люте
 Знатна Скадра и гласита
 Да вамъ њѣный зоръ огнѣный
 Очи црне неизгори
 Веѣъ будите мене прави
 На границу пріятельи.
 Ако л' тако ка' вамъ пишемъ
 Вы неѣете учинити,
 Но с' у брдска противъ мене
 Дѣла мутна узплеѣете
 Кунемъ ви се сабљомъ, здрављемъ
 Среѣомъ Меккомъ и Мединомъ
 Везиръ Скадра Бушатлія
 Како Брда згазимъ спрштимъ
 Робству огню сабљи предамъ
 Одмахъ ѣу се с' моіомъ лютомъ
 Арбаніомъ подигнути
 Васъ ка Брда листомъ ѣерат'
 Робит', сѣѣи и палити."
 Кадъ владика с' главарима
 Силна паше писмо прими
 Онда на њѣмъ договоре
 Храбре умне учинише
 На Махмуду хитаюѣи 150

На њѣгово упорито
 Одписаше писмо тако:
 „Што намъ пишешъ Бушатлію
 Силный пашо и везире,
 Ёси силну многу войску
 Окупио и подига'
 Са њомъ мислишъ ударити
 На нахіе наше брдске,
 Да ихъ робишъ, огнѣмъ палишъ
 И сіечешъ остромъ сабљомъ,
 То све быти, ал' небити
 Може пашо Бушатлію,
 Опадит' их', ал' погинут'
 Ал' ка приѣе, срамотно се
 Безъ образа повратити;
 Што л' намъ пишешъ и будалишъ
 Те говоришъ то у писмо
 Да Брдима, нашей браѣи
 Небудемо у помоћи,
 Ты знашъ добро силный пашо
 Да мы ближе одъ њихъ браѣе
 По витешству и по крви
 Нетражимо ни имамо,
 И зато се ко их' трне
 Быт' оѣемо до еднога
 Крвь се наша неѣе штеѣет'
 За обрану њину пролит'
 Твою силу твоѣ претнѣ
 Црногорско ухо, око,
 Нити чуѣ, нити види 180
 Но сврхъ свега манъ се Брдахъ
 Силный пашо Бушатлію,

Да се людска крвь неліе
 И потоке сузотечне
 Да неспѣ право людство
 Да жалостанъ са проклетствомъ
 Гласъ путъ неба непошилю
 Родители увређени
 И ђечица уцвѣлена,
 Любе, сестре одриѣне
 На онога коимъ срца
 Са душевномъ раномъ рани,
 Ако ли се безчовѣчна
 Тога дѣла проѣи неѣнешъ
 Ты криюѣи и лупешки
 Немой твою силу дизатъ
 Веѣъ витешкїй нама кажи
 Како юнакъ кои еси
 Те заедно насъ с' Брдима
 Ђерай, сѣцы, гори, роби.
 Дрзновено писмо Србахъ
 Када гордый везиръ виѣе
 Троструко му узавреше
 Са яросѣу мужке прси
 Па топовма хаберъ даде
 Да подиже силну войску
 На нахию Бѣлопавлиѣъ.
 Кадъ главари и владика
 Топе силне и яростне
 Силна паше дивно чуше,
 Онда брже кнѣиге танке
 У свакоє племе редомъ
 Написаше одправише
 На племенске баряктаре,

Воѣводе и сердаре
 На кнежеве и войнике:
 „На ноге се Црне Горе
 Гласовити соколови
 Е намъ турски ударише
 Витезови и змаѣви,
 Да попале и истраже
 Листомъ Брда до Острога,
 И сотіемъ нашу прву
 Славу бойну и витешство
 Да помраче и обруче
 Предъ свіетомъ витешкїемъ,
 Веѣъ на ноге ка и свагда
 Да и отленъ ка одъ свуда
 Побіеде славогласне
 Неувехле вѣнце личне
 Поберемо донесемо.“
 Боя жедни славе жельни
 Црногорцы кадъ зачуше
 Што имъ писма кажу гласе
 На лагане хитре ноге
 Оглеѣеше ка' на крила
 За владикомъ за главарма,
 Докъ у Брда долеѣеше
 На Слатину таборъ войсцы
 Поставише храброродной;
 У то везиръ сильный приспѣ
 И постави око войсцы
 Супроѣъ войске црногорске,
 По брїегу Зете тихе
 До край Спужа града тврда
 И до горде красновидне

Височице двоглаве.
 Двіє войске у околе
 По нећелю стале данахъ,
 Витешке се сваке игре
 Играюћи момчадъ врстна,
 А главари оба двіє
 Виѣхъ чинехъ непрестано
 Кои но ће кое умомъ
 И хитриномъ надмашити
 На крваво битке полѣ,
 Али храбрость Кара-паше
 Нек'ће выше то растезатъ
 Већ' владицы, войводама
 Црногорске войске посла,
 Да є удритъ намислію
 Єднаєстий и Юнія
 Са свомъ войскомъ боєносно
 На гласито Мартиницко
 Село, крвлю прослављено.
 Кадъ владика старѣшине
 Кара-паше гласъ зачуше,
 Онда хитру свою войску
 На Слатину бистроходну
 Окупише и доваше
 Па имъ Петаръ поче умный
 Говорити рієчь ову:
 „Сви видимо и чуємо
 Какавъ страшный трудный данакъ
 Сютра све насъ очекує,
 Колико л' се крвце хоће
 Одъ витеза да проліє
 Докъ се жедный лѣъ скадарскій

Ньомъ заязи и наніє
 Нам' нетреба на то гледатъ
 Што є Махмудъ прошлихъ лѣтахъ
 Силу царску разкрхао
 У то смо га мы претекли
 И далеко надмашили,
 Онъ истина да є храбрій
 Одъ икаква турског' сына
 И да много силе има
 Ал' му проћ' насъ ништа неће
 То служити ни помоћи,
 Ако ђеца и сынови
 Мы првієхъ витезовахъ
 Црне горе узбудемо,
 Крвь нѣихъ нѣина, ка насъ наша
 Боли єднакъ кадъ се ліє
 У нѣи войске триєсть хилядъ
 У насъ ништа до четири
 С' нѣихове ће стране више
 Мртва пасти, крви с' пролитъ
 Приђе ће се додіяти
 Нѣима крвцу него нама 300
 На мегдану просипати
 Єръ колико они желе
 Да насъ займе и добию
 Насъ є трипуть већа желя
 Одбранитъ се и добити,
 Правду небо вѣчно брани
 А неправду ћера ломи.
 Црногорцы ка и свагда
 Божъ вѣре међу собомъ
 Уфатише истините,

Да помрієть свиколицы
 На мегдану оће драже
 Него с' нѣга уступити
 Турской мишцы коракъ землѣ;
 Пакъ поѣше са Слатине
 У Мартиниѣ село знатно
 Ђе имъ бѣше везиръ каза
 Е ље са свомъ силомъ удритъ,
 У Мартиниѣ ноѣцу єдну
 Обноише учинише,
 Но кадъ сютра зора сину
 И породи свѣтородный
 Истокъ данакъ бѣлюсяйный
 Текъ Аполлонъ живоносный
 Бѣше своя дуга крила
 Разширио и пуштио
 Те огнѣна трептіяху
 Исподъ свода плаветнога,
 Безконечна и висока
 Уранова сведржеѣа
 И шаторо видна храма
 Грозный Махмутъ силу крену
 Одъ табора свуколику
 Широкиємъ друмомъ, полѣмъ,
 Управъ к' селу Мартиниѣахъ.
 Црногорцы кадъ виѣеше
 Махмутову силу страшну,
 Ђе се путь ныхъ окренула
 Вѣшто хитри западоше
 Проза село Мартиниѣе,
 У то везиръ с' войскомъ удр
 И по' села огню даде,

330

Ону полу неда войска
 Црногорска и с' нѣомъ брдска,
 Веѣ са огнѣмъ жестокиємъ
 Войску люту уставляю
 И са нѣомъ се по мегдану,
 Гоне мачемъ крвавиємъ,
 Турцы плећи пешестъ путахъ
 Обраѣаше да побѣгу
 Ал' имъ храбрый везиръ неда
 Веѣ ихъ сабљомъ непрестано
 На витешство љера, гони,
 Седамъ сахатъ бой єднакій
 Продужа се меѣу двіє
 Храбре войске неустрашне
 Седамъ сахатъ све єднако
 Црна крвца враше хитро
 Прозъ обіє бойне войске,
 У врієме свега боя
 Єданъ витезъ на другога
 С' голомъ сабљомъ ятаганомъ
 Наскакаше крвь ліяше,
 Свезнаюѣи други никто
 Знат' то може истинито,
 Колико се у наприєдъ
 Шѣаше боякъ прекрвави
 Продужити и водити,
 Да недоби Кара-Махмудъ
 У лїєво плеѣе рану,
 Одъ шарице правогоѣне
 Црногорске непромашне;
 Како рану везиръ доби
 Одма бѣжаг' поче гордый

360

Са мегдана упорнога,
 А за нѣме сва нѣгова
 Малесія боемъ хвална,
 А хиляде четири се
 За нѣомъ Србахъ напустише
 Низъ потоке Мартиницке,
 Дуге пушке веѣ одъ огня
 Жестокога немогаху
 Напуняти ни носити,
 Веѣ ихъ бѣху потурили
 А пламене у рукама
 Остре маче потргоше,
 Издваяше силу турску
 По горама и по полю;
 Садъ Ловѣенко посестримо
 Немой дати димъ пушчаний
 Смете виѣетъ храбра дѣла
 Витезовахъ Црне Горе,
 Турке храбри Црногорцы
 Докъ се смрче непрестано
 Све сѣкоше по мегдану,
 А с' остаткомъ везиръ умче
 У Спужъ знатный на границы
 Са срамотомъ и са стидомъ
 Црногорцы славносни
 С' мегдана се повратише
 Са добиѣемъ великіемъ
 С' баряцима и пушкама
 Кое Турцма уграбише,
 Ту цѣне турскогъ меса
 Оста псету и звѣрету
 Да безъ плате нѣга еде

Колик' игѣе и на єдну
 Месарницу мачемъ родну,
 Међу Србма и Турцма
 Велчаву горду владцу
 Тек' зарасте и преболъ,
 Рана нѣму ударена
 На мегдану Мартиницкомъ,
 Одма скочи ка помамѣвъ
 Сѣтеѣи се прве славе
 Кою бѣше задобіо,
 Сабломъ бриткомъ и витешствомъ,
 Накъ послѣднѣ опетъ бруке
 Кою нѣму привезаше
 На мегдане Црногорцы,
 Те срдито поче зборитъ
 Предъ диваномъ и народомъ:
 „Алахъ бруке вѣчне мое
 И срамоте нечувене,
 Ко ми славу и витешство
 Данаєь узе и помрачи,
 И ко доби войску мою
 С' коіомъ цару на мегдану
 Отех' седамъ пашалукахъ,
 Ко л' ми славе гласе яснее
 У срамотне преокрену,
 И са бойнимъ моимъ вѣнцемъ
 Ко нѣг' главу недостойну
 Увѣнчава и окиѣе.“
 Бушатове задобне
 Славомъ прси и мишице
 Више трѣт' то немогу,
 На с' громовахъ скадарскіехъ

Ёкомъ гласномъ и кнѣигама
 Скупи више много войске,
 Него првомъ што имаше
 Подъ баряке свое ратне,
 Па предъ войскомъ лють, яростанъ
 Са стидливимъ изгублѣнимъ
 Лицемъ стаде, поче зборитъ:
 „О воици прва моя
 Славо дико и поносу
 А потонѣ стидъ и бруко,
 Камо ваша храбрость прва ⁴⁵⁰
 Кою са мною кажевасте
 На свакоє ратно полѣ,
 Камо ваша слава, дика
 Са коіомъ се одличасте
 Предъ народе друге земне,
 Ђе оружѣ ваше сийно
 Са коєга досадъ славомъ
 Свѣтъ цѣо грміяше,
 Ко нѣгову древу нову
 Славу затмѣ и помрачи,
 Ко л' потоке храбре крви
 Наше браће просу црне
 У бой врући безъ замѣне,
 Ёрѣ часніє поштеніє
 Не живѣти на свѣту
 Но ту бруку и срамоту
 Да намъ влашка крвь неплати,
 Она една може таму
 Са имена нашегъ сѣйна
 Предъ свѣтомъ ту очиститъ,
 Она една може прво

Грозно име за душмане
 Оружію нашемъ дати,
 Садъ послѣднѣомъ храбра войско
 Васъ све листомъ я искупихъ
 Да скадарску люту рану
 Одъ кавура осветимо,
 Ако ово храбро дѣло
 Несвршимо како мислимъ
 Покланятъ се више небу ⁴⁸⁰
 Трону неба, него ада.“
 Онда храбри Малисари
 Владаоцу свое люту
 Ёдногласно започеше
 Говорити ову рѣчь:
 „Готови смо храбры пашо
 Ђе намъ речешъ крвь пролети
 За поштенѣ главе твоє
 И имена Скадра знатна,
 Крвь та иста храбра тече
 Прозъ срчане наше жиле
 Коя но є подизала
 Наше предке на витештво
 Подъ баряке Кастріота,
 Ты си ону исту мишцу
 Преглу, чврству и витешку
 С' намъ у єдно наслѣдіо
 Арбанскога свѣту знатна
 Воеводе и витеза
 И воицихъ нѣговієхъ
 Нетреба намъ духомъ начемъ
 Клонивати ни падати,
 И ако смо єдномъ с' поля

Мегданскога уступили
 Властитель є то природе
 У законикъ свой вѣчитый
 Оставіо наредіо
 Да свакоме смртоносна
 Невѣрницомъ среѣа буде
 Ђе се нигда онъ ненада, 510
 Веѣъ ты умно насъ разреди
 Да удрино с' сваке стране
 На нахіє и племена
 Спрамъ насъ мале Горе Црие,
 Да ти рану ту душевну
 Смрти тежу извидамо.
 Онда Махмутъ паша хитро
 На шесторо войску свою
 Разредіо за главарма,
 Єдну даде Абдул-бегу
 Гусинскоме владоцу
 Три хиляде витезовахъ,
 Да с' нѣомъ дражи и устави
 Те пиперске витезове
 Да немогу помоѣъ дати
 Црной Гори кадъ онъ удри.
 Другу даде Ахметъ бегу
 Елбасана начальнику
 Три хиляде ка Абдулу
 Да се са нѣомъ витезъ каже
 Спрамъ нахіє бѣла Павла
 Да ни она Црногорцма
 У невољи неприскочи,
 Юсуфъ бегу треѣу даде
 Одъ Дибрана извѣстнаго

Три хиляде храбре войске
 Да се са нѣомъ кодъ Жабляка
 Яви брже и покаже,
 И нахію ріечанску
 Да устави са нѣомъ смете 510
 Да немогу браћи помоѣъ,
 А четврту паша даде
 Да в води проѣъ Црмнице
 Да ню смете и устави
 Одъ крвава с' Турцма боя
 Хасанхоту бегу храбру
 И нѣмъ войске три хиляде,
 Па четири войсковоѣе
 Кадъ са войскомъ одвоіо
 Да готови буду поѣи
 Кадъ имъ рече проѣъ нахіахъ
 Онда брже кнѣиге двіє
 На краинска два витеза
 Херцеговске поглаваре
 Написао одправіо
 Єдну граду Никшицкоме
 Мушовиѣу капетану,
 Другу Муратъ капетану
 Одъ краична колашина
 Везиръ нѣима витезъ пише:
 „Чуйте мене два витеза
 Два краични капетана!
 Я самъ сидну войску мою
 Окренуо разарену
 Са свомъ силомъ хоѣу удритъ
 На заклетѣ противнике
 Турске вѣре и имена,

Веѣ' на ноге браѣо Турцы
 Два витешствомъ знатна бега,
 Окупите войске ваше 570
 Ставите ихъ по границе
 Одъ Грахова до Гусиня,
 Да на себе уставите
 Цуце, Кчеве и Пѣшивце
 Храбра Ровца и Мораче,
 Да на муку неприскоче
 Кавурскойзи войсцы малой.
 Како гордый кнѣге спреми
 Капетани истурише
 Осамъ хилядъ свое войске
 На Грахово спрама Цуцахъ,
 И на Сливѣ спрямъ Пѣшивца
 Противъ Ровца и Мораче,
 На Яворѣ поносито
 Везиръ бега сва четири
 Одсла с' войскомъ нареѣеномъ
 На четири погранична
 Србска гвѣзда и нахѣ;
 Па одмаха Ибраима
 Зовну пашу брата свога
 И Османа пашу храбра
 Одъ Каваѣ древна града
 И Хасана одъ Тирана
 Боемъ славна храбра пашу
 Одъ Призрена славна града
 Сестричиѣа Мурто пашу,
 Братаниѣа юште млада
 Мехмедъ пашу Бушатлю,
 Те одмаха су петъ пашахъ

Везиръ войске бойне диже 600
 Четрдесетъ и три више
 Што хилядахъ за нѣимъ поѣе,
 Црногорцы свагда справни
 К' бою славному и к' мегдану
 Угледаше са границе
 Турску войску путь нѣихъ гредну
 Те войници сви одмаха
 Са владикомъ и с' главарма
 Виѣхат' се окупише,
 Ко ѣе силу Махмутову
 Дочекати и разбити,
 Па разумный виѣѣъ брже
 С' виѣхаше утврдише
 Да пропуште турску войску
 Нека Крусе село мало
 Све похара и попали
 Да се болѣ ненаситость
 Турска здражи и раздражи,
 А катунско храбро племе
 И нахѣя непобѣдна
 Да на врху Бусовника
 Стане листомъ сваколика,
 Кадъ на Крусе Турцы удре
 Да е могу виѣет' дивно,
 А кадъ Турцы путь нѣ кину
 Нека ѣоя крене бѣжат',
 Но кадъ барякъ турскѣй хитрый
 На Бусовникъ трепне криломъ
 Тадъ да хитро и ваятно
 Удре храбри Катуняни 630
 С' чела лютой Арбанин,

А с' деснога и с' ліва
 Да єданакъ края удри
 Друга войска црногорска
 На срїеду турске войске,
 Да є збуне и пресѣку
 И везира међу собомъ,
 Двіє войске да обтеку,
 Небы ли га како храбра
 Надячали и посѣкли;
 Ратоборцы текъ пођоше
 На речена мѣста сѣсти
 Тамъ чекати гласъ крвлѣня
 У то везиръ су петъ пашахъ
 На Крусама удри снажно,
 Попали ихъ како муня
 Огнѣродна изъ облака
 Безъ микакве бойне муке
 И просућа крви храбре.
 Но кадъ зазре ње се віе
 На Бусовникъ барякъ сръбскій
 Юришъ сильной войсцы викну:
 Е Кавуринъ савъ побѣже
 Несміє се обабезатъ
 Нити с' нама бой учинитъ
 Па трчећи нѣма каже
 Голомъ сабљомъ те ріечи
 Шњомъ мѣрећи путь баряка
 На Бусовникъ трептеѣга,
 Войска силна славомъ ратномъ
 Опієна задоєна
 Брже трже и натеже
 Ђератъ войску црногорску,

660

Заръ помисли да се неће
 Шњомъ виђети ни сусрести
 Докъ на пѣну мора дође,
 Но кадъ дође и изиде
 На врхъ горе Бусовника,
 Ту нагази на крилату
 И катунску лоту змию,
 Катуняни хитро юришъ
 Ка орлови брзолетни
 Учинише к' войсцы турской
 Нѣ витезе баряктаре
 И остале человође
 Посѣкоше у махъ многе
 И сву другу сильну войску
 Поузбише и сломише;
 Када други Црногорцы
 Угледаше турску войску
 Ђе є зорни саломише
 Катуняни браћа нѣина,
 Одмахъ они на средину
 Нѣ удрише неустрашно
 И попола войску турску
 Раздвоише пресѣкоше
 И потоке турске крви
 Отискоше многе тећи
 Низъ Бусовникъ мегданъ знатный,
 Па међу се турске войске
 Шестъ хилядахъ са везиромъ
 Затворише облеѣеше
 И са сваке на ню стране
 Кидисаше ратолубцы,
 Ал' се неда храбрый паша

690

И шесть хилѣдъ изабране
 Са нѣимъ войске што му бѣше,
 Већ се пушкомъ, сабљомъ, мачемъ,
 И пламенимъ ятаганомъ
 Безсамртно храбри бране
 Одъ србскога врућа боя
 И витешка юришаня,
 Силна пашу деветъ ранахъ
 Жестокієхъ допадоше,
 Ал' се юнакъ на неволю
 Неподає ни упушта
 Већ' еднako на витешство
 Ђера гони войску свою,
 Оће с' остромъ сабљомъ своіомъ
 Да путь себе и войницма
 Проза србску непроломну
 Войску нађе и прокоси,
 Докъ десета пуче бистра
 Вѣрна шарка црногорска,
 Тере силна Кара пашу
 Свѣтла му вазда была
 Дивно згоди и погоди
 Башъ са двѣе свое люте
 Синцирліє уширлетне
 Теръ му десву по колену
 Ногу скиде и одкиде,
 Када везиръ сильный паде,
 Войска му се сва препаде
 Утули се у нѣой пламень
 Витешкога духа мишце,
 А свудъ врстни Црногорцы
 На ню силно налѣхеше

Одкудъ приђе ко могаше
 И у тренућ' ока лакій
 Неста пушке пламъ огићный
 Неста мачахъ сіеванъ
 Неста яухъ витезовахъ
 Неста листомъ войска турска,
 Пиличника неутече
 У тренућ' се виде силна
 Глава паше великога,
 Сабля бритка и три пушке
 У владика Петра руке,
 У тренуће србски свви
 Соколови и орлови
 На хилѣде турске главе
 Нѣиномъ мишцомъ посѣкоше
 На даръ вожду понесоше.
 А за другомъ турскомъ войскомъ
 Те побѣже са мегдана
 У погоню поиграше
 И на бари турску войску
 Поломѣну сустигоше,
 Ту ми у ню юришише
 И полѣмъ е широкіємъ
 Прићераше біюћи се
 И не малу крвь люћи,
 Докъ нагнаше силу турску
 На Ситницу скленовидну,
 Када дошли на Ситницу
 Не бы колѣ турской войсцы
 Тражит' мосте и бродове,
 Већ' ње сила у бѣжанъ
 На бриєгу дотрчаше

Ту у воду устрашена
 Безъ узмака ускакаше
 Мостови се многи месни
 Направише утврдише
 Преко воде одъ єднога
 До на другій управъ бриєгъ.
 Што сломѣне турске войске
 Оста остру мачу србску
 То Ситница поморила
 Ту ранише Ибрахима
 Пашу, брата Кара паше,
 И нѣгову шѣху главу
 Ту посѣли ка' му брата,
 Но прискочи Кнежевићу
 Лѣшкополяцъ попе Јово,
 Теръ на плећи пашу диже
 И ранѣна нѣга люто
 Преко воде на ту страну
 Тадъ пренесе и однесе,
 У градъ тврдый Подгорице.
 Са Ситнице Црногорцы
 Славородни нѣомъ задойни
 Вратише се натрагъ своје
 Тврду стану и владицы,
 Пакъ отоленъ шнѣимъ весело
 У свободно своє гнѣздо,
 Отидоше с' вишомъ славомъ
 Но и єдна до тадашня
 Са мегдана црногорска
 Войска дична, славна, хвална,
 Носећ' собомъ знакъ добића
 Главу Кара Махмудъ паше

Арбаніє знатна влада
 И везира цару грозна,
 Са баряцма и осталимъ
 Неизбройнимъ задобићемъ.
 Франца првогъ сынъ великій
 И Виєнне трононосне
 Владацъ збильскій по дѣлима,
 Царъ Леоподъ безсамртно
 Живи славнымъ споминанѣмъ
 У народу црногорскомъ
 За прахъ што имъ даде истый
 У витешку нѣину муку
 Коимъ силу те аждає
 Одъ Бояне тихотечне
 Разкрхаше посѣкоше.
 Докъ витешствомъ и са слогомъ
 Ваше прси Црногорци
 Дишу храбре пофаѣаю
 До толенъ ѣе змай Стамбольскій
 И осталый вашъ противникъ
 Са мегдана бѣжат' стиданъ
 Разбієча чела, главе
 Поломѣнихъ попалѣнихъ
 Хитролетнихъ крилахъ перахъ
 То єдино друго ништа,
 Ваша дѣла сѣйна славна
 Предъ витешкимъ чини свѣтомъ
 Да вѣкови нѣихъ славенски,
 Єданъ другомъ сви предаю
 Са чуѣнѣмъ и с' похваломъ,
 Дичећи се предъ свѣтомъ
 Са мишицомъ славе храбромъ,

Коя танка и нека
 Не преклони вѣчно себе
 Предъ грознѣмъ владцемъ луно
 И великимъ Венеціе
 Кнезомъ Дукомъ упорнѣмъ.

ПѢСМА ДЕСЕТА.

О богинѣ пѣсопѣня
 Аполлона подручнице,
 Коихъ луче свѣтлосяине
 На гласъ лире често теку,
 Сяину зраку баремъ малу
 У мой ума храмъ претавный
 Одправите и бѣсните,
 Да нѣгово представлѣнѣ
 Не обія по мрачности,
 Ка крилата хитра тица
 Кадъ безъ очихъ вѣчнымъ мракомъ
 Лети тражеѣ' непрестано
 Виѣет' сяино лице Феба,
 С' вашимъ нѣжнимъ умнымъ вѣтромъ
 Оджените густу таму
 Са зѣнице мое умне,
 Дайте гласакъ баремъ мали
 Муклой моіой слабой лири,
 Да га сръско ухо чув
 Ђе сръскієхъ витезовахъ
 Нына дѣла безсамртна
 Гласи повъ съ искреносѣу.

Текъ што трудна црногорска
 Бѣше мишца крвь престала
 На мегдане с' Турцма лѣти
 За свободе сѣино име,
 Тек' што бѣху ятагани
 Сѣини мачи и анцари
 Одъ крви се црне турске
 Очистили и отрли, 30
 И яростный улећиват'
 Убойничке прси турске
 Неколико оставили,
 Докъ ево ти нове силе
 Новогъ чуда нечувена,
 Аякчио бичъ свѣту
 Духъ Атилла, Александра
 У своему роди сыну,
 Кога Галла духъ немирный
 К' себе узе и пригрли,
 И метну му властолюбномъ
 Своіомъ рукою свою круну
 На главу му крвожедну,
 Бонапарте мача замахъ
 Све Европе круноносне
 Троне горде и престоле
 У витешку крвь задави,
 Све нѣихъ круне са грабљивомъ
 Рукою Паризъ к' себи узе,
 Те ихъ тури на поносну
 Владаоца свога главу,
 Али тврду трону славе
 Славянина мишца неда,
 Поклекнути ни паднути

Предъ Паризомъ надутіемъ,
 Већъ ње гође сынъ Славенства
 Са свободе роднимъ духомъ
 Пофаћаше и дисаше,
 Свудъ мачъ голый противъ Галла
 Ненасита завидљива, 60
 Изъ ножнице свое трже
 И боеве крволитне,
 На све стране с' нѣимъ запали
 Своіомъ мишцомъ боелюбномъ,
 Докъ с' одъ едномъ поломише
 И спрамъ србске Горе Црне
 Ските хитри галегови
 На Невтунска сѣйна поля,
 Коисема непостоянный
 Еоль бѣше брза крила
 Разширю, растрептлю,
 Да се брже стану с' браћомъ
 Еднородномъ Славянима
 Ђерат' Галла племе гордо.
 Текъ виђеше Црногорцы
 Да имъ сѣверъ глава скитска,
 Са помоћу иде ѡрат'
 Прелакома човѣчества
 Страшна врага ненасита.
 Одма брже са границахъ
 Полѣћеше огнѣвито
 На приморске шесть градовахъ
 Насрнуше соколовскій,
 И с' помоћю боелюбне
 Родне браће Приморацахъ
 Све шесть брже с' крволићемъ,

На юришу освоише.
 И противне неизбройне
 Врхомъ свога остра мача
 Войске многе и главарахъ 90
 Изгубише посѣкоше,
 А остатцы изъ градовахъ
 Спасоше се стиднимъ бѣгствомъ
 Путь Рагузе древне знатне,
 У тай доба стаса флота
 У Конавла лична ушѣ
 Ђе о међи Боке славне
 И Рагузе свакомъ знатне,
 Адриатикъ ломи свое
 Са яросѣу ускиплѣне
 Вале мрачне и брѣгове,
 Ёли више оћутила
 У минути той радости,
 Я какова душа света
 Кадъ Юсифа позна сына,
 Него храбра црногорска
 Кадъ Олега Светослава,
 Праунуке и прапотомке
 Родну браћу Руссе виђе,
 Ђе са њима свое знаке
 И оружѣ громко сљино,
 Дуже Бокомъ Далмаціомъ
 Ђератъ тога кон дугій
 Ланацъ тврдыи начиняше
 Да Европу унь закуе.
 Текъ се русска црногорска
 Непобѣдна войска смѣша,
 Илдріе брже Дука

Триестъ хилядъ войске посла 120
 Све Француза изабрана,
 А Делгога предъ њимъ вѣшта
 Генерала и ратника,
 Црногорце с' врућимъ боемъ
 Да ужене у њихове
 Тврде горе и предѣле,
 А руссиску войску храбру
 Кое мало числомъ бѣше,
 Да са суха края займи
 У њихове громоносне
 Низъ широко море лађе
 По Мармонта властну гласу,
 Паде Делгогъ сидномъ войскомъ
 На дебелый дугій бриегъ
 Међу Бокомъ и Рагузомъ,
 А руссиска црногорска
 Войска станомъ бѣше пала,
 Близу града одъ новаго
 На широка Суторине
 Равна поля и цвѣтна,
 Коихъ круте тврде прси
 Непрестану борбу чине,
 И побѣду одржаю
 Над' яросѣу океана,
 Текъ противне двіе силе
 Ёдна другу видіше,
 Обіе се окренуше
 Ёднахитро противъ друге,
 И у среду круте горе
 Ярославне се састадоше;
 Бой се просу изъ редовахъ 150

Како муња изъ облакахъ,
 Црногорацъ къ земли паде
 И ваятнй русскій егеръ,
 А Франціе сила крену
 Да побѣди и продере
 Ка се свуђе научила,
 Ал' славянска войска неда
 Ласно вѣнце с' поля битке
 Противнику однѣсти,
 И ако е маѣ бѣше
 Веѣъ се бѣе преотважно
 И французску крвцу лѣе,
 Докъ славянски громи с' мора
 Запламѣеше путь Французахъ,
 А гласъ Русса Црногорца
 У едно се хитро сали,
 Ура! юришъ напредъ мужкй
 Сва славенска са витешствомъ
 Распалѣна войска крену
 Путь Французахъ са ярошю,
 Небы кадра мишца Галла
 Одржат' се крволитну
 Подіету славе мача,
 Веѣъ уступи побѣдена
 С' крволитна поля битке,
 А за нѣомъ се пушти хитрый
 Црногорацъ бою вѣштый
 Прозъ рагуска дуга поля
 Густе шуме и потоне,
 Ту Париза неизбройный
 Сынъ погибе и крвь проли
 Одъ славенске бойне руке,

Све области дубровачке
 Приклонише гордость свою,
 Предъ остротомъ пламна мача
 И осѣнкомъ громородномъ
 Одъ барякахъ Русса, Срба,
 Цавтатъ древный на юришу
 Са крвѣнѣмъ освоице,
 Када Делгогъ виѣе храбрый
 Да Славянинъ неуступа,
 Но еднаго нѣга гони
 И французску крвь просилъ,
 Препадѣ се да Бергата
 Крѣпость тврду неуграбе,
 Коя но е Дубровника
 Глава и штитъ громометный,
 На похита в' нѣойзи брже
 Су войникахъ двѣ хиляде,
 Те се у ню сакри тврдо
 Бранит' себе и войнике
 И Рагузе главна града.
 Кадъ Славянинъ прозорливый
 Позна Галла хитру мисо,
 Сву Франціе другу войску
 Угна боемъ у Дубровникъ,
 На полеѣе три хиляде
 Црногорске изабране
 И егерахъ шесть стотинахъ,
 Те на Бергаты и Дельгога
 Ударише неустрашно,
 Ал' се вѣштый войсковоѣа
 Су войникахъ двѣ хиляде
 Неда ласно граду примаѣ

Камо ли га освоити,
 Већ се топомъ огнѣдишнимъ
 И оружјемъ другимъ брани
 Вѣшто храбро безсмертно;
 Но може ли людска слаба
 Сазидати рука крепость,
 Коя ће се одржати
 Предъ витешке прси славе?
 Црногорци и егери
 Јуришъ сложно учинише,
 И шанцеве прве тврде
 Кои бѣху штитъ тврдинъ,
 С' мукомъ тешкомъ и са крвлю
 Освоише и отеше,
 И хиляду войске храбре
 И главарахъ посѣкоше,
 Ал' се Делгогъ са хилядомъ
 Изъ крепости мужкій брани
 Но ни крѣпость ни одважность
 Немогаше нѣга храбра
 Одъ славенска мача скрити,
 Веће града брже сѣнкомъ
 Ратносный барякъ славе
 Прекри крилма и оѣни,
 Делгогъ смртну славу доби
 С' голомъ сабљомъ у рукама 270
 Одъ шарице црногорске,
 А нѣгова листомъ войска
 У тренуће поста храбра
 Руцы славе робомъ гробомъ,
 Текъ славенска еднородна
 Узе войска непобѣдна

Градъ Бергата на јуришу,
 И у нѣму противничкихъ
 Триестъ топахъ убойниехъ,
 Онда топе хитро брже
 Намѣстише обратише
 Путъ гордога Дубровника,
 С' едне стране вождъ вяземскій
 И владика Петаръ храбрый
 Дубровника сташе бити
 Огнѣноснимъ громовима,
 С' друге стране Сенявина
 Мора владацъ, мора витезъ,
 Сипъ на нѣг' морске гrome
 Непрестано едне страшне,
 Страшно оку уху смртну
 Бѣше гледат' то слушати,
 Када топи морски горски
 Бѣху дуге огнѣвите
 У едноме дугу кому ^
 Измѣшали и салили,
 И огнѣне нѣине рѣке
 Кадъ пучина у дебело
 Свое синѣ огледало
 Пола више пола страшнѣ 270
 Людску оку кажеваше,
 И одъ дима огнѣнога
 Што се бѣше подигао
 Одъ гласита топа пушке
 Одъ варошы дубровачке,
 Кою бѣше црногорска
 У прегону с' Французима
 Упала храбра войска,

Пламъ се еднакъ непрекидний
 Бѣше с' пламомъ свеза кругомъ
 Око тврда Дубровника,
 Гласъ хилядахъ ратне ђеце
 Дневно ноћно чуяше се
 Одъ юриша одъ обране,
 Већъ топовска яка зрна
 Бѣху зиде тврда града
 Изъ темеля залюляла,
 И кумбаре огнѣкрилие
 Градъ пламена насукале,
 Већ' жители, войска градска,
 Бѣху тешкомъ глада смрти
 Неставати увъ почели
 Уграбит' се око ела,
 Ка планински ненасити
 Люти вуцы и звѣрови,
 Када мршу едно другомъ
 Изъ яросне руке граби,
 Гласъ се свуда већ' могаше
 Међу войскомъ и грађанма
 Одъ предав чути ясно,
 Да нестаса у махъ истый
 Разярени Мармонтъ Дука
 Су двадесетъ хилядъ войске
 У помоћи Дубровнику.
 Кадъ славенска войска виђе
 Дубровника крепку помоћь,
 На сусретъ іой брже посла
 Петъ хилядахъ србске войске,
 А остала с' русскомъ оста
 Градъ Рагузе у страхъ држат'.

Петъ хилядахъ црногорске
 Сретоше се бойне войске
 Са Мармонтомъ и с' французскомъ
 На рѣке црну мосту,
 Тек' се сташе, бой се роди
 Французъ с' едне, Србинъ с' друге
 Стране оганъ живи усу,
 Рѣке се брже струе
 Бистре с' крвлю измѣшаше
 И црвене сташе тећи,
 И одъ мртвогъ людског' трупя
 Стаде хитре вале ломит',
 Бой три дана све еднако
 Непрестано пламѣе лютый
 С' два бриѣга рѣке бристре,
 Преко нѣ се непрестано
 Два противна густа дима
 Упираху надлећућий
 На нѣхова пушкородна
 Смртъ носећа хитра кола,
 Два оружја трескъ и клепетъ
 Потресаху устрашену,
 Стрмотечность воде ладне
 Тере страхомъ обузета
 Прекидоше често иста
 Природну іой течность чинит',
 Измеђ' двѣ люте силе
 Измеђ' много мртва трупя
 Изподъ страшна плама, дима,
 Кое ратникъ на ратника
 Са яросћу изливаше,
 Него сила вѣшта храбра

Преодолѣ и продріе
 Преко дуга моста рѣке
 С' много крви на юришу,
 Маиѣ число витезовахъ
 Горе Црне поврати се
 К' своіой войсцы кодъ Рагузе
 Али опетъ славомъ ратномъ,
 Те іой каже да с' Мармонтомъ
 Много храбре войске иде
 У помоћи Дубровнику,
 Него да се брже войска
 Сва ныхова у махъ скупы
 Да Мармонта срету боемъ.
 Крепке мишце Славенина
 Войске русске црногорске
 Десетъ хилядъ у редъ стаде,
 Те кодъ тврда Дубровника
 Дочекаше грозна Дуку 360
 Илиріе и Рагузе,
 Алъ нѣгову ярость люту
 Зауоставит' немогаше,
 Веѣъ онъ силомъ неустрашно
 Удри, кину и навріе,
 А врата се Дубровника
 Отворише текъ виѣеше,
 Да имъ иде помоћ' многа
 Са ныховимъ гордимъ владцемъ,
 Црногорска Русска войска
 Измаче се и станъ метну
 На висину дебелого
 Познатога бойма брега,
 Да Французе изъ градовахъ

Поизвуку и измаме,
 Како Мармонтъ виѣе гордый
 Да уступи сынъ Сармата
 Нестави се да га мами,
 Но помисли да уstraшенъ
 Хоѣе бѣжат' безъ обзира
 Предъ оружѣмъ нѣговіемъ,
 Те се с' войскомъ изъ градовахъ
 С' топовима и с' захиромъ,
 Како мрачный облакъ іохну
 И на тврдый станъ славенскій
 Раздражени побіеде
 Бойномъ славомъ кою мяше,
 Да ѣе мачу славенскоме
 Узет' с' врха природну му
 Рупи с' сваке стране снажно; 390
 Ал' славенски неуморни
 Хитри орли соколови,
 Кои вѣнца витешкога
 С' главе пуштит' нигда неѣе
 Докъ Урана име трае,
 Мармонтову силу горду
 Разкрхаю и посѣку
 Топовахъ іой десетъ узму,
 Французъ стравлѣнъ и уstraшенъ
 Одъ мишице Славенина,
 Са мегданскогъ поля умче
 Витальину село мало
 У бѣжанѣ истый проѣе,
 Све гинуѣи крвь люѣи
 На високо вучѣ ждрело
 Опріе се гордый опетъ

Славянину непобѣдну.
 Ту ка игѣ бой крвавы
 Пламъ оружя са яросѣу
 Ужди рука славе, Галла,
 Димъ у диму, пламъ у пламу,
 У томъ бою упорноме
 Съмъ остале войске паде
 Ускоковиѣ Стано витезъ,
 Воевода одъ нахѣ
 Именосне Лѣша храбра
 Зете равне воеводе,
 Црногорцы кадъ виѣше
 Да имъ витезъ и войвода
 Одъ Француза руке паде,
 Увреѣени нападоше
 С' острымъ гвозѣмъ у рукаха
 На редове Галла чврсте,
 Французска се ныхъ витешествомъ
 Сва забуни храбра войска,
 Те смуѣена бѣжатъ трже
 Предъ славенскомъ рукою брже,
 Славенскій є мачъ сѣче
 Докъ є мрачне ноѣи руке
 У дебело мрачна своя
 Скрише нѣдра и осѣнку,
 Црногорцы ноѣно себе
 Станъ савише на Фратарско
 Равно полъ кодъ Дубраве,
 А споредъ ныхъ рускій солдатъ
 Подалеко краемъ мора.
 Него Мармонтъ и Лористонъ
 Совѣтъ хитрый тайно сплету

Да криюѣи с' войскомъ удре
 На станъ войске црногорске
 И владику храбра нѣина,
 Небы ли га изъ ненада
 Како смели распрштали,
 По савѣту и по плану
 Два превѣшта Генерала
 Ударише с' войскомъ своіомъ
 На ратнике гнѣзда србскогъ
 Ал' Французу све за файдю,
 Єрь іошт' сунде шестый сахатъ
 Хода свога небіаше
 Прек' Урана учинило
 На зетирна хитра крила,
 А Французъ се опетъ мало
 С' упорнога поля битке
 Са свомъ силомъ натрагъ врати,
 И ту нѣму мишца србска
 На равному полю узе
 Шестъ барякахъ, шестъ топовахъ,
 Осамъ стотинъ ратне ѣеце
 Офицера и солдата,
 И єднога храбра умна
 Войсковоѣу генерала,
 Али опетъ око пенѣ
 Мармонтъ Дука и Лористонъ
 Спрамъ славенске двѣ войске,
 Црногорцы и Руссацы
 Ноѣно око свой дигаше,
 На мору се Руссъ одвезе
 Црногорацъ станъ измаче
 Споредъ града одъ Новога

На камено храбро село,
 То све навлашъ хитрость вождахъ
 Славенскіехъ све чиняше,
 Да Мармонта далъ с' войскомъ
 Одъ шанцевахъ и градовахъ
 Приодмаме и одвуку,
 Да се нѣма шире буде
 И удуже шнѣимъ керати,
 И да войске обадвѣ
 Виде управъ безъ кривеня **480**
 У градове и шанцеве,
 Ко ће полъ одъ біеня
 Оставити и утећи,
 Ал' Славяннѣ горду Галлу
 Али ови нѣму храбру,
 Мармонтъ гласный и извѣстный
 Кому сайный мачъ и копъ
 У рукахъ бѣше дао
 Царъ Франціе свѣту грозный,
 Да са нѣма вѣнце славе
 На мегданска поля бере,
 Да подъ нѣма храмъ Галліе
 Вѣчно, славно безсамртно
 У людствама трае, живи,
 Текъ Славяне поредъ себе
 У станове неувѣже,
 Крену войску да ихъ гражи
 Да ихъ гони докъ ихъ могне
 С' витешкіемъ окомъ узретъ,
 Брзо прислѣ на извѣстна
 Суторине боемъ поля,
 И на нѣма сретѣ храбре

Двѣ хиляде русске войске,
 Коя но се бѣше дигла
 Да та мами и привлачи,
 Кодъ окола пригорске
 Коя но се бѣше дивно
 Уредила намѣстила,
 Да с' Французма кровь проліе
 Непобѣдну русску войску **510**
 Гада сила одсвудъ стиште
 И оклопи редовима,
 Ал' природна храбрость Русса
 Са оружѣмъ у рукахъ
 Листомъ паде поштено
 Одъ Мармонта неизбройне
 Войске вѣште, учне бою,
 Русса храбра што претече
 То французскомъ умивено
 Приомъ кровлю поврати се
 Све райно и уморно
 У крѣпости новског' града.
 Мармонтъ ноѣцу пренобіо
 На суторска поля дуга,
 На сютра-данъ текъ запламѣе
 Изъ безданахъ источніехъ
 Луче-сипный Титанъ бистрый,
 И животной твари смаче
 Са магнетомъ своимъ сайнимъ
 Трепавице са зѣнище,
 А Ратая мирна зивну
 Да весело важный поса
 На цвѣтне плодоносне
 Нѣве поля, савршуе.

И ратнику мачъ припаса
 И на рамо копѣ припе,
 Гласъ музыки и добоша
 Разасу се у околу
 Западнѣга края змая,
 И узвѣя войску бойну 570
 Са храброшћу распальну,
 Докленъ войску генерали
 Офицпри и главари
 Наявише свуколику
 Путь сръбскога стана храбра,
 Надъ конемъ барякъ ратный
 Вѣяше се и пуцаше
 Са хитриномъ боя жельномъ
 Кадъ владика и главари
 Видѣше тамновидне
 И Капета хуга древне
 Праунуке храбру ѣцу,
 Ње су пѣвцу свога горда
 Са ярошћу разширили
 Обожана њина крила,
 Онда сръбске войске храбре
 Хитру њѣву дрску руку
 На оружѣ поставише,
 Па витешку войсцы рѣчь
 Говорити заузеше:
 „Свакій народъ коемъ прси
 Духомъ храбримъ питаю се,
 За свободу свою личну
 И за драго отачество,
 Дужанъ гинутъ и кровь лити
 Храбрость права докленъ трае.

Она чути ништа ниско
 О себъ не да нити хоће
 На њѣзине бистре уши,
 Већъ докъ живи славомъ хучи, 570
 Кадъ нестане тадъ постане
 Огледало право свѣту,
 У коемъ се духъ храбрости
 Духъ витешства огледуе
 Потомакахъ людства вѣчно,
 Што ѣе ви се примѣръ Гркахъ
 И Римяна доводити,
 Аль сыновахъ Сармаціе
 Коиема безсамртно
 Име даде њина храбрость,
 Веће умне ваше очи
 Обратите па виђите
 Праотацахъ и отацахъ
 Вашихъ дѣла вѣчно славна,
 Кои име и свободу
 Породише отачеству,
 У жвалице пламометне
 Седмоглаве Византие
 Изъ просуте крви свое,
 Њина храбрость духъ вашъ нека
 Славомъ бойномъ крѣпко дигне
 На побуду на витешство,
 Истина е свѣтъ знаде
 Да е Французъ храбаръ и вѣшгъ
 Боевима и мегдану,
 И да га е више броемъ
 У шесторо неголи насъ,
 Мы Французе добро знамо

Онъ се к' томе приучио
 Да добія и побѣѣа, 600
 Али и онъ зна измаѣи
 Ђе на чврстыи духъ наступи,
 А свѣдоцы тога ево
 Неизбройни люти бои,
 Кое шньиме учинисмо
 По Рагузи и по Боцы,
 Са Руссима нашомъ браѣомъ
 А и сами неке путе.
 Садъ намъ трѣба посвѣдочитъ
 Нашу храбрость и витешство,
 Одъ отацахъ наслѣѣну
 А и нама много путахъ
 Показану проѣ душмана
 У боеве и крвѣѣня,
 Бореѣи се за свободу
 И за славу србскогъ гнѣзда
 У томе се на пушкетъ
 Мармонтъ с' войскомъ яви гордый,
 Црногорцы брже мѣста
 За бой лична заузеше,
 И хитрено огнѣсипный
 Кремъ витешкѣи изострише
 Путь французске силе грдне,
 Французъ ходомъ кроткимъ ид
 Одъ добоша нѣговога
 И музике хучне гласне,
 Коя духу витешкоме
 Све некакву славу поносъ
 Обеѣава вѣштимъ гласомъ,
 Само приѣ да онъ хита 6310

К' сраженію крволитну,
 Ђче горе изъ утробе
 И планине вѣценосне
 Поскакую крутимъ гѣломъ,
 У то свирке и музике
 Гласъ се ясный брже прели
 У пушчану еку страшну,
 Французъ рупи како опитъ
 Дочека га Црногорацъ
 На пламъ пушке дугоплави,
 С' обадвѣ храбре стране
 Пушка грми на хиляде,
 С' обадвѣ бойне стране
 Налеѣуе ратникъ хитаръ
 На ратника себе равна
 С' ножевима и с' сабляма
 И са штикомъ бѣлосайнимъ,
 Крепетъ гвозѣа о гвоздию
 Са сипанѣмъ огня стои,
 Пада витезъ и яуче
 Другѣи крвлю ускипѣномъ
 Хити руку мачъ сквасити
 О крви му противника,
 Све еднако безъ престана
 Све еднако безъ одмора
 Двѣ храбре войске ратне
 Безъ одмора крвцу лише
 Одъ изласка сунца сѣйна
 До заласка нѣговога, 660
 Све на едно мѣсто исто
 Ђдна другой неуступи
 Са мегдана стопу земѣ,

Ал' кадъ сунца вѣнаць сѣйный
 Океана западнѣга
 Сияѣ воде загасише,
 Галла храбрость небы кадра
 Ненадморной мишцы славе
 Одржат' се ни усприет',
 Но побѣже стану своме
 На ситорскій равный просторъ,
 Црногораць нѣга гони
 Докъ му ока видъ неступи
 Тавна ноѣца мрачнимъ платномъ
 Теръ шарице горнѣ пуце
 Угледати немогаше,
 Веѣъ се врати у станъ првый
 На Камено одгадъ знатно,
 Па текъ войска србска мало
 Одпочину и вечера,
 Разасу се одъ Новога
 До Требиня града древна,
 Па огнѣве неизбройне
 Честе ужди и наложи,
 Да Француза тиѣмъ у страхъ
 Виши метне и доведу,
 Узъ огнѣве сташе поят'
 И витешка кола водит',
 У коима црногорски
 Сынъ одъ отца чуе, прима,
 Свогъ прадѣда прошла дѣла
 Са витешствомъ окиѣена,
 Провидльивый духъ Мармонта
 Убоя се и помисли
 По огнѣма и пояню

И по звечне пушке гласу
 Да Србима помоѣ доѣ,
 Па нареди войводама
 Да се приѣе бистре зоре
 С' войскомъ крену понайбрже,
 Да сютра-данъ бой кравый
 Ту Славянна нечекаю,
 Но да бѣже приѣе боя
 Путь градовахъ одъ Рагузе;
 Войсковоѣе свога владца
 Са веселѣмъ послушаше
 Срѣ ихъ бѣше люто боякъ
 Србске руке устрашио,
 Па предъ зоромъ сахатъ и по'
 С' войскомъ бѣжат' окренуше,
 Но те вѣрна црногорска
 Изъ главице скрай Французахъ
 Опазила стража хитра,
 Па опали цеферданомъ
 А покличе яснимъ гласомъ:
 „Ко е витезъ црногорскій
 Лацманина сила многа
 Сва побѣже безъ обзира,
 Божа ви е тврда вѣра
 Пріеваре овѣенъ нема
 Него яви како чавка,
 А ево е виѣу чоче
 Са очима спрема мора,
 А ушима чуемъ збиля
 Нису ми оглухнуле,
 Ђе топовска кола шкрипе
 А гурукѣе Французъ крозъ носъ

720

Ние ово у сну море,
 Већ' на ноге соколовскій
 Да е листомъ истражимо,
 Е далеко нѡйзи бѣжат'
 У чизмине ка одрва
 До жалостна Дубровника."
 Скрай огнѣвахъ Црногорацъ
 Хитроногій савъ одрча
 У поћеру за Французма,
 И на брегу дебеломе
 У бѣжанѣ стигоше га,
 И за нѡмъ се отленъ ћера
 Одъ сванућа до мрцана
 Све еднako крвь люћий,
 И на црна ята Французъ
 Крвавъ мртавъ непрестано
 Одъ славенска мача пада,
 Докленъ нѣга градъ Дубровникъ
 У пространа своя нѣдра
 Са гвозденимъ ключемъ сакри
 И заштити одъ витешке
 Славянина руке бойне.
 У ћеранѣ црногорска
 Войска доби неизбройный
 Одъ Француза шићаръ многій,
 Три баряка седамъ топахъ
 И потребе све остале
 Цебахану и захиру
 Што подпоромъ войсцы ходи,
 Пошто србско племе храбро
 Са каменскимъ люћимъ боемъ
 Поукроти и понизи

Духъ Мармонта пренадутый,
 Онда к' Руссма браћи поће
 У бродове громометне,
 Кои јоште непрестано
 Пламъ огнѣный изливаху,
 И ябуке тешке тучне
 На огнѣна нѡина крила
 Пошиляху непрестано
 На тврдинѣ Дубровника,
 Па одмаха три славенска
 Вожда совѣтъ умный чине
 Сенявина и владика
 Црногорскій Петаръ умный
 И Вяземскій князь извѣстный,
 Да се флота дигне силна
 Путь Корчуле и путь Брача
 И на друге тврде граде
 По приморю Далмаціе,
 Да ихъ сломе и прифате
 И Француза страву людствахъ
 Да с' храброшчу изъ нѡихъ гоне.
 Флота брже по совѣту
 На лака се диже крила
 У ню войска русска листомъ
 И србинске три хиляде,
 А остала црногорска
 Бѣш' остала Боку чуват'
 Одъ Мармонта ненасита,
 И рагуске тврде граде
 У тѣсный затворъ држат'.
 Флота с' войскомъ теке доће
 Брачъ, Корчулу на юришу

С' боємъ лютимъ освоице,
 Ђе и мишца црногорска
 Безсамртну славу доби
 За хитрину и витешство
 Предъ Руссима родномъ браћомъ.
 Текъ што войска подъ баряке
 Дугокриле непобѣдне
 Романова славомъ хучна
 Дома сјйна и велика,
 Окрену се далъ брати
 Вѣнце славе са оружѣмъ
 По градовма Далмаціе,
 У то вѣстникъ хитрый стаса
 Изъ Петрова града дична,
 Одъ славенска скиптроносца
 Да е съ Галма миръ утврѣнъ,
 Кои но е сва приморя
 Адриатикъ коя кваси
 Подъ нѣговимъ скиптромъ дао, 810
 Но славянска войска да се
 Свака к' своме отачеству
 Браћа храбра што скоріе,
 Да са Галломъ више кавгу
 Незамећу ни почию.
 Боелюбцу гласъ тай много
 Бы жалостанъ и увреданъ,
 Ал' немаше другче чинит'
 Већ' се дома повратише
 Русси к' Русіи родной земли
 Црногораць к' Црной Гори,
 Пошто станакъ скиптроноснихъ
 На тилзитскій миръ предаде

Далмацію и Рагузу
 И которску Боку дичну
 Подъ желѣзна францускога
 Пѣвца крила прешироко,
 Онда предѣлъ Црногорца
 Сусѣдина лакомога
 На границе свое доби,
 Коємъ мира утврѣнъ
 Нигда свето ніе звато,
 Нит' е друго штогођ' было
 До преваре и хитрости,
 Са коіомъ се поправляо
 Кадъ му гибель ђе грозила
 Текъ да лѣвше преварену
 Противнику мрежу сплете,
 И кадъ свою згоду види
 Да га у ню пріеваромъ 840
 Смрси, сплете изненада
 И своіемъ робомъ зовне.
 Парижъ ладе властномъ рукомъ
 Предѣлъ Боке одъ Котора
 Лористону вожду умну
 И Белтрону духомъ храбру,
 Да области Боке држи
 Подъ Франціе ратный барякъ,
 И да племе црногорско —
 Кое ниска безчовѣчна
 И свободе ненависна
 Политика ненавиди
 И трактатма увѣкъ презрѣ —
 Гледа крвлю или златомъ
 Поклонити подъ Франціе

Крволитный грозный скиптръ,
 Да се тиємъ кровь Француза
 Гласно плати и освети,
 Кою мишца црногорска
 На мегдане многу проли
 Са хитреномъ рукою своіомъ.
 Како дошли два войводе
 И градове по приморю
 Силомъ своіомъ напунили,
 Стали желю врховнога
 Французскога вѣнценосца
 Испуняти са силама,
 Найпредъ племе црногорско
 Пріеваромъ сташе мамитъ
 Луиѣ му пружаюћи, 870
 Не бы л' како за нѣхъ Галлу
 Име славе и свободе
 Дали хитру и продали.
 Црногораць обдареный
 Одъ природе са хитросѣу
 На то Галлу одговара:
 „Требаю намъ ти жутацы
 Докъ свободе у насъ дворе,
 А кадъ бы смо име нѣно
 Изгубили оцрнили,
 Намъ ни животъ тадъ нетреба
 А камо ли штогоѣ' друго
 Безъ чесаше лашнѣ може,
 За нѣхъ свашта можешъ купитъ
 Одъ народа Горе Црне
 Меса доста, сира, рибе
 И звѣради свакояке

Мртве, живе, старе, младе,
 Тице сваке брзолетне
 Што можете чутъ у свіетъ,
 А и неке што є свіетъ
 Нити чуо, нитъ видіо,
 Алъ свободу главе дражу
 Ко спомене да купує
 Они нама очи вади
 У живо насъ срце бодє,
 Очима се нашієма
 Онъ претвори и кажує
 У крвничкій ступаць крви,
 Найболъму пріятелю
 А камо ли противнику 900
 Кои нама то спомене,
 Слаѣ бы се крви нѣму
 Напоіо него вина
 Некакога немирнога
 Одъ Шампанѣ и Токає;
 Божа ви є вѣра тврда
 По сто путахъ непреломна
 Сви ме чуйте вы Французи,
 Я познаємъ вашу миса'
 О лисице пріеварне,
 Акъ оставитъ то неѣете
 Састанка ни више нема
 На пазаре трговиномъ,
 Него пушку по срієди
 Па боеве сютра брже
 Меѣу собомъ да почнемо,
 На нѣхъ ѣете вы познати
 Црногораць како любї

Отачество и свободу.
 Кадъ Французи видіеше
 Да имъ злато непомага
 Противъ тога, кога држи
 Спрамъ свободе земльомъ мртвомъ,
 Онда тіемъ путемъ истимъ
 И іоштъ едно покушенѣ
 Учинише са хитросѣу.
 Одъ Рагузе Дука дође
 У Котору древну граду,
 Те са писмомъ пріятельства
 На састанакъ зовну себе
 Боемъ славне Горе Црне
 Нѣ владику и главаре,
 Да имъ духу срцу каже
 С' изговоромъ громогласнимъ
 Величаство, силу, важность,
 Коимъ грми и слави се
 Бичъ Европе, страхъ Азіе,
 Изтребитель просветитель
 Земль, царства и народахъ
 И Франціе подручне му,
 Мармонтово краснорѣчѣ
 Напунѣно фигурама
 Величаства и витешства
 И на езикъ нештеѣенѣ
 Злата, сребра, части, чина,
 Све бы една багатела
 Намѣреня заплетена,
 Позна Галла срска бистрость
 Па му на нѣихъ одговара
 Господине Дука чуй насъ:

„Нестраши насъ величина
 Ни могуѣство Бонапарте,
 Еръ мы страха неимамо
 Одъ оружа ничіега,
 А камо ли одъ ріечихъ
 Кое вѣтромъ дођу, прођу,
 И приѣ смо мы слушали
 Громогласне празне рѣчи,
 Кое гласе людска уста
 Ка пеѣина кадъ безумна
 Некаквіемъ вѣтромъ хучи
 Да е страшно уху слушатъ,
 По нѣ еки бы се рекло
 Да лавове и тигрове
 Прозъ яростна ждере уста,
 А кадъ іой се на вратима
 Дрктаюѣи попримакнешъ,
 Онда видимъ с' удивленѣмъ,
 Да мушици найманьойзи
 Ніе кадра вредъ учинитъ
 А камо ли ячой ствари.
 Обичай е у Туракахъ
 Люде страшитъ ка и у васъ,
 Називаюѣ свога цара
 Братомъ сунца, сыномъ неба,
 Намѣстникомъ небовладца,
 Сунцемъ правде, Падишахомъ,
 И никоме непобѣднымъ
 Громометнимъ Шегиншахомъ,
 А када се Турцы с' нама
 Боевима ѣе поиграй,
 Мы ихъ свуда то се знаде

Сломи, скрай и посьцы.
 Што намъ благо обећаешъ
 Нити смо се шнѣимъ родили
 Нити ћемо шнѣимъ умрети,
 Млого благо чини чойка
 Своимъ робомъ неваляла,
 И одъ жене те рѣаве
 Слабієга и горега,
 У свашто му предъ очима
 Смрть казуе и представля,
 Онъ се страши безъ затвора
 На свободный воздухъ дахнутъ,
 Онъ кадъ водомъ ногу скваси
 Шестъ грозницахъ уфате га;
 А мы фада якомъ Богу
 И овоме те обичай
 Овай у насъ поставіо,
 Одъ смрти се небоимо
 Єре знамо свакъ ѣе мріеть.
 Найячій намъ и найлюбіи
 Вѣтаръ шкоде датъ неможе
 Макарь голи по нѣмъ ишли,
 А снѣгъ є и градъ нама
 Ка цвієће одъ пролећа
 Све однако драгъ и міо,
 Єръ по нѣму намъ є срне
 Єленове и кошуте
 Изъ пушакахъ лашнѣ бити,
 Па насъ видишъ ка' смо здравъ
 А безъ здравля и поштєня
 Све є ништа на свієту.
 Господине Дука слушай!

Мы мишлясмо да насъ зовешъ
 За мирноћу и за добро
 Како наше, тако твоє,
 А о томе кадъ насъ зовешъ
 С' богомъ остай неста збора
 Трговине и састанка
 Међу нама и Французма,
 Па оружя имашъ доста
 Хайде к' нама непозни се,
 Да єданпутъ извадите
 Ту изъ главе миса' горду,
 Да немучи ваше главе
 Тражећ' нѣойзи замршеный
 Край кои се неће наћи
 Безъ крвава мача руке,
 Мы смо Срби ближи рати
 Него мира у три пута,
 Су чиме насъ гођъ задієшъ
 На све смо ти свако доба
 Одговоритъ мы готови,
 Почнешъ ли насъ пріятельскимъ
 Дозивати тихимъ гласомъ
 На нѣм' ћемо одговоритъ,
 Почнешъ ли насъ пушке гласомъ
 Дозивати смртоноснимъ,
 Гласу ѣе се нѣ одзиватъ
 Єрбска пушка докленъ трає,
 Него Дука с' богомъ остай.
 Петаръ хитрый и главари
 Вратише се дичну гнѣзду,
 А зачуђєнъ по сахата
 Оста Дука прозорливу

Храбру духу Црногорца,
 Па разлюћенъ и затакнутъ
 Главарима Горе Црне
 Позва к' себе генерале 1050
 Лористона и Белтрона,
 Па имъ лютимъ каже гласомъ:
 „Брже силу окрените
 Коя ви е зато дата,
 И мравинякъ тай маленый
 Кои се е са свободомъ
 Подигао и опіо,
 Некъ француска нога счепъ
 И са лица землѣ истре,
 Ко се оно усудио
 С' нечувенимъ спрамъ насъ гласомъ
 Име тога брукат', хулит'
 И нѣму се подсмѣхиват',
 Одъ коегъ се мача остра
 Тресе свіетъ подуранскій
 Ка пучина валовита
 Предъ вѣтровахъ владоцемъ,
 Одъ кобга три діела
 Дркте свѣта устрашена
 Четвртый му робомъ служи.“
 Храбри вожди начальника
 Послушаше како муња,
 Одъ градовахъ приморскихъ
 Покренуше силну войску
 Путъ витешке Горе Црне,
 И са силомъ брже болѣ
 Досукаше на Браиће
 Црногорско погранично

Храбро село и ваятно,
 И живіемъ но са крвлю, 1080
 Нѣга огнѣмъ попалише,
 Но гласъ хитро свудъ полеће
 Крозъ планине црногорске
 Да Браиће Французъ ужди,
 Други ратникъ нейма каде
 У бою томъ потрчати,
 Већъ чобани изъ облыжныхъ
 Слећеше се с' горахъ брзо,
 И са жельомъ ратномъ на бой
 Три стотине нѣхъ удари
 На Француза боемъ славна,
 Бой огнѣный три сахата
 Два витешки противника
 Гонѣій се прозъ Браицке
 Опальке и кућишта,
 Све единако продужаху
 Немогаху едни друге
 Изъ мрачнѣхъ метеризахъ
 Изѣрати ни прогнати,
 У то двѣсти іоштъ бахнуше
 Дичне горе чобанинахъ,
 И ватрено насрнуше
 Петъ стотинахъ црногорске
 Ратне ђеце на Француза,
 Троеструке редове му
 Крвлю црномъ узмутише
 Узмећеный Французъ плећи
 Тадъ обрати стидно бѣжат',
 А орлови Горе Црне
 Облећеше нѣга горда

Са хитриномъ нѣма родномъ
 По ваздашнѣмъ обичаю,
 Докъ у Будве градъ маленый
 Остатакъ имъ пушке мача
 Уѣраше затворише,
 Ту Француза коликъ игѣ
 Предъ Србина мишцомъ ничкій
 У прахъ гордимъ челомъ паде,
 И одъ дневи тога страшна
 Крволита и гласита,
 У комъ Галла намѣренѣ
 Црногорскій мачъ прекиде,
 Боеви се непрекидни
 Упалише крвотечни
 Међу Французомъ и Србиномъ
 По приморю питомоме,
 Али свагда Галла сила
 Предъ хитреномъ србскомъ рукомъ
 Спасенія себе бѣгствомъ
 У тврдинѣ и градове
 Одъ приморя налазаше,
 Непрестано одъ витеза
 Крвь течаше прозь приморска
 Села, поля и дубраве,
 Прозъ вароши низъ бедеме
 Данъ свакои бой допадне
 Са Србиномъ храбрый Французъ
 Продужаше и вођаше,
 А одъ подне шнѣмъ се грли
 Піюћу кафу, чоколату,
 Мрко вино и ракію,
 Причаюћи еданъ другомъ

Са похваломъ ратна дѣла
 Свога духа свое мишце,
 Шестъ годинахъ тако међа
 Црногорска и Французска
 Све еднако свое знаке
 Са витешкомъ крвлю кваси,
 Докъ се роди у безсиртне
 Олимпове владоце,
 Божествена всемогућа
 Воля, миса' и хоћенѣ,
 Узвисити родъ Славяна
 Више людског' сваког' рода,
 И докъ сузе, крвь народня
 И неправда неизбройна
 Обратише гнѣвъ и лютость
 Титанове шѣри свете
 На Французско племе гордо,
 Те га справи подъ руссикій
 Мачъ и копѣ и стріелу,
 Да славенска мишца свети
 Крвь просуту ріекама
 Правог' людства по свой земљи
 Славолюбномъ рукомъ Галла,
 Црногорско племе храбро
 Текъ што зачу и разумѣ
 Да Бонапартъ силу крену
 Помрачити вѣчно сѣйну
 Унучади Рурикове
 Славу никомъ непомрачну,
 Тада брже црногорски
 Соколови налећеше
 На градовахъ шесть приморѣмъ,

С' приморацахъ припомоћу
 Са людскога многа меса
 Све шесть брже на юришу
 Одъ Француза уграбише,
 Опета се сва мегданска
 По Рагузи равна поля
 По првоме обичаю
 Сташе црномъ крвлю топит',
 Шанцеви се свуда стари
 Много тврди обновише,
 А мрамора смртни знацы
 Хиљадама сташе ницат'
 Одъ Француза и Србина,
 Но кадъ гордый скиптаръ круна
 Славе жедна Бонапарта
 Паде у прахъ стрмоглавце
 Предъ романскимъ громометнимъ
 И високосайнимъ трономъ;
 И када се скиптроноси
 Паризъ гордый неприклонный
 Сави главомъ, стопи свога
 Великога побѣдника,
 Павловога вѣнценосна
 Храбра сына и безсмртна
 Паризъ мира разрушитель, 1200
 Мира поста обновитель
 По парижкомъ миру знатну,
 Александеръ важномъ рѣчю
 Башъ владицы Црногорцма
 Храбрость нѣину похваляюћ'
 Наредіо и рекао:
 Да предаю све приморѣ

Аустрискомъ двору древну
 А да с' они храбри врате
 У свободный предѣлъ нѣиовъ,
 То владицы и главарма
 Врло мучно, тешко было,
 Ал' иначе неимали
 Штогоћ' друго урадити,
 Већ' славенску главу брже
 Послушали по нѣ воли,
 Оставише листомъ Боку
 И Приморѣ свеколико,
 Отидоше у витешкій
 Црне Горе предѣлъ дичный,
 Те се моле великоме
 Свободе имъ хранителя,
 Кои имъ трне у нѣо свету
 Свак' имъ крвлю врућомъ плаћа,
 И то ће быт' докъ узтрае
 Гори Црной име дично,
 И Европа докъ цамію
 На храмъ правы не бы людства
 Преокрене и обрати,

A229

БЪОГРАДЪ.

Нъгова свѣтлость владаюћий князь сръбскій **Александръ Караѳорѳевићъ**, 5 кнѣ.

Нъна свѣтлость госпожа **Персида А. Караѳорѳевићъ** княгиня сръбска 3 кнѣ.

Сіятелный княжевићъ **Петаръ А. Караѳорѳевићъ**, нишана ифтихара кавалѳръ 3 кнѣ.

Сіятелный княжевићъ **Андрія А. Караѳорѳевићъ** 2 кнѣ.

Сіятелна княжевна **Клеопатра А. Караѳорѳевићъ** 2 кнѣ.

(Изъ княжеске канцеларіе)

Г.Г. Алекса Симићъ, княжески представникъ и попечитель иностранн дѣла 5 кн. **Тимотей Кнежевићъ** начал. внутр. одѣленія, **Іованъ Мариновићъ** начал. иностран. одѣлен. 3 кнѣ. **Филиппъ Христићъ** нач. суд. одѣл. **Димитріе Матићъ** секретарь иностран. одѣлен. 2 кнѣ. **Милославъ Протићъ** столонач. ин. одѣл. 2 кн. **Марко Поповићъ** столонач. внутрен. одѣл. **Іованъ Николићъ** столов. суд. одѣл. **Люб. А. Петрониѣвићъ** проток. ин. одѣл. кавалѳръ 3 кнѣ. **Д. Динуль** за сына **Данила** 2 кн. **Павле Х. Тривковићъ** архиварь, **Миланъ Ђ. Стоићевићъ** регистраторъ ин. одѣл. **Миланъ Янковићъ** регистраторъ вн. и суд. одѣл. **Ђорђе Николићъ** експедииторъ, **Коста Х. Селаковићъ** практикантъ.

(Изъ Совѣта.)

Г.Г. Стефанъ Стефановићъ предсѣдатель Совѣта, **Стефанъ Стояновићъ** членъ, **Павле Станишићъ** чл. **Ефремъ Ненадовићъ** чл. **Стефанъ Марковићъ** чл. **Алекса Янковићъ** чл. **Іованъ Вельковићъ** чл. **Илія Новаковићъ** чл. **Стоянъ Іо-**

вановић чл. Єремія Станоевић чл. за сынове Драгутина и Любомира 3 кн. Гаврило Єремић чл. Мильца Трифуновић чл. Яковъ Живановић први секретаръ, Александеръ Ђурић втори секр. Симеонъ Весовић стодонач. за сына Петра. Јованъ Цимић експедиторъ.

Г.Г. Димитріе Јокић рачунов. први, Симеонъ Протанъ стодоначалникъ поп. фин. Александеръ Лазаревић втори рачуноиспитатель поп. фин. Милованъ Спасић управитель основны школа, Петаръ Радойловић поручикъ, Илія Новаковић прота бѣоградскій, Сима Нешић маіоръ и ађутантъ каяжескій, Станойло Петровић подполковникъ и началникъ окр. краг. Коста Ненадовић поручикъ аргилѣріе, Миланъ Давидовић секретаръ поп. финансиє, Симеонъ Божић штабс-капетанъ и помоћникъ нач. крагуев. Радисавъ Николић капетанъ и командиръ ескадр. коняа. Груя Мишковић поручикъ прве роте прв. бат. у Крагуевцу, Миланъ Даниловић штабс-капетанъ и ађут. княж. Стефанъ Мильковић подполковникъ и команд. артилѣріе, Стойко Павловић подпоручикъ кавалѣріе, Марко Дабић началникъ окр. бѣоградскогъ, Коста Матић воен. ком.

(Уписани у Читалишту).

Читалиште бѣоградско.

Г.Г. Јованъ Гавриловић, Данило Данић, Антоніе Крагуевић осмотритель читалишта, Миланъ Ђ. Миличевић, Милія Марковић истор. живописацъ, Радуль Спакић тр. год. богословіє слушатель, Савватіе Делић богосл. слушатель, Р. П. Дамяновић помоћникъ поп. правос. и просвете, Ђ. Нивић, Никола Ђ. Петровић секретаръ камараніе, Обрадъ Михаиловић парохъ бѣоградскій, Миланъ Бучовић слушатель III год. права, Єздамиръ Р. Чекић слуш. III год. богосл. Станиславъ Јовановић I год. правословъ, Петаръ Црвчанинъ слуш. I год. права, А. Чварковић проф. гимназіе, Тодоръ Сретковић трговацъ, Ар-

сеніе Павловић трговацъ, Спиридонъ Перини лѣкаръ, Н. Христић, Мияило Н. Х. Стоило Бугаринъ, Јованъ Яковлѣвић слушатель I год. естествены наука, Димитріе Ђ. Главинић трговацъ, Антоніе Радивоєвић, Ђорђе Аћимовић, Павле Х. Євтимјевић, Матія Банъ, Јованъ Антић быв. капућехая у Цариграду, Євтиміе Аврамовић, Миланъ Мат. Крайнић, Коста М. Радовановић трговацъ, Јованъ Мостић трговацъ, Коста Д. Пешика трговацъ, Ђорђе Докић лебцедеръ за сына Лазара, Коста Стевчић трговацъ, Риста Попадић трговацъ, Константинъ Х. Димитріе Рашо, Вуле Богдановић членъ управит. вароши Бѣограда, Јованъ Марковић трговацъ за сынове Тихомиля и Марка, Арсеніе Попозић питомецъ воєне школе, Ђорђе Цветковић учитель барошев. окр. беогр. ср. кол. Григорій Герасимовић парохъ барошевачкій, Стеванъ Лукић канцелиста поп. ви. дѣла за сыновца Луку, Јованъ К. Поповић трг. за сына Светолика, Школа Куртовић питомецъ воєне школе, Стеванъ Здравковић пит. воєне школе, Димитріе Ђ. Кумануди трговацъ, С. Д. Давидовић, Алекса Ж. Райковић трговацъ, Никола Шоповић за сына Косту, Александеръ Краиновић Помоћ. прав. аптеке, Спиридонъ Д. Трица, Петаръ Србић богословъ II лѣта, Херцеговацъ, Мияило Панић, Антоніе Паіовић за сына Арсенія, Груица Ивановић II казн. поп. фин. Павле Вексѣй учитель кладовскій, Новица Лазаревић парохъ бѣоградскій, Павле Јовановић чизмарскій майсторъ.

69.

(Скупіо Вићентіе Станисавлѣвић).

Г.Г. Атанасіе Георгіевић протоколиста конзисторіе, Данило Поповић протоѣакопъ, Коста Илић ѣакопъ, Савва Јовшић протосинѣлъ и професоръ Лицеа, Игњать Станимировић професоръ Лицеа, Сергіе Николић, профес. Лицеа, Коста Бранковић професоръ философіе, Л. Шпанић професоръ трговачке школе, Јованъ Дерокъ краснописа професоръ, Јованъ Димовић професоръ, Андрија Јовановић слушатель II год. права, Ђорђе Благоєвић слу-

шатель I год. права, I. Кумануди, Димитріє Данићъ, Матія Карамарковићъ слушатель VII разряда, Ахимъ С. Чумићъ слушатель VII разряда, Ёфремъ Станковъ Параћинскій ученикъ III гимн. разряда, Владимиръ Здравковићъ учен. III гимн. разряда, Юванъ Николаєвићъ ученикъ III гимн. разряда, Юванъ Б. Стояновићъ родомъ изъ Босне ученикъ I гимн. разряда, Тодоръ Симићъ пандуръ, Радванъ Пеићъ слушатель естествены наука, Удовица Чубре Чойковића Черногорца за сына Драгишу, Павле Илићъ аптекаръ, Юванъ Савићъ рачуноводитель, Милошъ Миоковићъ штабс-капетаъ, Костантинъ весел. Доловацъ ученикъ гимназіе, Станое Николићъ калфа шећердискій.

свега 28.

(Скупію Димитріє Теодоровићъ).

Г.Г. Гаврило Поповићъ архимандритъ, Лука Павловићъ управитель гимназіе и трг. школе, Захъ управитель артиљериске школе, Атанасіє Пенадовићъ членъ апелаци. суда I одѣл. Тома Катвићъ предсѣд. ап. суда за себе и сыновца Николу 2. Атанасіє Вукићевићъ чл. ап. с. I од. Коста Плякићъ чл. ап. с. I од. Милое Божићъ чл. ап. с. I од. Ёвтиміє Угричићъ предсѣд. ап. суда II од. Филипъ Христовићъ архитектъ и проф. лицеа, Ламбъ проф. кеміе, Алекса Стойковићъ слуш. III год. права, Арсеніє Ристићъ слуш. III год. права, Младенъ Ж. Радойковићъ слуш. II год. права, Атанасіє Пантелићъ слуш. II год. естествены наука, Стефанъ Николаєвићъ слуш. II год. естеств. наука, Димитріє Поповићъ слуш. I год. естествены наука, Коста Паунковићъ, Панта Новаковићъ подпоручикъ и ађутантъ военный, Петаръ Новаковићъ ученикъ III основ. разряда, Ђорђе Обрадовићъ ученикъ V разряда гимназіе, Димитріє Ђ. Протићъ ученикъ III разряда гимназіе, Петаръ Срећковићъ ученикъ 4 основ. разряда, Вениаминъ Милисавчевићъ ц. к. наредникъ, Медхисодекъ Поповићъ монахъ, Илія Верчевићъ, Римлянинъ трговацъ, Михаилъ Арсенієвићъ трговацъ, Риста Лазаревићъ служ. втори одѣ апелацие, Алекса Кулићъ калфа магазицискій.

свега 30.

(Скупію г. Таса Поповићъ кафеѣія).

Г.Г. Міяило А. Симићъ канцелиста прв. од. апелацие, Тодоръ Ковачевићъ трговацъ, Ђорђе Ђукъ трговацъ Сарайлія, Живко Т. Илићъ магаз. за брата Глишу, Ђорђе Рушчуклићъ магазиція, Арсеніє Лукићъ трговацъ 5 кнѣига, Браћа Рајовићи, Димитріє Јоксићъ слуш. прве год. права, Ђорђе С. Чоковићъ трговацъ, Милошъ Ювановићъ 2 кнѣг. Тодоръ Анићъ 2 кнѣ. Тодоръ Тоскићъ Лиферантъ 2 кнѣ. Бока С. Мильковићъ трговацъ, Марко Бришошъ трговацъ, Янаћъ М. Ђикадія за кѣеръ Анну, Анастасъ Кузмановићъ, Юванъ Симићъ Печатникъ правителственне кнѣгопечатниъ, Неделько Стойшићъ. Теодоръ Саввићъ изъ Црнућа горњи, Димитріє Палавлєвићъ трговацъ, Риста Саввићъ магазиція, Спаса Теодоровићъ, Живко Димитрієвићъ амбар. ђумрука бѣоградскогъ, Вучко Божићъ магаз. за сына Димитрія, М. Марковићъ протоколиста военногъ одѣл. при поп. внутрєни дѣла, Никола Марковићъ трговацъ, Неша Наумовићъ Иродъ, Милошъ Илићъ фабрикантъ ликера, Юванъ Илићъ поднаредникъ прве рот. прв. баталіона, Обрадъ В. Нинковићъ Албанезъ, Риста Игњатовићъ магаз. Дамянъ и Кузманъ браћа Црни, Стефанъ Кузмановићъ, Стефанъ П. Баяло, Юванъ Р. Петровићъ магаз. Ёремія Аксентієвићъ рачуноводитель екон. зав. у Топчидеру, Сима Ювановићъ магаз. Петаръ Ђорђевићъ трговацъ за сына Миту.

свега 44.

(Скупію г. Филипъ Н. Глогићъ).

Г.Г. Матія Матићъ предсѣдатель варошкогъ суда, Савва Христићъ членъ варош. суда, Тодоръ Огњановићъ членъ варош. суда, Дим. Ганчићъ секрет. вар. суда, Марко Матићъ прв. писаръ вар. суда, А. Ђурићъ кнѣговод. за кѣери Христину и Драгу, Петаръ Маринковићъ протоколиста за супругу Агапію, Филипъ Ракићъ Регистраторъ, Панта Бесарићъ трећи писаръ, Петаръ Марковићъ трећи писаръ, Тома Богоєвићъ экспедиторъ, Петаръ Николићъ практикантъ, Марко К. Пешика практикантъ, Василіє Н.

Костићъ практикантъ, Михаилъ Јовановићъ практикантъ, Стефанъ П. Јовановићъ практикантъ Бугаринъ изъ Ески-зара, Тодоръ Петровићъ одація, Ђорђе Лазаровићъ целу-ляръ, Панта Мађаровићъ пандуръ за сына Петронія, Ђорђе Владимировићъ Бугаринъ изъ Габрова, Петаръ Шљи-вићъ.

Г.Г. Правобранители грађанскій права: Вениаминъ Розмировићъ, Ђорђе М. Давидовићъ, Ђорђе Станковићъ, Јосифъ Миовићъ, С. Ђурђевићъ, Јованъ Познановићъ, Ни-кола Димитријевићъ агентъ, Михаилъ Николићъ трговацъ изъ Панчева. свега 29.

(Скупіо г. Урошъ Романовићъ писаръ суда окр. бѣогр.)

Г.Г. Михаилъ Георгијевићъ предсѣдатель суда окруж. бѣогр. Спаса Миловановићъ чл. окр. суд. беогр. Ненадъ Јовановићъ секретаръ с. окр. беогр. Милошъ Ранковићъ архив. с. б. Петаръ Лукићъ писаръ, Коста Атанацковићъ, Стоянъ Константиновићъ, Јованъ Ђирићъ, Любомиръ Пе-тровићъ, Міяило К. Петровићъ практиканти, Марко М. Ђорђевићъ канцелиста апелац. друг. одѣленія, Реля Пе-тровићъ. свега 12.

(Скупіо Василіе Маћићъ ученикъ првогъ разряда гимназ.)

Г.Г. Петаръ Селићъ ученикъ пет. разряда, Атанасіе Карацићъ ученикъ друг. разряда, Никола Остоићъ уче-никъ трећ. разряда, Григоріе Гавриловићъ ученикъ трећ. разряда, Јанко Поповићъ ученикъ друг. разряда, Коста Вукотићъ учен. друг. разряда, Браћа Андоновићи уче-ницы друг. разр. гимн. Дамянъ Армашъ ученикъ другога разряда, Сава Димитријевићъ учен. друг. разряда, Стоянъ Николићъ ученикъ друг. разряда, Стоянъ Николићъ учен. друг. разряда, Нићиворъ Младеновићъ учен. друг. разр Тодоръ Ђорђевићъ трговацъ изъ Албаніе, Коста Мићићъ ученикъ трећегъ основ. разряда, Петаръ Јовановићъ уч. трећ. основ. разряда. свега 14.

(Скупіо г. Младенъ Павловићъ практ. поште).

Г.Г. Тома Живановићъ управит. пошта, Михаилъ С. Маюрацъ практик. пошта, Сретенъ Маринковићъ практик. пошт. Петаръ Спасићъ прв. практ. пош. Петаръ Молеро-вићъ слуш. поез. за брата Любишу, Антоніе Богичевићъ, слуш. поез. Коста Ристићъ слуш. поез. Јосифъ Здравко-вићъ слуш. поез. Живко Димићъ калфа бакалскій, Риста Јовановићъ писморазн. поште београд. свега 10.

(Скупіо г. Ђорђе Јовановићъ Буйдићъ прак. суд. окр. бѣо.)

Г.Г. Стефанъ Магазиновићъ предсѣдатель врхов. суд. подполков. и кавалѣръ, Цветко Раіовићъ членъ врховногъ суда, Бошко Тадићъ членъ врховн. суда, Ђорђе Петро-вићъ секрет. врх. суда, Вениаминъ Розмировићъ право-бранит. грађ. права, Тома Ковачевићъ секретаръ начашн. окр. београдскогъ, Коста Х. Брзаковићъ пис. нач. окр. беогр. Марко Јокићъ правобранитель грађан. права, Коста Райковићъ званич. управ. поштан. Георгије Николићъ друг. пис. суда окр. београд. Стеванъ Ђ. Ясеничанинъ канцел. совѣта, Ђ. Живановићъ прак. врх. суда, Јованъ Ст. Вель-ковићъ практ. суда врховногъ, Василіе С. Поповићъ од-правникъ сръбскій новина, Савва Теодоровићъ лончаръ за сына свогъ Васу, Стоянъ І. Буйдићъ трговацъ, Михаилъ Стефановићъ трговацъ, Алекса Павловићъ калфа трговачк. Милошъ Јовановићъ тамничаръ суда окруж. београдскогъ, Радованъ Костићъ пандуръ суда београдскогъ. свега 20

(Скуплѣни одъ Аксентія Міятовића Колубарца слушателя трећегъ грам. разряда)

Г.Г. Слушатели трећегъ грам. разряда: Илія Лю-бичковићъ за брата М. Лазаровића, Петаръ М. Топало-вићъ, Павле Тодоровићъ Болгаринъ, Стефанъ Станковићъ, Сава Р. Петровићъ за Лишу, Риста Н. Бадемићъ за се-

свѣдѣннѣ Любицу, Александеръ Вуковићъ и Иванъ Марковићъ ученицы другоѣ грам. разреда, Милошъ Симоновићъ и Аксентіе Поповићъ, Миланъ Видаковићъ и Стефанъ Симићъ за брата Ђорѣа ученицы друге год. богословіе, Неделько Христићъ Бошнякъ учен. трећ. р. основ. Милошъ Ђорђевићъ трговаць ср. колубар. Стефанъ Маринковићъ абаѣя, Миланъ Андреевићъ кал. терзискій окр. ужич. ср. рачан. изъ села Радовца, Милошъ Веселиновићъ ученикъ послено-трговачкоѣ училишта, Пауиъ Ж. Станишићъ изъ села Дудовице среза колубарскоѣ калфа трговачкій. свега 18.

(Скупљени одъ Марка Якшића ученика прв. гимн. разр.)

Г.Г. Дамянъ Армашевићъ ученикъ прв. гим. разреда, Сава Димитријевићъ учен. прв. гим. разр. Светозаръ Тодоровићъ учен. прв. гим. раз. Любомиръ Тодоровићъ уч. прв. гим. раз. Димитрије Стоилковићъ учен. прв. гим. раз. Тодоръ Поповићъ уч. прв. гим. раз. Борисавъ Михаиловићъ уч. прв. гим. раз. Василие Гмизовићъ уч. прв. гим. раз. Ђорѣе Нешићъ слушатель реторике, Милошъ Влайковићъ слуш. реторике, Михаилъ Марковићъ слуш. ретор. Василие Трифуновићъ практ. контрол. Добросавъ Еремичъ, Живко Ђ. Жуевићъ, Живко Поповићъ, Ђорѣе Херкаловићъ, Обрадъ Михаиловићъ, Благое Исаиловићъ, Пауиъ Науновићъ, Миланъ Благоевићъ слушатели богословіе, Павле Церовићъ, Сима Спасићъ ученицы четвр. основ. разреда, Милорадъ Поповићъ, Ранко Ж. Глишићъ богосл. трећегалѣта, Велимиръ Радойковићъ майст. терз. Павле Ђукићъ, Янићіе Поповићъ, Аксентіе Протићъ свршаваюћи богосл. Филипъ Зорићъ слуш. тр. год. богословіе, Милошъ Смилянићъ слуш. друг. год. богослов. Тодоръ Поповићъ сл. прв. год. богосл. Михаилъ Радуловићъ свршаваюћи богословъ.

Г.Г. Д. Црнобараць нач. правос. Д. Томићъ столон. С. Петровићъ, Стефанъ Поповићъ парохъ топчидерскій, М. І. Барловаць, Н. Ж. Райковићъ, Т. Марковићъ, М. А.

Симићъ, Библиотека поп. Просвѣте 2 кн. Јованъ Јанковићъ, Владимиръ Стояновићъ, Димитрије Радовановићъ.

АЛЕКСИНАЦЪ.

(Скупіо г. С. Лонгиновићъ писарь суда).

Г.Г. Јовица Николаевићъ окр. начал. подпол. кавалѣръ и почетный аѣутантъ княж. за сына свога Јосифа учен. Мияло Христовићъ предсѣд. суда, Милойко Ивковићъ членъ суда капетанъ, Пауиъ Маринковићъ членъ суда, Лонгинъ Кишвалубаць чл. суда, Неша Стефановићъ помощникъ начал. капетанъ, Ефремъ П. Барловъ секретарь суда, Вуде Јанковићъ писарь начальничества, Станое Стефановићъ старіи писарь суда за сына Петра, Сима Глигоріевићъ, Стефанъ Лонгиновићъ за супругу Анку, Јованъ Милосавлѣвићъ практ. суда за сына Александра, Василие Теодоровићъ докторъ и директ. карангина. свега 13.

ЛОЗНИЦА.

(Скупіо г. Ефремъ Васићъ рачуновод. суда).

Г.Г. Јосифъ Куртовићъ помоћ. начал. Милько Марковићъ чл. суда, Сима Б. Михаиловићъ секрет. суда, Петаръ М. Перуничичъ прв. пис. суда, Станое Илићъ друг. писарь суда, Павле С. Павловићъ практ. суда, Миланъ І. Мићичъ, Любомиръ С. Јовановићъ, Никола І. Бабовићъ, Алекса І. Поповићъ практиканти суда, Илія Давидовићъ практ. начал. Милошъ Арсениевићъ адвокатъ, Риста Панићъ трговаць, Милошъ Јовановићъ ученикъ четвр. основ. разреда, Урошъ Милинковићъ Штитараць. свега 15.

(Скупіо г. Миланъ Јоксимовићъ писарь суда).

Г.Г. Ђорѣе Ездирировићъ поштарь лозничкій, Райко. Рувидићъ влађи учит. лозничкій, Владимиръ Васићъ уч.

прв. раз. пол. шаб. Петаръ Миловићъ уч. тр. раз. осн. уч. лознич. ученицы другоу разреда основногъ уч. лоз. Игњатъ Поповићъ, Цветко Ђздићъ, Живанъ Николићъ, уч. прв. разр. осн. уч. лозн. Василије Митровићъ.

Г.Г. Петаръ Стефановићъ игуманъ м. Тровоше, Владисавъ Поповићъ пароухъ крупанскій, Богосавъ Поповићъ пароухъ красавачкій, Ђремія Поповићъ пароухъ Седеначкій. свега 12.

УЖИЦЕ.

(Скупіо г. Р. П. Радоевићъ рачунов. суда).

Г.Г. Миланъ Калѣвићъ предсѣдатель суда за сына Рацу, Иванъ М. Мршѣвићъ членъ суда Јадранѣ, Радованъ П. Радоевићъ рачунов. суда, Јованъ Никићъ практ. суда, Петаръ Мариновићъ други писаръ началн. Гаврилъ Поповићъ прота, Захарія Захарѣвићъ пароухъ крешанскій, Сима Марићъ кметъ ужичкій. Павле Јовановићъ трговацъ за сына Јову, Филипъ Станићъ трг. за сына Милана, Илія Неранѣићъ родомъ изъ села Грбеша у Ерцеговини любитель књиѣства, Васа Григорѣвићъ членъ суда за сына Михаила, Ђорѣ Мишковићъ писаръ суда, Ђорѣ І. Пантелићъ други писаръ суда, Живко А. Моловићъ друг. писаръ суда, Миланъ С. Радловићъ практ. суда. Ђфремъ Новаковићъ практ. суда. свега 17.

БРУСНИЦА.

(Скупіо г. Илія Коѣићъ висаръ начальничества)

Г.Г. Младенъ Жуѣвићъ началникъ окр. подполковникъ Радованъ Пантелићъ предсѣдатель суда за сынове Ђоку и Стеву сл. гим. Милвой Томићъ членъ суда за сына Светозара, Стеванъ Динићъ членъ за кѣрѣ Ђлену, Христифоръ Петровићъ членъ за сына Константина, Илія Коѣићъ писаръ начальничества. свега 6.

КРУШЕВАЦЪ.

(Послати одъ г. Миленка Тимића писара суда и г. Настаса Петровића другоу писара).

Г.Г. Радованъ Петровићъ началникъ окр. подполков. Александеръ Николаѣвићъ помоћникъ штабс-капетанъ, Симеонъ Прокићъ членъ суда штабс-капетанъ, Павле Мутавѣићъ штабс-капетанъ и нач. ср. крушевачкогъ, Василије Цукићъ поручикъ и нач. ср. козничкогъ, Риста Младеновићъ казначей, Миладинъ Радвановићъ рачуновод. суда, Јованъ Шурдиловићъ архиваръ суда, Стеванъ Станићъ писаръ, Паунъ Поповићъ Ариляцъ мл. пис. начал. Миленко О. Човићъ практ. суда, Јованъ Стоядиновичъ практ. суда, Илія Мутавѣићъ практ. суда, Тома Новаковићъ практик. суда, Милосавъ Дреновацъ трговацъ болтаѣискій, Сава Дреновацъ трг. болт. Сава Поповићъ трг. болт. Ђвтимѣ Паѣовићъ трг. болт. Ранѣелъ Стефановићъ магаз. Стоянъ Петковићъ трг. марвеный, Коста Стефановићъ иначе Дипа Илинкићъ трг. марв. Миланъ Недельковићъ трговацъ, Милићъ Радивоѣвићъ тргов. Аксентѣ Миловановићъ трговац. Стоянъ Бркићъ трговацъ, Јосѣ Боићъ трговацъ, Константинъ Мирчићъ родомъ изъ Прилипа терзѣя, Дойчинъ Ристићъ сапуи. Јованъ Царѣвићъ учитель старѣ школе, Миланъ Стоилозићъ каф. свега 30.

ЗАЂЧАРЪ.

(Скупіо г. Алекса Рашковићъ писаръ началн.)

Г.Г. Петаръ Радойковићъ началникъ окр. подполковн. кавалѣръ, Јованъ Перувичићъ помоћ. нач. капетанъ, Петаръ Павлѣвићъ казначей, Рая Стефановићъ началн. среза вражогри. маѣоръ, Милоѣ Здравковићъ секрет. суда окр. црнорѣчкогъ, Александеръ Вукомановићъ практ. началнич. Петаръ Ђорѣвићъ пароухъ вражогрискій, Петаръ Ђирићъ учитель вражогрискій, Живанъ Павловићъ гд. кметъ враж.

за сына свога Павла, Илія Милошевићъ тргов. вражогри. Стоянъ Првуловићъ трговацъ вражогрискій, Милисавъ Поп-Марковићъ парохъ рготскій, Илія Поп-Марковићъ учпт. кривельски, Коста Обрадовићъ уч. злотски, Максимъ Николаевићъ уч. сумраковачкій, Стоянъ Поповићъ уч. звездански, Коста Ратковићъ уч. в. изворски, Антоніе Поповићъ парохъ в. изворскій, Алекса Здравковићъ марвени трговацъ изъ села Рготине, Урошъ Здравковићъ земљдѣлацъ изъ Рготине, Илія Саввићъ членъ благоизбраногъ руфета терзійскогъ, любитель книжества и просвете србске и угоститель болѣвачкій, за сына свогъ Алексу.

свега 21.

ВАЛѢВО.

(Скупіо г. Ник. Јовановићъ инципиръ).

Г.Г. Ефремъ Гавриловићъ нач. окр. валѣя, подполков. Јованъ Араповићъ пензионеръ, Алекса Андоновићъ нач. ср. подгорскогъ штабс-капетанъ, Тесоръ лѣкаръ окружный, Никола М. Ђорђевићъ писаръ начальчества, Никола Јовановићъ инципиръ.

свега 5.

ПОЖАРЕВАЦЪ.

(Скупіо г. Филипъ Ковачевићъ рачунов. суда).

Г.Г. Стойча Иванковићъ предсѣд. суда окр. пожаревачкогъ, Василие Бараковићъ членъ суда окр. пожаревач. Стефанъ Илійићъ чл. суда окр. пож. Димитріе Саввићъ начальникъ среза моравскогъ окр. пожар. Стойко Вучковићъ начальникъ среза рѣчко-звиздскогъ за сына Станоя, Савва Петровићъ начальникъ среза млавскогъ, Милое С. Јовановићъ протоколиста суда окр. пожарев. Коста С. Николаевићъ први писаръ суда окр. пожаревач. Никола І. Поповићъ први писаръ суда окр. пожар. Милићъ Петровићъ књижководит. суда окр. пожар. Радивой Милойковићъ

млађій писаръ суда окр. пожаревач. Стоянъ Саввићъ млађи писаръ среза моравскогъ, Василие Девићъ парохъ пожаревачкій, Илія Ракићъ, Петаръ Протићъ, Јованче Андоновићъ, Михаило Николићъ, Неделько Ристићъ, Дина Николаевићъ, Јова Ристићъ, Јоца Миленковићъ, Михаило Ђ. Атанасковићъ, Димитріе Станисавлѣвићъ, Димитріе Николићъ за сына Савву, Аронъ М. Протићъ, Николче Атанасковићъ, Ђорђе Анастасіевићъ Тома Атанасковићъ, Стоянъ М. Јовановићъ трговцы, Живанъ Ковачевићъ, Ђорђе Поповићъ парохъ живичкій.

свега 31.

БРАГУЕВАЦЪ.

(Скупіо Вл. Р. Шаповићъ писаръ суда).

Г.Г. Стефанъ Петровићъ Книћанинъ војвода, членъ совѣта, Милоевићъ Девићъ парохъ крагуевачкій и катихета полу гимназіе, Стеванъ Милановићъ парохъ брзанскій, Никола Поповићъ парохъ Сепачкій, Јованъ Гойковићъ директ. полу гимназіе крагуевачке, Дамянъ Маринковићъ профес. полу гимназіе, Андрија Стаменковићъ членъ суда окр. Крста Георгіевићъ членъ суда окр. за сына Симеона ученика гимназіе, Милошъ С. Радивоевићъ секретаръ суда, Дина Протићъ штабс-капетанъ начальникъ среза лепеничкогъ, Петаръ Вельковићъ подпоручикъ друге ротте првогъ баталіона, Никола Ненадовићъ казначей начальчества за свое кѣри Драгино, Станку, Катарину и сына Светозара две књиге, Милованъ Павтелићъ рачуноводитель суда окр. Аксентіе П. Туцаковићъ архиваръ суда, Јосифъ Веселићъ чл. дружст. србске словесности, Владимиръ Р. Шаповићъ други пис. суда, Младенъ Вукомаповићъ бывши начальникъ среза алексиначко-ражанскогъ, Стеванъ Г. Поповићъ првый пис. начальчества, Димитріе Пушъ втори пис. Любомиръ І. Нешићъ, Любомиръ І. Миленковићъ, Ђорђе Н. Јанковићъ, Милаво Николићъ, Сретенъ М. Лазаревићъ, Лука С. Поповићъ, Петаръ Стойковићъ практиканти суда, Васа Ар. Ђекићъ пис. при-

мирителногъ суда крагуев. за супругу свою Савку, Ио-
ванъ Нешковићъ трговацъ за сынове: Велька и Миленка,
Павле Марићъ практикантъ начальчества, Милошъ М.
Єремйћъ практикантъ начальчества. свега 30.

ШАБАЦЪ.

(Скупіо г. Стоянъ Бошковићъ професоръ полугимн.)

Нѣгово высокопреосвѣщенство господинъ Іоаникіе
Нешковићъ, епископъ шабачкій 3 кнѣге.

Г.Г. Антоніе Нешићъ начальникъ среза посаво-тамнав-
скогъ Ђорђе Брдаревићъ членъ суда окр. шабачкогъ, Па-
вле Симићъ живописацъ, Павле Станковићъ ђумрук. ша-
бачкій, Янко Јовановићъ парохъ и катихета полугимназіе,
Коста Јанковићъ нотаріусъ конзисторіе, Ђока Чотрићъ тр-
говацъ, Стеванъ Лазићъ учитель найст. разреда основне
школе, Ђ. Р. Милићевићъ трговацъ, Димитріе Ђорђевићъ
практикантъ начальчества, Владимиръ Тркићъ, Риста И.
Ковачевићъ, Станко Остоићъ, Ђорђе Р. Лекићъ. Илія Ри-
стићъ трговцы, Данило Дукићъ ученикъ прве гим. разреда.
свега 17.

ЦРНА ГОРА.

(Послао благ. госп. Вуко Врчевићъ секретаръ нѣгове
княж. свѣтлости).

Нѣгова свѣтлость князь Данило Петровићъ
Нѣгошъ осподаръ независиме Црне Горе и Брдахъ 6 к.

Нѣгово сіятелство князь Георгіе Петровићъ прези-
дентъ сената црногорскога и кавалѣръ 2 кнѣ.

Высокоблагородный г. Михаилъ Петровићъ Нѣгошъ
вице-президентъ сената, окружный воевода и кавалѣръ.

Пречестный г. Никаноръ Ивановићъ архимандритъ
цетиньскій и провикаръ.

Пречестный г. Никодимъ Раичевићъ архимандритъ
Острочки.

Г.Г. Сенатори: войвода Иво Радонићъ, войвода Пе-
таръ Вукотићъ.

Г.Г. Чиновници: Данилъ Вукотићъ аџутантъ, Марко
Бѣладиновићъ аџутантъ, Вуко Врчевићъ секретаръ нѣгове
свѣтлости. Лазаръ Влаховићъ маіоръ дом. Крста Петро-
вићъ Нѣгошъ. Антоніе Маџура учитель цетиньске школе,
Перо Пеіовићъ камареръ княж. Ђуко Средановићъ камар.
княж. свега 21.

КОТОРЪ.

(Скупіо г. Јово Букулица)

Честѣйшій г. Константинъ Јозановићъ адм. парохіе
каторске.

Г.Г. Сима Калуџеровићъ, Јованъ Божићъ ц. к. управ.
при Трибунеду котор. Стефанъ Бѣладиновићъ за себе и
сына Уроша 2. Ђорђе Срдићъ, Иво Јовановићъ, Тома
Матковићъ, Лазаръ Ерцеговићъ клирикъ, Лазаръ Берберъ,
Трифонъ Мариновићъ, Антонъ Луковићъ, Павле Петровићъ,
Јово Букулица. свега 14.

ДУБРОВНИКЪ.

(Скупіо г. Јово Лаиновићъ).

Нѣгово высокородіе г. Єремія Гагићъ ц. русскій
конзулъ, высокородный г. Орцатъ грофъ Почићъ, препо-
добный Г. отаць Лукіанъ Куидаца учитель и катихета.

Г.Г. Нико Путица, Божо Бошковићъ, Христифоръ
Опуићъ, Александеръ Алексићъ, Нико Унковићъ, Јосифъ
Каликъ, Георгій Ковачевићъ, Јово Лаиновићъ. свега 11.

БУКАРЕШТЪ.

(Скупили г.г. Вуица Јованов. Шљивићъ и Јов. Божићъ).

Нѣгова свѣтлость князь Милошъ Т. Обреновићъ
10 кнѣ. Нѣгово сіятелство Єремъ Т. Обреновићъ 5. кнѣ.
Сіятелный господинъ Милошъ Є. Обреновићъ 2 кнѣ.

Г.Г. Константинъ Хадія кавалѣръ и секретарь князя Милоша, Господична Василия рођена одъ Армашъ, Симеонъ Маѣићъ, Милошъ Румелкићъ Брко, Јованъ Ивелићъ тргов. сыновацъ графа Марка Ивелића, Ђорђе Кон. Ђерманъ родомъ изъ Разлога, притяжатель спаилука Буко 2 к. Константинъ Атанасіевићъ притяж. медалъ златне на ленти св. Владимира, Петаръ Никифоровъ русскій купецъ, србскій дворянинъ Видославъ Милутиновићъ ибраилскій куп. Милинко Теодоровићъ, Велько Станоевићъ за себе и супругу свою Марію 2 кн. Ђорђе Петровићъ Шабчанинъ, Аркадія Маринковићъ служительи у двору князя Милоша. Стеліанъ Георгію, Димитріе Христићъ, Христифоръ Стефановићъ купцы ђурђевски, Аронъ Недельковићъ, Ђорђе Недельковићъ, Јосифъ Симоновићъ, Божидаръ Ст. Раіовићъ, Димитріе Манаѣ арендатори спаилука у Влашкой, Коста Михаиловићъ гавазъ, Јованчо Михаиловићъ гавазъ, Михаѣлъ Демаія Симића секретаръ. Димитріе Мариновићъ княж. книговезацъ, Јосифъ I. Якшићъ живописацъ, Илія Аврамовићъ тргов. Јованъ Павловићъ трг. изъ Алексинца, Мишо Павловићъ трг. Цвѣтко Ст. Раіовићъ трг. Живко Ђорђевићъ иначе Ђеђевићъ тргов. Михаѣлъ Спасоевићъ трг. Христифоръ Тодоровићъ дрваръ, Алекса Стояновићъ за сына Јоцу, Костаѣ Икономъ изъ Свиштова, Коста Ромићъ студентъ, Христифоръ Ђремићъ изъ Ерцегов. Миланъ Домовићъ изъ Рудника, Христифоръ Диовићъ изъ Сараева, Цветко Лазаревићъ изъ Београда, Христифоръ Комненовићъ изъ Ерцеговине, Павле Ценићъ изъ Шабца, Григоріе Јовановићъ изъ Призрена, Димитріе Недельковићъ Ловчелія, Христифоръ Савићъ изъ Ягодине. св. 64.

ЖЕБЕЛЬ.

Г. Атанасъ Панићъ пост-майсторъ.

БУДИМЪ.

Г.Г. Никола Дука слушатель осме гимназіе, Константинъ Коићъ слушатель прве год. права у Пешти.

ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКЪ.

Г.Г. Петаръ Станковићъ трговачкій калфа, Јованъ Ристићъ.

ПАЛЕЖЪ.

Г.Г. Радованъ Гавр. Блазнавацъ ђумрукія забрежкій, Петаръ Савићъ практ. управ. поштанскогъ, Петроніе Миялиовићъ парохъ за сына Марка, ученика прв. основногъ разреда, Младенъ Лазаревићъ шпекулантъ, Ђфремъ Здравковићъ членъ и писаръ примир. суда, Яковъ Крчединацъ учитель, Сима Поповићъ ученикъ другога разреда основ. школе. свега 7.

ГРАЦЪ.

Словенска библиотека грацкога клирикалнаго училишта.

Г.Г. Јосифъ Гиоргевићъ Ференкъ богословъ, Иво Јосиповићъ богословъ, Јозо Франъвићъ Колъко богословъ, Ловре Бостяновићъ Дрвенчекъ богословъ, Божидаръ Бурларъ Ивансовскій богословъ, Радославъ Якоповићъ Ханшићъ богословъ, Иво Јосиповићъ Ивешићъ богословъ, Иво Франъвићъ стиперъ богословъ. свега 9.

КРЕПОЛЪИНЪ.

(У окр. пожаревачкомъ)

(Скупіо г. Стефанъ Гагићъ учитель).

Г.Г. Никодіе Ивковићъ, трговацъ и арендаторъ, Скупитель уписника за кћеръ свою Анку любительку читаня, Паво Траиловићъ и Паво Груићъ ученицы трећегъ основ. разреда, Алекса Миленковићъ и Живко Димитріевићъ калфе лѣбарске. свега 7.

БЪОГРАДЪ.

(Доцніе послани).

Г.Г. Коста Магазиновићъ управитель вароши Бѣограда маіоръ, Никола Костићъ членъ управительства, Ђорђе Панићъ членъ, Коста Д. Ценићъ членъ, Вуле Богдановићъ членъ, Риста Ђорђевићъ членъ, Мита Вукомановићъ членъ, I. Машинъ физикусъ, А. Т. Давидовићъ казначей и скупитель прен. Радисавъ М. Христићъ кашларъ пѣхоте, Браниславъ Васоевићъ, Алекса Јовановићъ.

(Скупіо г. Коста Х. Селаковићъ).

Г.Г. Алекса Пачићъ, Јосивъ Мидвићъ адвокатъ, Гуша Николићъ Боди трговацъ, Тома А. Поповићъ трговацъ за сына Божидача, Милошъ Карастояновићъ трговацъ, Тома Андреевићъ трговацъ, Стоянъ Николићъ трговацъ, Благое Марковъ Шаргићъ за сыновца Павла, Павле Ђ. Родовићъ трговацъ, Чика. свега 10.

ЗЕМУНЪ.

(Скуплѣни у књижари I. К. Сопрона).

Госпожа Емилија Стефановићъ благородна одъ Вилова, ц. к. капетанска супруга. — Г.Г. Василиј Васиљевићъ, Стефанъ С. Андреевићъ 12 књига, Тома Павковићъ дерваръ, за себе и кћерь свою Настасію, Михаилъ Ем. Николићъ, Дим. Максимовићъ, Ђорђе Јоанновићъ, Дръ Радойчићъ, Павелъ Г. Морфи; књижара I. К. Сопрона 10 књига. Теодоръ Клевернићъ дерваръ за свою нећаку Милеву Милановићъ, Јов. Вуковићъ (Банъ) словосложитель. 33.

СРЕМ. КАРЛОВЦЫ.

Высокоучена госп. Јоанъ Пантелићъ гим. директоръ, Савва Доброплодный, Павелъ Кречаревићъ, Димитрій Петровићъ, и М. Хр. Ристићъ гимн. профессори.

Г.Г. Андрей Јоанновићъ треће год. Радославъ Андрићъ, Младенъ Боберићъ, Добриной Вукадиновићъ и Урошъ Луяновићъ друге год. Заріа Груићъ прве године клирицы.

Благонадеж. юн. Јоанъ Јоановићъ, Павелъ Ковачевићъ, Даміанъ Палеташевићъ и Младенъ Урошевићъ осме гимн. разреда, Марко Бибићъ, Миланъ Марковићъ и Јоанъ Пайдакъ седме, Павелъ Янковићъ, Живоинъ Каићъ, и Илія Марковићъ шест. Симеонъ Симићъ пет. Василиј Бошковићъ четвр. Александеръ Костићъ, Александеръ Раићъ и Константинъ Руварацъ Сассанинъ трећ. гимн. разреда ученицы.

ЛЮБЛЯНА.

Г.Г. Венцеславъ Бриль, Иванъ Тушекъ, Драгутињ Мерхаръ, Д. Блайвазъ, Иванъ Вилхаръ, Мартинъ Полше слушатель седме гимназіе.

ВОЛОТКА.

Г. Драгутињ Людевигъ Хутъ.

СКАДАРЪ.

(Послао г. Ник. М. Мусулиня).

Г.Г. Яковъ Лаинновићъ трговацъ за сынове Крсту и Илию, Григоріе Ђурбабићъ трговацъ, Филипъ Вучковићъ калайциа, Митро Антоніевићъ златаръ са братомъ Ђорђемъ, Радованъ Пиперъ, Павле Петковъ туфекциа, Ђорђе Бошковићъ трговацъ, Филипъ, Яковъ и Радивой браћа Беровићи, Алекса Ђ. Поповићъ за сынове Панту и Єремію, Ник. М. Муселинъ учитель србске школе.

Госп. Серафимъ Ристићъ настоятель дечанскій, и прѣвременый настоятель Лавре пећске патриаршіе србске.

БЕЧЪ.

Доцніе послани.

(Послао г. А. Јовановићъ литографъ).

Нѣгова свѣтлость князь Михаилъ М. Обрено-
вићъ. 10 кнѣ.

Высокопреосвештен. господинъ Стефанъ Кнежевићъ
епископъ далматинскій. 6 кнѣ.

Г. Вукъ Ст. Караѿићъ. — Господичне: Мина Кара-
ѿићъ и Милица Стоядиновићъ.

Г. С. А. П. Цуца сердаръ. 6 кнѣ.

„ Јованъ Бошковићъ.

„ Анастасъ Јовановићъ литографъ, кавалѣръ. 3 кнѣ.
